

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Katedra pomocných věd historických a archivního studia

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kristýna Kalousková

**Knihovna Národního muzea v 1. polovině 20. století
očíma Josefa Volfa**

**National Museum Library in the First Half of 20th Century
by Eyes of Josef Volf**

Kralupy nad Vltavou 2013

Vedoucí práce:
PhDr. Klára Woitschová, Ph.D.

Poděkování

Děkuji vedoucí své práce, paní doktorce PhDr. Kláře Woitschové, Ph.D, za pomoc s výběrem tématu, poskytnutí materiálů a obětavý a vstřícný přístup.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval(a) samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Kralupech nad Vltavou, dne 29. července 2013

.....
Kristýna Kalousková

Abstrakt

Deníky Josefa Volfa jsou zatím nezpracovaný a nevyžítý pramen, pro zkoumání života vědeckých a kulturních elit v období první československé republiky, pro odhalení způsobu fungování Knihovny Národního muzea a v neposlední řadě pro seznámení se s osobností jejího ředitele. Autor zaznamenává události všedního pracovního dne, každodenní problémy, své vztahy s kolegy a přitom pečlivě eviduje také svou publikační činnost. Práce se věnuje dvěma posledním dílům mapujícím Volfův život těsně před jeho smrtí. Z řádek se dozvídáme o významných osobnostech veřejného života i o dnes již neznámých regionálních knihovnicích, archivářích nebo badatelích. Cílem je odhalení co největšího počtu těchto jmen a událostí zde zmíněných. Snahou je pak rekonstrukce chodu jedné kulturní instituce v tehdejší Československu.

Klíčová slova

knihovny, knihovnictví, osobní pozůstalost, deník, Knihovna Národního muzea, 20. století

Abstract

Josef Volf's diaries are for now unprocessed and unused source for research of life scientific and cultural elites in period of The First Czechoslovak Republic, for discovery the way of working of the National Museum Library and last but not least for familiarization with personality of her director. Author writes about ordinary events, everyday problems, relations with his colleagues and withal he attentively files his publishing activity. This thesis is occupied with last two parts of diary, which charts life of Josef Volf close before his death. From rows we get the knowledge about important personalities of public life and also about no longer known regional librarians, archivists or researchers. The goal is to detect as much of these names and events mentioned here as possible. The tendency is then the reconstruction of working of one cultural institution in the contemporary Czechoslovakia.

Keywords

libraries, library science, National Museum Library, personal inheritance, diary, 20th century

OBSAH

ÚVOD	6
1. DĚJINY ČESKÉHO KNIHOVNICTVÍ	8
1.1 Počátky knihoven v období středověku	8
1.2 Knihovnictví a knihovny v novověku.....	10
1.3 Československé knihovnictví mezi lety 1918–1938.....	12
2. KNIHOVNA NÁRODNÍHO MUZEA	16
3. JOSEF VOLF.....	21
4. EDIČNÍ ÚVOD	25
5. DENÍK JOSEFA VOLFA KNIHA 11 (7. I. 1936 – 10 – 11. X. 1936).....	30
6. DENÍK JOSEFA VOLFA KNIHA 12 (1. I. 1937 – 27. IV. 1937)	44
7. ZÁVĚR	68
REJSTŘÍK JMENNÝ	70
REJSTŘÍK MÍSTNÍ	74
REJSTŘÍK VĚCNÝ	76
SEZNAM ZKRATEK	78
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	79

Úvod

Práce se bude zabývat osobností ředitele Knihovny Národního muzea Josefa Volfa a samotnou knihovnou. Na úvod je uveden krátký exkurz do dějin českého a československého knihovnictví první třetiny 20. století. Samostatná kapitola pak přibližuje historii Knihovny Národního muzea. Dále jsou vyličený život a dílo Josefa Volfa, knihovníka, historika, bibliofila a publicistu, významnou postavu československého knihovnictví první třetiny 20. století. Edici předchází ediční úvod, který detailněji popisuje deníky, místo jejich uložení, vnější popis textu a podrobně rozepisuje užitý ediční postup. Snaží se blíže charakterizovat autorovy poznámky z hlediska obsahového. Hlavní a praktickou částí je tedy transkripce dvou dílů deníků Josefa Volfa z let 1936 a 1937. Cílem práce je provést odborný rozbor dokumentů po stránce obsahové i stylistické, identifikovat co nejvíce zmíněných osob a pojmů a pokusit se rozklíčovat zmíněné události. Na základě získaných informací poté odhalit vnitřní fungování knihovny a Volfovo postavení v této instituci. Ediční část je opatřena úplným vědecko-informačním aparátem sestávajícím z poznámek, edičního úvodu, rejstříků, seznamu zkratk a literatury, úvodu a závěru.

Hlavním pramenem pro tuto práci je část deníků jednoho z ředitelů muzejní knihovny, Josefa Volfa, které jsou dnes uloženy v Archivu Národního muzea.¹ Podrobnější popis jejich stavu a uspořádání je uveden v kapitole Ediční úvod na s. 25. Z pramenů byly využity některé další Volfovy osobní dokumenty (osobní výkaz z kanceláře Národního muzea, záznam o kariérním postupu, úmrtní oznámení).² Další ego-dokumenty se nacházejí v Literárním archivu Památníku národního písemnictví, fond je však zatím nezpracován, a proto nepřístupný. Životopis Josefa Volfa byl vykreslen na základě nekrologů z pera řady jeho spolupracovníků.³ Podrobnosti o Volfově publikační činnosti jsou uvedeny na základě

¹ Archiv Národního muzea, Registratura Národního muzea, Deníky Josefa Volfa, nečíslováno.

² TAMTÉŽ, Registratura Národního muzea, Osobní spisy, Josef Volf, nečíslováno.

³ Jan EMLER, *Josef Volf*, Zvláštní otisk z Ročenky Slovanského ústavu sv. 1937, Praha 1938, s. 179–183; Ferdinand HREJSA, *Dr. Josef Volf a exulanti. K 10. výročí jeho smrti*, Časopis Národního muzea 116, Oddíl duchovědný, Praha 1947, s. 72; Miloslav HÝSEK, *Josef Volf*, Listy filologické 64, Praha 1937, s. 219; Bohumír LIFKA, *Knihomil Josef Volf*, Český bibliofil 9, Praha 1937, s. 10–14; František PÁTA, *Dr. Josef Volf*, Časopis společnosti přátel starožitností československých v Praze 45, 1937, s. 143–144; Albert PRAŽÁK, *Josef Volf*, Naše věda 19, Praha 1938, s. 231–233.

probádání nevydaného souhrnu bibliografie jeho děl⁴ a dále čísla vybraných dobových periodik.⁵ Informace týkající se zednářství byly čerpány z rozsáhlé monografie Jany Čechurové.⁶ K dokreslení obsahového rozboru deníků posloužily rovněž přepisy předchozích dílů z let 1908–1921, jež teprve připravují k edičnímu vydání. Dohledání osobních jmen vyskytujících se v textu usnadnila příručka o zaměstnancích Národního muzea,⁷ různé adresáře se seznamy známých československých osobností⁸ a kontroverzní, leč užitečný antizednářský spis Jana Rysa⁹..

Kapitoly o knihovnictví byly sestaveny s pomocí monografií předního odborníka na problematiku knihoven a knihovnictví Jiřího Cejпка¹⁰ a českého historika a knihovníka Zdeňka Václava Tobolky.¹¹ Kapitola o Knihovně Národního muzea se opírá o práce Luboše Antonína,¹² Karla Švehly¹³ a Jaroslava Vrchotky.¹⁴

K vlastnímu edičním provedení posloužily jednak metodické příručky pro editaci, především Ivana Šťovíčka,¹⁵ stať Františka Roubíka,¹⁶ a jednak vzorové edice korespondence Tomáše Garrigue Masaryka s Antonínem Rezkem¹⁷ a korespondence Milady Paulové s Přemyslem Šámalem.¹⁸ Postupováno bylo podle platného editačního postupu pro vydávání moderních ego-dokumentů.¹⁹

⁴ Karel HÜNDL, *Josef Volf a jeho význam pro cs. knihovnictví*, strojopis, Praha 1987.

⁵ *Časopis československých knihovníků*, roč. XVI, č. 1–2, Praha 1937, s. 21–24; *Český časopis historický*, roč. 42, č. 1–4, Praha 1936, s. 193–194, 168; roč. 43, č. 1–4, s. 83–87, Praha 1937; roč. 38, č. 3–4, Praha 1932, s. 551–561; *Národní listy*, roč. 77, č. 90, Praha 1. 4. 1937, večerní vydání; roč. 76, č. 5, Praha 5. 1. 1936; *Národní politika*, roč. 55, č. 91, Praha 2. 4. 1937; roč. 55, č. 80, Praha 21. 3. 1937, ranní vydání; roč. 54, č. 42, Praha 11. 2. 1936 ranní vydání.

⁶ Jana ČECHUROVÁ, *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*, Praha 2002.

⁷ Aleš CHALUPA, *Zaměstnanci Archivu Národního muzea v letech 1818–1968*, Časopis Národního muzea, roč. 137–139, Praha 1968–70.

⁸ Ferdinand B. BATOVEC (red.), *Batovcův almanach. Politický kalendář Republiky československé na rok 1936*, Praha 1936; Týž, *Batovcův almanach*, Praha 1937; Antonín DOLENSKÝ, *Kulturní adresář ČSR. Biografický slovník žijících kulturních pracovníků a pracovníc*, Praha 1934–1936; František SEKANINA (red.), *Album reprezentantů všech oborů veřenému života československého*, Praha 1927.

⁹ Jan RYS, *Židozednářství - metla světa*, Praha 1938.

¹⁰ Jiří CEJPEK, *Československé knihovnictví, poslání a organizace*, Praha 1967; Týž a kol., *Dějiny knihoven a knihovnictví*, Praha 2002.

¹¹ Zdeněk Václav TOBOLKA, *Státní vědecké knihovnictví Československé republiky*, Královské Vinohrady 1918; Týž (red.), *Československé knihovnictví*, Praha 1925.

¹² Luboš ANTONÍN a kol., *Knihovna Národního muzea*, Praha 1999.

¹³ Karel ŠVEHLA (red.), *Knihovna Národního muzea*, Praha 1960.

¹⁴ Jaroslav VRCHOTKA, *Dějiny Knihovny Národního muzea v Praze 1818–1892*, Praha 1967.

¹⁵ Ivan ŠŤOVÍČEK, *Zásady pro vydávání novověkých historických pramenů z období od poč. 16. století do současnosti. Příprava vědeckých edic dokumentů ze 16.–20. století pro potřeby historiografie*, Praha 2002.

¹⁶ František ROUBÍK, *Pravidla pro vydávání pramenů k novějším dějinám (16.–20. století)* Archivní časopis 7, Praha 1957.

¹⁷ Jan BÍLEK – Helena KOKEŠOVÁ – Vlasta QUAGLIATOVÁ (edd.), *Korespondence T. G. Masaryk – Antonín Rezek*, Praha 2011.

¹⁸ Daniela BRÁDLEROVÁ – Jan HÁLEK (edd.), *Drahý pane kancléři – vzájemná korespondence Milady Paulové a Přemysla Šámala*, 2 sv., Praha 2011–2012.

¹⁹ Art. „Dokument“ / „ego“ in: Günther DROSDOWSKI (Hrsg.): *Duden. Das große Wörterbuch der deutschen Sprache*. Bd. 2, 2. völlig neu bearb. und erw. Aufl. Mannheim (u. a.) 1993, s. 745, 815; Art. „Dokument“ /

1. Dějiny českého knihovnictví

Z hlediska povolání a hlavní odborné činnosti Josefa Volfa na poli knihovnictví je žádoucí se alespoň ve stručnosti zmínit o vývoji našich knihoven a knihovnictví. Přes krátké nastínění jeho počátků se zaměřím zejména na období první republiky, které je díky zkoumaným dílům deníku právě z tohoto období klíčové. Samostatnou kapitolou je pak vznik, vývoj a uspořádání Knihovny Národního muzea, jakožto stěžejní instituce v životě Josefa Volfa, jejímuž vnitřnímu fungování a všem záležitostem s tím spojeným věnuje sám ve svých zápiscích největší pozornost.

1.1 Počátky knihoven v období středověku

Pomineme-li úplné prvopočátky šíření latinských a staroslověnských textů na území Velké Moravy, můžeme se s prvními ručně psanými literárními díly v našem prostředí setkat v 10. století, což je spojeno s pronikáním křesťanství a první školou na Budči, místem vzdělávání mladého knížete Václava.²⁰ Jelikož vzdělání a přístup k němu (tedy i přístup k rukopisům) byl na dlouhou dobu výsadou duchovních, většina děl se proto týká liturgie a nachází se ve vlastnictví kostelů nebo jednotlivých kněží. Se vznikem klášterů stoupá i počet duchovních, kteří se stávali jednak početným čtenářstvem a jednak přinášeli a šířili knihy z cizích prostředí, kde zrovna studovali. V klášterních skriptoriích vznikaly mnohé opisy cizích děl, ale i díla nová, přičemž některá byla již svým uměleckým provedením určená ke zvláštním příležitostem a tedy velmi nákladná a vzácná. Vlastnictví takovýchto knih bylo vysoce ceněno a ukazovalo na značnou movitost majitele. Již záhy vedle knih s bohoslužebnou tematikou vznikají také narativní díla, především kroniky a také legendy, které mají dodnes velký význam i po obsahové stránce. Vzhledem k prostředí svého vzniku byly rukopisy liturgické povahy ukládány v příslušných prostorách klášterů. Neliturgické knihy byly pravděpodobně uchovávány jinde a již také u jednotlivých osobností.²¹

Větší poptávka po odborné světské literatuře dává vzniknout spisům filosofickým, právním nebo historickým. Stylistická hodnota se zvyšuje a vznikají tak pozoruhodná díla,

„ego“ in: Friedrich KLUGE: *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. 3. bearb. und erw. Aufl. Berlin, New York 1995, S. 187-88 und S. 205; Andreas RUTZ: *Ego-Dokument oder Ich-Konstruktion? Selbstzeugnisse als Quellen zur Erforschung des frühneuzeitlichen Menschen*. In: *zeitenblicke* 1 (2002), Nr. 2 (20. Dezember a Winfried Schulze: *Ego-Dokumente. Annäherung an den Menschen in der Geschichte? Vorüberlegungen für die Tagung „Ego-Dokumente“* in: Winfried Schulze (Hrsg.): *Ego-Dokumente. Annäherung an den Menschen in der Geschichte*. (Selbstzeugnisse der Neuzeit 2). Berlin 1996, S. 11–30(2002).

²⁰ Jiří CEJPEK a kol., *Dějiny knihoven a knihovnictví*, Praha 2002, s. 84.

²¹ TAMTÉŽ, s. 87.

někdy celé soubory děl kompilované do jednoho např. známý Kodex Gigas. Na jejich vzniku se podílí více osob a mnohdy jsou dokladem mistrovského umu nejen písařů, ale i iluminátorů, knihvazačů nebo řezbářů. Do vzniku knih zasahují stále častěji králové a královny, kteří nechávají takováto umělecká díla vyrobit na zakázku. Touha pochlubit se těmito nákladnými díly a dokázat tak svou majetnost i duševní rozhled vedla k cílenému shromažďování knih v rukou jednotlivce. To se však mohlo týkat pouze nejbohatší vrstvy osob v zemi.

Jistá změna v dějinách knihovnictví nastává kolem poloviny 14. století. Díky stále se rozšiřujícím kontaktům s cizinou přichází do českých zemí stále více vzdělců ze zahraničních univerzit, jež přinášejí různé podněty. Navíc se zvyšují nároky na vzdělání nejen kněží, ale i osob u panovníkovy dvora a na dvorech šlechtických. To si vyžaduje kvalitní literaturu. Bezpochyby nejvýznamnějším počinem v oblasti vzdělání je založení pražského vysokého učení Karlem IV. To se stává středobodem setkávání domácích i zahraničních studentů a profesorů. Prostřednictvím nich dochází k přílivu vědecké, především teologické a filosofické, literatury, k pronikání pokrokových myšlenek ve spisech cizích autorů a obecně k výměně informací. Mimo to je zde také patrné kulturní působení českého prostředí, „včetně přímého exportu knih.“²² Kvůli vysoké poptávce po knihách dochází k zvětšené potřebě rozmnožování rukopisů jejich opisem, což se postupně stává skoro až masovou záležitostí. Na řadu přichází papír jako nová a levnější psací látka. Vzhledem k mnohonásobnému nárůstu počtu děl není již možné každou knihu tak bohatě a nákladně zhotovit, jejich vnější úprava se proto, především pro knihy spotřebního charakteru, zjednodušuje a tím klesá jejich cena a stávají se tak dostupnějšími širšímu počtu čtenářstva. Co se týče obsahu, nastupují v tomto období nové žánry. Jedná se o literaturu zábavnou a vzdělávací, psanou v národních jazycích.²³

Na místech, kde se soustřeďovalo větší množství knih, což bývalo stále zejména církevní prostředí, vznikla nutnost pořádně soupis všech titulů pro účely majetko-právní. Kromě takového seznamu přišlo správcům knihoven vhod vytvoření určitého systému. První vlastovkou je v tomto „knihovní řád“ z r. 1389 pro farní kostel bavorovský.²⁴ Brzy začaly vznikat různé knihovnické pomůcky. Odtud už je jen krůček k soustavnější péči o knižní fondy.

S husitskými válkami se knihovny a veškeré rukopisy obecně ocitly v ohrožení. Naštěstí se podařilo mnoho knih uchránit před řáděním vojsk jejich včasným odvezením do

²² Jiří CEJPEK a kol., *Dějiny*, s. 93.

²³ TAMTÉŽ, s. 94.

²⁴ TAMTÉŽ, s. 95.

bezpečí. Škody teda nebyly tak značné. Některá díla však zkáze neušla a byla buď zničena, nebo rozkradena a zpátky už se nevrátila. Na druhou stranu pozitivním jevem může být fakt, že se díky kazání a šíření osvěty mezi široké vrstvy obyvatel šíří také spisy, a to v českém jazyce, které jsou opisovány, překládány a šířeny i za hranice země. Převahy nabývají díla ryze užitková.²⁵

Vedle klášterních knihoven se ve větším měřítku prosazují také knihovny vzdělců. V jejich sbírkách se objevují četná humanistická díla pocházející např. z Itálie. Ke středním vrstvám si nacházejí knihy cestu do měšťanských knihoven,²⁶ o kterých ale nemáme příliš mnoho zpráv. Svůj rozkvět zaznamenaly knihovny českých šlechticů,²⁷ mezi kterými vynikla například knihovna rožmberského rodu.²⁸ Významným přelomem je vynález knihtisku,²⁹ který umožňuje vyrábět knihy mnohem rychleji, snadněji a v mnohem větším počtu exemplářů.

1.2 Knihovnictví a knihovny v novověku

Husitské období přečkaly řádové knihovny bez velkých ztrát. Někdy bylo nutné je kvůli bezpečnosti nebo zvětšujícímu se fondu přestěhovat do jiných prostor. Církevní literaturu obohatili jezuité, kteří byli do Prahy uvedeni v r. 1556.³⁰

Zámecké knihovny v majetku šlechtických rodů se nadále rozšiřují a počtem jednotek a hodnotnými prvotisky z různých vědních oborů dosahují evropského významu. Přední místo v nich zaujímal humanistická literatura. Zájem se obrací znovu na antickou literaturu, šíří se překlady děl klasických římských a řeckých autorů. Rozmáhá se sběratelská vášeň mezi pány i bohatými měšťany. Tu dosvědčují zvláštní značky nacházející se na knihách jedné a téže knihovny tzv. *exlibris* a *supralibros*.³¹

²⁵ Jiří CEJPEK a kol. *Dějiny*, s. 104.

²⁶ Srv. např.: Olga FEJTOVÁ, *Zahraniční literatura v měšťanských knihovnách na Novém Městě pražském v XVII. století*. *Knihovna odiny de Bois* in: Výzkum zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. Pour une étude des bibliotheques aristocratiques, bourgeoises et conventuelles, České Budějovice 2000, s. 337; TÁŽ, *Měšťanské elity na Novém Městě pražském v 17. století a knižní kultura* in: Pražské městské elity středověku a raného novověku – jejich proměny, zázemí a kulturní profil, Praha 2004, s. 159–174; Jiří PEŠEK, *Knihy a knihovny v kšaftech a inventářích pozůstalostí Nového Města pražského v letech 1576–1620*, *Folia Historica Bohemica* 2, 1980, s. 247–287; Jitka RADIMSKÁ (ed.), *K výzkum zámeckých, měšťanských a církevních knihoven*. = *Pour une étude des bibliotheques aristocratiques, bourgeoises et conventuelles*. "Vita morsque et librorum historia". České Budějovice 2006

²⁷ Srv. např.: Petr MAŠEK, *Menší zámecké knihovny západních Čech*, *Miscellanea* 7, č. 1, 1990, s. 203–230, Týž, *Zámecké knihovny na státním zámku Úsov*, *Miscellanea* 7, č. 2, 1990, s. 67–94 a další.

²⁸ Josef VOLF, *Českolovenské knihovnictví, posláná a organizace*, Praha 1967, s. 54.

²⁹ Dějinám knihtisku se věnoval např. Jan MAUR, *Dějiny československého knihtisku (se zřetelem k Plzni – kolébce českého knihtisku)*, Plzeň 1968 nebo Mirjam BOHATCOVÁ, *Česká kniha v proměnách staletí*, Praha 1990

³⁰ Jiří CEJPEK a kol. *Dějiny*, s. 117.

³¹ Tématem se zabýval Bohumír LIFKA ve své monografii *Exlibris a supralibros v českých korunách zemích v letech 1000 až 1900*, Praha 1982

Dalším přelomovým obdobím je české povstání v letech 1618–1620 a následná třicetiletá válka. V těchto neklidných dobách utrpěly i některé knižní fondy, jež byly rozchváceny nebo v rámci záchrany zmizely neznámo kam. Následné období rekatolizace však znamenalo pro knižní kulturu jistou obrodu, poněvadž větší důraz kladený na katolické náboženství se přenášel i na knihy. Obnovováním a přestavbami klášterů poničených válkami vznikaly nové, příhodnější podmínky pro uložení knižních sbírek, které se také nadále rozšiřovaly. Barokní sloh dal vzniknout jak v kláštorech, tak na zámcích bohatě zdobeným sálům vybaveným novým mobiliářem, které sloužily jako knihovny a studovny.

Do Čech přichází cizí šlechtické rody, které si přinášejí knihovny vlastní a zároveň přebírají knihovny na zámcích po bývalých majitelích.

Přes tuto péči o knihovny a jejich svazky zůstávaly klášterní a zámecké knihovny nadlouho nepřístupné širší veřejnosti. To měla změnit až koncepce prosazovaná v době osvětské panovnicí Marií Terezií a Josefem II., kteří v úsilí o zvýšení gramotnosti všech obyvatel plánovali mimo jiné umožnit lidem přístup k vědění skrze kvalitní literaturu ve veřejných knihovnách.³² Po zrušení jezuitského řádu vznikla sloučením několika jezuitských knihoven Veřejná c. k. univerzitní knihovna sídlící v pražském Klementinu. V brzké době dosáhl její fond více než sto tisíc svazků. Přírůstky plynuly z mnoha zrušených klášterů v Čechách. Obdobně pro Moravu byla založena Univerzitní knihovna v Olomouci.

Poslední třetina 18. století se nesla v duchu touhy po vědění. Původní převaha knih s náboženskou tematikou byla pomalu zatlačována díly především z přírodovědných oborů. Velkému zájmu se těšily spisy o fyzice, matematice, astronomii, lékařství, z humanitních věd pak o právní tematice, filosofii nebo pedagogice. Zájem o vědu byl podporován vznikem odborných škol a učených společností, z nichž nejvýznamnější byla Soukromá (později Královská) společnost nauk, založená již koncem 60. let 18. století.

S rozvojem muzejnictví na začátku 19. století jde ruku v ruce i zakládání muzejních knihoven. Námi sledovaná instituce knihovny Národního muzea má své počátky spjaté s ustanovením C. k. veřejného přírodního kabinetu (K. k. öfentlicher Naturalienkabinett),³³ jehož knižní fond se soustředil spíše na přírodovědu. Teprve iniciativou Josefa Jungmanna se fond rozšiřuje o knihy i z dalších vědních oborů, které měly „odrážet růst národní kultury.“³⁴

Rozmnožením o některé osobní knihovny byla knihovna Národního muzea rozšířena na úctyhodných cca 350 000 svazků. Kromě vědeckých knih byl do knihovny přičleněn

³² Jiří CEJPEK a kol., *Dějiny*, s. 162.

³³ TAMTÉŽ, s. 166.

³⁴ TAMTÉŽ, s. 167.

soubor děl a pozůstalostí celé řady českých spisovatelů, pro které byl zřízen zvláštní Literární archiv. Více bude o knihovně pojednáno v příslušné kapitole.

Rostoucí poptávka po literatuře vyvolala potřebu vybudovat veřejné půjčovny knih s díly všech žánrů, určené opravdu pro nejširší vrstvy obyvatel. Vznikaly již na počátku 19. století z iniciativy čtenářských společností, později besed.³⁵ První zápujční knihovnu v pravém slova smyslu zřídil nakladatelský a tiskařský dům synů Bohumila Haase v roce 1843.³⁶ Pro neměšťanské obyvatelstvo začaly z iniciativy venkovských učitelů a farářů vznikat malé knihovny při školách, což bylo později přímo oficiálně nařízeno.³⁷ Postupně vzniká celá síť městských i obecních knihoven.

1.3 Československé knihovnictví mezi lety 1918-1938

Do éry první republiky vstupovalo naše knihovnictví a knihovny na poměrně dobré úrovni. Nejlépe na tom byly Čechy s počtem více než 4 451³⁸ veřejných knihoven, z toho přes 500 německých. Na druhém místě byla Morava a Slezsko s 2 155³⁹ knihovnami. Nejnepříznivější situace byla však na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Tyto oblasti se ještě musely potýkat s vysokou mírou ngramotnosti obyvatel a zřizování knihoven zde neprobíhalo tak rychle také kvůli neklidným poměrům na Slovensku v prvních poválečných letech.

S novým státním zřízením bylo potřeba právně vymezit působnost kromě jiných institucí také knihoven. Proto byl již v r. 1919 přijat zákon o veřejných knihovnách obecních⁴⁰, jenž nyní shrnoval a právně upravoval dosavadní stav fungování lidových knihoven. Zákon o veřejných knihovnách nařídil podle §2 vybudovat knihovnu v každé obci, přičemž v obcích s národnostní menšinou čítající minimálně 400 osob je povinností zřídit zvláštní knihovnu nebo alespoň příslušné oddělení veřejné knihovny.⁴¹ Zákon obcím také ukládá vyčleňovat povinné finanční příspěvky na obecní knihovnu a ustanovit knihovní radu. Prováděcí nařízení k zákonu vydané v témže roce podrobněji charakterizovalo práva a povinnosti spojené se zakládáním a fungováním obecních knihoven, vymezovalo jejich účel, hovořilo o vnitřním zařízení, vzdělanostních požadavcích na personál a také blíže určoval

³⁵ Zdeněk Václav TOBOLKA (red.), *Československé knihovnictví*, Praha 1925, s. 212.

³⁶ Jiří CEJPEK a kol., *Dějiny*, s. 170.

³⁷ Zakládání a rozšiřování knihoven při školách a vikariálních ústavech nařizoval guberniální dekret z r. 1838.

³⁸ Údaj k roku 1910 (zdroj: Jiří CEJPEK a kol., *Dějiny*, s. 181).

³⁹ Údaj k roku 1919 (zdroj: TAMTÉŽ, s. 181).

⁴⁰ Zákon o veřejných knihovnách obecních č. 430 Sb. z 22. července 1919 (odkaz:

http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t1233_00.htm; datum posledního užití 25. 7. 2013)

⁴¹ http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t1233_00.htm; datum posledního užití 25. 7. 2013)

skladbu knižního fondu. Dohled nad všemi knihovnami mělo ministerstvo školství a lidové osvěty.

Knihovnický zákon byl ovlivněn anglo-americkým modelem kladoucím důraz na otevření se knihoven veřejnosti a na jejich osvětovou a vzdělávací funkci, ačkoliv nikdo z knihovníků kromě Ladislava Jana Živného⁴² neměl přímou zkušenost s anglickým nebo americkým knihovnictvím. Tuto koncepci u nás kromě jiných prosazoval i Josef Volf.

Zásady obsažené v zákoně se brzy osvědčily a Československo si tak vybudovalo jednu z nejhustších a nejlépe fungujících sítí knihoven v Evropě, takže o tento model projevíly zájem i jiné evropské země.

Mimo veřejné obecní knihovny byla zde i hustá síť knihoven školních, které byly taktéž veřejné. V r. 1921 bylo napočítáno asi 10 081⁴³ školních knihoven, přičemž vznikaly stále další. I přes úvahy o jejich spojení s knihovnami obecními si však zachovaly svou samostatnost.

Izolovaně od veřejných knihoven stály vědecké a odborné knihovny. Vznikaly již za Rakouska-Uherska při vysokých školách, s nimiž byly úzce propojeny. Byla to například Veřejná a univerzitní knihovna v Praze, Studijní knihovna v Olomouci nebo Knihovna vysoké školy technické v Brně. Svým užším zaměřením a zvláštní organizací sloužily účelům vědeckým a čtenářstvu převážně z řad vysokoškolsky vzdělaných odborníků.

Ještě na začátku 20. století vládla rychle vznikajícím knihovnám nejrůznějších spolků a organizací jistá roztržičnost. Překonat tento stav a vytvořit jakýsi ucelený sjednocující charakter osvětového knihovnictví si vzal za úkol knihovní odbor Svazu osvětového⁴⁴ v čele s Václavem Tillem. Rozhodl se podchycovat vznik nových veřejných knihoven, dohlížet na jejich fungování a na potřebnou kvalifikaci knihovníků. V roce 1919 byl založen Spolek československých knihovníků, jehož cílem bylo sdružovat knihovníky celého Československa, pěstovat styky i s cizími knihovnami a jejími pracovníky a na pravidelných setkáních si vzájemně vyměňovat zkušenosti, poznatky a snažit se o pozvednutí úrovně našeho knihovnictví. Nedílnou součástí se stalo vydávání periodika s názvem „Časopis československých knihovníků“,“⁴⁵ který vycházel až do r. 1944 a do nějž přispíval i Josef Volf.

Další otázkou bylo odborné vzdělání pracovníků knihoven. V prvních dvou letech republiky vyřešily absenci určeného oboru na vysoké škole třínedělní kurzy pod vedením L. J. Živného, později prodloužené na dva měsíce. Teprve již zmíněný zákon o veřejných

⁴² Ladislav Jan Živný (1872–1949) – významný knihovník 20. století, publicista, knihovní teoretik, bibliofil, bibliograf, pedagog, propagátor typu anglo-amerických knihoven.

⁴³ Jiří CEJPEK a kol., *Dějiny*, s. 188.

⁴⁴ Od roku 1925 přejmenovaného na Masarykův lidový ústav.

⁴⁵ Vycházel od r. 1922, redaktorem byl S. Stuna, později B. Koutník. (Jiří CEJPEK a kol., *Dějiny*, s. 190).

knihovnách obecních ustanovil pro budoucí knihovníky povinnost absolvovat rok odborného studia zakončeného zkouškou. K tomu byla založena v roce 1920 Státní knihovnická škola. Přední odborníci v oboru knihovnictví zde společně připravovali jak knihovníky knihoven vědeckých, tak lidových. V roce 1927 byly zřízeny dvouleté kurzy přímo na filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Státní knihovnická škola dočasně přerušila své fungování, aby se po roce nově reorganizovaná znovu otevřela ve dvou odděleních (českém a německém). Napříště měla být knihovnickým učilištěm pro budoucí pracovníky veřejných knihoven. Naproti tomu přednášky konané na fakultě byly určeny spíše pro knihovníky vědeckých a odborných knihoven.

Rozvoj knihovnictví zdaleka nebyl na území Československa rovnoměrný. Počet slovenských knihoven výrazně zaostával za českými, což bylo dáno revolučními událostmi a hlavně silným maďarským vlivem, pod kterým se slovenská kultura nemohla úplně rozvinout. Do doby, než začal na Slovensku platit knihovnický zákon⁴⁶ vypomáhaly české knihovny zápůjčkou několika set souborů knih. Po vzniku republiky podpořilo Ministerstvo školství a národní osvěty slovenské knihovnictví výstavbou 28 veřejných knihoven⁴⁷ zřízením 152 knihoven putovních, 3 župních a povoláním některých českých knihovníků a kulturních pracovníků, aby pomohli budovat slovenské knihovnictví. To probíhalo prakticky po celou dobu trvání první československé republiky a i když se situace o dost zlepšila, takového rozmachu knihovnictví jako v Čechách se na Slovensku nepodařilo dosáhnout.

Na mezinárodním poli došlo k významnému počínu v oblasti komunikace mezi knihovníky cizích zemí založením Mezinárodní federace knihovnických spolků v Římě v roce 1928.⁴⁸ V jejím mezinárodním výboru zastupoval Československo Zdeněk Václav Tobolka. Zde se tak řešilo, jak zmírnit dopad hospodářské krize třicátých let na knihovnictví, které bylo ohroženo sníženými dotacemi ze státního rozpočtu. Některé knihovny tak byly nuceny zavádět poplatky za výpůjčky, jež se však většinou nevztahovaly na nezaměstnané.⁴⁹ V době krize narostla poptávka po půjčování knih, jelikož znamenala nejdostupnější druh zábavy, knihovny však nebyly s to pokrýt tuto potřebu dostatečnou zásobou, jelikož neměly dost finančních prostředků. Nakupovaly proto mnohem levnější tzv. brakovou literaturu, která se zrovna v té době těšila velkému zájmu.

V druhé polovině třicátých let se společnost pomalu dostávala z krize. V roce 1935 se podařilo prosadit zákon o povinných výtiscích, který nařizoval předávat vždy jeden výtisk

⁴⁶ Až v roce 1925.

⁴⁷ Jiří CEJPEK a kol., *Dějiny*, s. 195.

⁴⁸ TAMTÉŽ, s. 203.

⁴⁹ TAMTÉŽ, s. 206.

každé nově vydané knihy do Národní a univerzitní knihovny, knihovny národního shromáždění a knihovny odboru předsednictva ministerské rady.⁵⁰

Na konci třicátých let rostlo obecné ohrožení sílícím fašismem. To se projevilo snad ve všech odvětvích lidské činnosti, mimojiné i v knihovnictví. Knižní fondy podlehly třídění knih na nezávadné a z hlediska ideologie škodlivé, které byly dávány pryč nebo rovnou páleny. Protesty českých knihovníků a jiných kulturních pracovníků většinou nic nezmohly. Po odtržení pohraničí přišlo československé knihovnictví o značnou část knihoven, které i přes snahu zachránit knihy rozebráním utrpěly určité ztráty.

⁵⁰ Jiří CEJPEK, *Dějiny*, s. 211.

2. Knihovna Národního muzea

Knihovna Národního muzea patří do skupiny speciálních veřejných knihoven, které jsou „spojeny s pracovišti, jež se převážně nezabývají vědeckou prací, nýbrž shromažďují a připravují materiály k této práci.“⁵¹ Muzejní knihovny úzce spolupracují s muzei a své sbírky budují systematicky prostřednictvím daru, koupě nebo výměny. Shromažďují literaturu historickou i současnou týkající se zaměření daného muzea, regionální a knižní fond obohacují také o sbírky psaných i tištěných památek z vlastnictví významných soukromých osob. V počátcích zrodu muzejních knihoven si vlastenečtí zakladatelé vytyčili cíl shromažďovat knihy především českojazyčné. Usilovali o národní charakter knihoven. Ten je zachován dodnes, přestože v jejich sbírkách nalezneme jak bohemika, tak díla cizího původu. Tyto knihovny mají celostátní význam.

Knihovna Národního muzea je neoddelitelně spjatá s institucí Národního muzea, proto se krátce zastavíme u jeho vzniku. S myšlenkou založení muzea přišel hrabě Kašpar Šternberk spolu s hrabětem Františkem Klebelsberkem a purkrabím Antonínem Kolovratem Libštejnským. Jejich ideou bylo shromáždění rozsáhlých přírodovědných sbírek hmotných i písemných, dosud v majetku některých šlechticů, na jedno místo k badatelským i výstavním účelům. Hrabě Šternberk založil 15. dubna 1818 Společnost vlasteneckého muzea, jež měla svěřené sbírky spravovat a organizovat veškeré muzejní práce.⁵² Program muzea byl vytyčen v dokumentu s názvem „Provolání k vlasteneckým přátelům věd“, který následně přeložil do češtiny Josef Jungmann a který se stal jeho zakládací listinou. Konečný návrh vyšel v roce 1821 a o rok později již císař potvrdil stanovy.⁵³ Vedle hmotných památek je zde prostor věnován rovněž materiálům písemné produkce, jejíž obsah se měl vztahovat k českým zemím. Muzeum má shromažďovat všechny národní písemnosti, dokumenty o českých památkách, mapy země, rukopisy i tisky česky psané nebo alespoň o Čechách pojednávající.⁵⁴ Zakladatelé dále vyzývali veřejnost k zasílání svých příspěvků, což zaznamenalo velký ohlas. Avšak i přes nadšení a značné úsilí zaznamenalo muzeum ve třicátých letech jistý úpadek zájmu. Ve snaze pozvednout jeho úroveň a přiblížit ho českým obyvatelům vypracoval František Palacký v roce 1842 propracovanější národní program. Chtěl, aby se muzeum stalo skutečnou

⁵¹ TÝŽ, *Českolovenské knihovnictví*, s. 93.

⁵² Více k tématu: Karel SKLENÁŘ, *Společnost Národního muzea v dějinách i současnosti*, Praha 2007; Josef HANUŠ, *Národní museum a naše obrození. Kniha první. K stoletému jubileu založení muzea napsal Josef Hanuš*, Praha 1921; Miroslav BURIAN – Jiří ŠPĚT (red.), *150 let Národního muzea v Praze 1818–1968. Sborník příspěvků k jeho dějinám*, Praha 1968; Jaroslav CHARVÁT, *Národní museum 1818–1948*, Praha 1949.

⁵³ Jaroslav VRCHOTKA, *Dějiny Knihovny Národního muzea v Praze 1818–1892*, Praha 1967, s. 22.

⁵⁴ Karel ŠVEHLA (red.), *Knihovna Národního muzea*, Praha 1960, s. 6.

národní institucí a jeho sbírky mapovaly veškeré oblasti české vědy, českou přírodu a české dějiny. Zdůrazňoval větší zaměření na historické obory, přičemž doporučil shromažďovat všechen listinný materiál k českým dějinám, na základě toho vydání českého diplomatáře a systematický sběr uměleckých památek.⁵⁵ Muzeum bylo na jeho popud přestěhováno z Hradčan do Nosticova paláce Na Příkopech a poté do nové lépe vyhovující budovy na Václavském náměstí. Aby se činnost muzea dostala do povědomí veřejnosti, začal F. Palacký v roce 1827 vydávat pravidelně vycházející „Časopis Národního muzea“⁵⁶ a na podporu vydávání české literatury založil v roce 1831 Matici českou.

Jak bylo naznačeno, Knihovna Národního muzea vznikala paralelně s muzeem. Způsob doplňování fondů byl podmíněn výší dotací Společnosti vlasteneckého muzea, které nebyly pravidelné, ani příliš vysoké. Knihovna proto získávala přírůstky především darem. Jako první přispěl do jejího fondu sám hrabě Šternberk věnováním hlavně přírodovědeckých spisů. Jeho příspěvek v počtu 7680 svazků tvořil až do roku 1839 celé dvě třetiny tehdejšího fondu.⁵⁷ S dalšími sbírkami brzy přispěchal třeba Josef Kolovrat Krakovský z Újezda, který věnoval muzeu celou knihovnu březnického zámku, jež představovala druhý významný zakladatelský dar, a mnozí další vlastenecky smýšlející šlechtici. Z nejvýznamnějších můžeme uvést spoluzakladatele Mzea Františka Klebelsberka, pražského arcibiskupa Václava Leopolda Chlumčanského z Přestavlk, prvního knihovníka Václava Hanku, Františka Palackého nebo třeba Konstantina Jirečka. Kromě nich darovaly cenný materiál některé městské rady a společnosti.⁵⁸ Už od počátku vzniku knihovny se zrodil nápad na vytvoření sítě sběratelů po všech českých krajích, kteří by rovněž přispívali muzeu i knihovně pilně nashromážděnými uměleckými předměty, starožitnostmi, přírodninami a bohemikálními knihami, rukopisy a v neposlední řadě i peněžitými dary. Ujali se toho mnozí venkovští kněží, učitelé a spisovatelé ve vlastenecké horlivosti obohatit Národní muzeum o nejrůznější památky české kultury. Dalším způsobem akvizice byla výměna organizovaná mezi muzei českými a posléze i ostatními evropskými, čímž se knihovně podařilo získat zejména zahraniční časopiseckou literaturu. Koupě nových přírůstků už byla méně častým způsobem, jelikož vyžadovala nemalé finanční prostředky, kterých se nedostávalo. Oproti předešlým způsobům měly koupě nejmenší podíl na rozšiřování fondu. Přesto byly takto získány celé

⁵⁵ Jaroslav VRCHOTKA *Dějiny*, s. 26; k tomu dále Iveta Fürstová, *Změna koncepce Národního muzea pod vlivem Františka Palackého*, Muzeum 49, 1, s. 15–21

⁵⁶ název časopisu v určitých obdobích měnil: *Časopis společnosti vlasteneckého Museum v Čechách*, roč. I–IV, 1828–1830, *Časopis českého musea*, roč. V–XXVIII, 1831–1854, *Časopis Musea království Českého*, roč. XXIX–XCVI, 1857–1922, *Časopis Národního musea (muzea)*, roč. XCVII–CXXV, od roku 1923 dodnes; v letech 1941–1945 časopis nevycházel.

⁵⁷ Jaroslav VRCHOTKA, *Dějiny*, s. 46.

⁵⁸ Přispěl i zemský stavovský výbor a mezi prvními také Královská česká společnost nauk.

soubory pozůstalostí jako například knihovna Josefa Dobrovského⁵⁹ či pozůstalost Jana Amose Komenského z polského Lešna.⁶⁰ Všechny koupě ale musely být schváleny muzejním Výborem. Teprve v roce 1844 dostal Václav Hanka spolu s vyčleněným peněžním obnosem povolení samostatně nakupovat.⁶¹

Program knihovny a vlastně první instrukci pro její knihovníky a sběrnou činnost formuloval Josef Dobrovský pod názvem „Návrh na postavení bohemikální knihovny v českém Národním museu.“⁶² Původní záměr shromažďovat prameny a literaturu k poznání pouze českých dějin se brzy rozšířil na zájem o slovanské země a jejich jazykově příbuznou literaturu. Vzniká tedy oddělení slovanských literatur se zaměřením konkrétně na polské, lužické, ruské a jihoslovanské písemné a tištěné památky.⁶³

Prvním knihovníkem se stal v roce 1822 Václav Hanka. Kromě péče o knihovnu měl na starosti ještě numizmatickou sbírku. Díky svým rozsáhlým kontaktům mohl obohatit knihovnu o mnoho přírůstků písemného materiálu slovanských národů. Od roku 1846 byl od knihovny osamostatněn archiv (dnešní Archiv Národního muzea), jehož správcem byl jmenován Karel Jaromír Erben. Nárůstem materiálů osobní provenience pocházejících z pozůstalosti spisovatelů, kulturních pracovníků, vědců a jiných významných osobností vzniklo oddělení pro spravování těchto sbírek – Literární archiv (v roce 1964 připojený k Památníku národního písemnictví, jehož součástí je dodnes). Postupně se rozšiřoval i výčet vědních oborů, které byly příslušnou odbornou literaturou v knihovně zastoupeny. To však kladlo velké nároky na uložení, neboť materiálu neustále přibývalo. Proto, jak již bylo zmíněno výše, získávají sbírky knih a rukopisů nové prostory v budově na Václavském náměstí. Problém s místem bylo nutné řešit i na začátku 20. století. Také Josef Volf podává návrh na stavbu nové budovy, určené jen pro knihovnu, ale kvůli nedostatku financí nebyl realizován. Některá oddělní knihovny tak musela být dislokována v jiných budovách.

Období okupace znamenalo pro Knihovnu Národního muzea úpadek. Okupační správa nařídila snížení stavu zaměstnanců a německé vedení. Pracovníci odvezli mnohé soubory knih a časopisů na hrady a zámky, aby při válečných událostech nepřišly k úhoně. Po válce pak musely být znovu převezeny do Prahy.

Z novodobých dějin knihovny je důležitý rok 1949, kdy bylo Národní muzeum postátněno. V roce 1954 byla Knihovna pověřena správou všech hradních, zámeckých a

⁵⁹ Jaroslav VRCHOTKA. *Dějiny*, s. 76.

⁶⁰ Luboš ANTONÍN a kol., *Knihovna Národního muzea*, Praha 1999, s. 6.

⁶¹ Jaroslav VRCHOTKA, *Dějiny*, s. 78.

⁶² Karel ŠVEHLA (red.), *Knihovna*, s. 8.

⁶³ Zdeněk Václav TOBOLKA (red.), *Českolovenské knihovnictví*, s. 207.

palácových knihoven na našem území.⁶⁴ Sbírky se neustále rozmnožovaly a vznikala nová specializovaná pracoviště.

V současnosti má knihovna osm oddělení. Základní knihovna čítá asi 1,6 milionu svazků. Převážně bohemikální díla pocházejí z období od 19. století do současnosti. Kromě dvou nejvýznamnějších celků (knihovna Františka Palackého a Pavla Josefa Šafaříka) opečovává knihovna také fond pražské německé lóže Harmonia a „Zednářskou“ knihovnu.

Do druhého oddělení patří rukopisná sbírka a sbírka starých tisků. Jádrem té rukopisné tvorby zmíněná březnická knihovna darovaná Josefem Kolovratem Krakovským z Újezda. Obsahuje spisy teologické, právnické, lékařské, nachází se zde literatura naučná i narativní a cenné staroslovanské památky. Sběrka starých tisků obsahuje asi 7 000 svazků z období od 11. do 20. století. Podklad pro ni vytvořil hrabě Kašpar Šternberk svým darem. V roce 1893 z ní byla zvláště vyčleněna všechna bohemika.

Třetí oddělení časopisů sídlí v místodržitelském letohrádku v Královské oboře, kam bylo přesunuto v roce 1946.

Na externí prostory je vázáno rovněž oddělení hradních, zámeckých a palácových knihoven. Mezi její poklady náleží dvě palácové knihovny (Nostická a Kinských) a nespočet českých, moravských i slezských knihoven, mezi kterými vyniká svou unikátností například knihovna březnického zámku nebo v arcibiskupském zámku v Kroměříži. Celkem spravuje na 341 zámeckých knihoven, přičemž pouze některé jsou pro návštěvníky přístupné v zámeckých objektech, jiné jsou uloženy v depozitářích.⁶⁵

Neméně zajímavé jsou sbírky knižní kultury, které svou charakteristikou drobných tisků kramářských písní, plakátů, grafik, ilustrací tvoří další oddělení.

O zpřístupňování fondů badatelům se stará šesté oddělení, které má na starosti všechny činnosti s tím spojené, od správy studoven po digitalizační a reprografické služby. Od šedesátých let funguje v Knihovně Národního muzea restaurátorská a konzervační dílna.

Rozšiřování sbírek prostřednictvím darů, koupě či výměny zajišťuje oddělení sedmé. Jako poslední náleží ke knihovně od roku 1957 trvalá expozice Muzea knihy v zámku ve Žďáru nad Sázavou, kde je možnost seznámit se s historií knihy a knihtisku v českých zemích od nejstarších dob do současnosti.

Po Národní knihovně je tato druhá největší knihovna v České republice. Má status veřejné vědecké knihovny a je jedním z pěti odborných ústavů Národního muzea. Pořádá

⁶⁴ Luboš ANTONÍN a kol., *Knihovna*, s. 7.

⁶⁵ <http://www.knihovny.ubique.cz/his.php> (21. 7. 2013)

přednášky a výstavy, spolupracuje se zahraničními knihovnami a muzei a od roku 1956 vydává Sborník Národního muzea – řada C – Literární historie.⁶⁶

⁶⁶ <http://www.nm.cz/Knihovna-nm/Knihovna-Narodniho-muzea-2/>. (21. 7. 2013)

3. Josef Volf

Budoucí významný český knihovník a historik Josef Volf se narodil 7. února 1878 v Příchovicích u Přeštic nedaleko Plzně. Podle místa narození si později zvolil přízvisko „Přeštický“.⁶⁷ Podnět pro své profesní zaměření získal nejspíše již v dětství, jelikož jeho otec, povoláním horník v dolech plzeňské uhelné pánve, byl rovněž knihovníkem. Ostatně jeho kolega knihovník, František Páta, o něm rovněž v nekrologu píše, že: „lásku ke knize si přinesl již z domova.“⁶⁸

Studium historie absolvoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, kde byl žákem našich předních historiků, Jaroslava Golla, Josefa Kalouska a Josefa Pekaře. Již během svých studií se dostal do knihovny Umělecko-průmyslového muzea, kde získal potřebnou praxi jako pomocník. Aby si rozšířil znalosti nejen v oblasti dějin, spolupracoval s kulturním historikem Čěnkem Zíbrtem na Bibliografii české historie, přičemž získal materiál pro svou odbornou činnost. V roce 1904⁶⁹ úspěšně zakončil doktorské studium obhájením své disertační práce o říšských výpravách až do počátku interregna.⁷⁰ Jeho další směřování se od historie samotné posunulo k literatuře a knihovnictví, můžeme ho proto označit spíše za literárního historika a bibliofila.

Josef Volf byl neobyčejně kulturně činný, působil v několika organizacích a spolcích a velmi bohatá je jeho publikační činnost. V době svého působení v Knihovně Národního muzea⁷¹ se rozhodl v rámci muzejní knihovny vytvořit spolu s Miloslavem Novotným⁷² rozsáhlý literární archiv, který založil na moderní koncepci a který průběžně obohacoval novými knižními i rukopisnými přírůstky. Vedle tohoto budoval ještě zvláštní slovanské oddělení pro materiály jazykově slovanské. V knihovně se postupně vypracoval až na místo nejvyšší a stal se tak v r. 1928 po Čěnkovi Zíbrtovi v pořadí jejím pátým ředitelem.

⁶⁷ Albert PRAŽÁK, *Josef Volf*, Naše věda 19, Praha 1938, s. 231.

⁶⁸ František PÁTA, *Dr Josef Volf*, Časopis společnosti přátel starožitností československých v Praze 45, 1937, s. 143.

⁶⁹ Přesně 15. října 1904 (Archiv Národního muzea, Registratura Národního muzea, Osobní spisy, Josef Volf, nečíslováno).

⁷⁰ Miloslav HÝSEK, *Josef Volf*, Listy filologické 64, Praha 1837, s. 219.

⁷¹ Do KNM nastoupil v roce 1903 jako výpomocný úředník, příští rok byl jmenován skriptorem. V této funkci setrval do roku 1914, kdy dosáhl pozice vrchního bibliotékaře s platem 4 080 K. Od tohoto roku dostával Volf k platu tzv. trienálky – pravidelné zvýšení mzdy po třech letech služby (v jeho případě o 600 K). V roce 1923 mu byl udělen titul náměstka ředitele Knihovny a 1.1. 1928 se stal jejím ředitelem. Jako ředitel KNM působil až do své smrti.

⁷² Miloslav Novotný (1894–1966) – prozaik, literární historik, bibliograf, kunsthistorik, překladatel, knihovník a pozdější ředitel Knihovny Národního muzea, spolu s J. Volfem zakladatel Literárního archivu, vědecký pracovní ČSAV.

S vrozenou zodpovědností, pečlivostí a mravenčí pílí se ujal vedení knihovny a po celou dobu usiloval o její zvelebení a obohacení prostřednictvím nového knižního i rukopisného materiálu, který neúnavně sháněl. Jeho cílem bylo vystavění nové muzejní bibliotéky pro lepší umístění a organizování knižních fondů i literárního archivu.⁷³ To se však kvůli krizi veřejných prostředků nezdařilo. Pro získávání některých fondů a pro podporu rozvoje instituce stýkal se Josef Volf s knihomily a zároveň mecenáši muzejní knihovny, kterými byli např. ředitel Živnostenské banky Jaroslav Preiss, hudební skladatel Oskar Morawetz nebo průmyslník Antonín Klazar.

V souvislosti s rozšiřováním knihovního fondu byla Volfovi někdy vytýkána až přehnaná snaživost, která zapříčinila pokles kvality na úkor kvantity. Jeho kolega František Páta o něm píše, že „jako ředitel knihovny Národního muzea snažil se pro ni a pro její literární archiv získati co největší množství materiálu, mnohdy na úkor jakosti.“⁷⁴ Podle Bohumíra Lífky prý „neznal výběru a valéru, nadřaděnosti stupnice významu, každého minulostního faktu vážil si stejně.“⁷⁵ Pro nadšeného bibliofila však měla opravdu každá literární historická drobnost velkou cenu a pomáhala mu následně dotvořit ucelenější obraz písemnictví a lidové slovesnosti v určité době. Díky tomu, že nic nenechal nedokončené a vždy se snažil o důkladnou heuristiku materiálů i faktů, chtěl také z knihovny Národního muzea vybudovat všeobsahující sbírku dokumentů národní slovesnosti.⁷⁶

Mimo knihovnu pracoval Josef Volf i v jiných institucích a byl členem několika kulturních spolků. Byl ředitelem Státní knihovnické školy a lektorem knihovnictví na Karlově univerzitě. O rozvoj Slovanského ústavu se nemálo zasloužil jako předseda knihovní komise. Rovněž působil v knihovní radě hlavního města Prahy ve funkci místopředsedy. Účastnil se založení Spolku československých knihovníků, jehož byl prvním předsedou a zároveň spoluredaktorem Časopisu československých knihovníků. Neopomenutelné je i jeho členství ve Spolku českých bibliofilů, jehož byl také předsedou. Toto působení s sebou přináší bohatou publikační činnost v mnoha vědeckých periodikách a sbornících, za všechny jmenujme alespoň Český časopis historický, Časopis Národního muzea, Časopis Matice moravské, Věstník Královské české společnosti nauk, Osvěta, Pekařův sborník, Moravský i Český bibliofil, Časopis českých knihovníků, Vitrinka a další. Kromě nich přispíval hojně i do novin, nejčastěji do pražského německého deník Prager Presse, z českých do Národní

⁷³ Jan EMLER, *Josef Volf*, Zvláštní otisk z Ročenky Slovanského ústavu sv. 1937, Praha 1938, s. 179.

⁷⁴ František PÁTA, *Dr. Josef Volf*, s. 144.

⁷⁵ Bohumír LÍFKA, *Knihomil Josef Volf*, Český bibliofil 9, Praha 1937, s. 10.

⁷⁶ Jan EMLER, *Josef Volf*, s. 179.

politiky a Národních listů. Sám redigoval některá periodika (např. Památky archeologické, v pozdějším období Český bibliofil, ČČK, Vitrinka)

V odborné vědecké činnosti týkající se knihovnictví se zabýval především dějinami českého knihtisku,⁷⁷ knihkupectví,⁷⁸ nakladatelství,⁷⁹ půjčoven knih,⁸⁰ novinářství⁸¹ a cenzury.⁸² Na základě pilného bádání přispíval zprvu menšími články a studiemi a posléze i širšími monografiemi. Jedním z jeho stěžejních děl v tomto oboru jsou *Dějiny českého knihtisku do r. 1848*.⁸³ Přehled vývoje žurnalistiky u nás vylíčil v *Dějinách novin v Čechách do r. 1848*⁸⁴ a důkladně zmapoval i historii půjčování knih v díle *Dějiny veřejných půjčoven v Čechách do r. 1848*.⁸⁵ Tyto tři uvedené tituly představují jeho nejsoustavnější a nejvýznamnější práce, kterým věnoval léta bádání v archivech a regionálních knihovnách, aby podal zevrubný výklad o tématech, která ho nejvíce zajímala.

Ve vědeckých pracích historických věnoval největší pozornost otázce exulantství⁸⁶ a emigrantství, jeho příčinám a životopisům některých našich nekatolických exulantů. Snažil se zjistit, z jakých náboženských, politických i sociálních poměrů pocházeli a co je přimělo k odchodu.⁸⁷ Dokladem je jeho *Soupis nekatolíků uprchlých z Čech z roku 1735*⁸⁸ a množství statí na toto téma. Při historickém bádání si stanovil za cíl vycházet jen z ověřených faktů, logicky odvíjet jednu událost od druhé a usilovat o spravedlivost vůči všemu a všem.⁸⁹

Zajímal se také o postavy českých vlastenců, historiků a kulturních činitelů např. Václava Hanku,⁹⁰ J. J. Rybu,⁹¹ Karla Amerlinga,⁹² K. H. Borovského,⁹³ Josefa Dobrovského⁹⁴

⁷⁷ např.: Josef VOLF, *Příspěvek k dějinám knihtiskárny Sporckovy v Lysé n. L.*, Časopis československých knihovníků 11, 1932, s. 9–11; TÝŽ, *Z dějin Rokosovy knihtiskárny*, Vitrinka 9, 1932, s. 209–212.

⁷⁸ Např.: Josef VOLF, *Vývoj knihkupectví v Čechách do r. 1848*, Venkov 25, 1930, 4. 10, s. 7.

⁷⁹ K tomu třeba: Josef VOLF, *Přehled vývoje knihkupectví a nakladatelství v Československu do převratu* in: Československá vlastivěda, sv. 7, Praha 1933, s. 565–580.

⁸⁰ K tomuto tématu vydal nespočet článků, za všechny třeba: Josef VOLF, *Knihovny v Kutné Hoře do roku 1850*, Časopis československých knihovníků 12, 1933, s. 167–169; TÝŽ, *O knihovně Ditrichsteinské v Mikulově*, Vitrinka 10, 1933, s. 99–103.

⁸¹ K tomu rovněž vyšlo mnoho drobných studií: Josef VOLF, *Vznik a šíření našeho denního tisku*, Typografia 40, 1933, s. 195–197; TÝŽ, *Jaké noviny odebírala královská česká kancelář v Praze v letech 1658–1691*, Časopis Národního muzea 108, 1934, s. 240–243; TÝŽ, *Noviny v kavárnách pražských na konci 18. století*, Duch novin, č. 2, 1928 a další.

⁸² Josef VOLF, *Censurní úřad proti obálkovému vydání knihy. Geheimniss, Gold, Silber und Edelsteine in Böhmen zu finden*, Český bibliofil 15, 1922, s. 448–449; TÝŽ, *Tomek a censura*, Zvon 26, č. 19, 1926, s. 268.

⁸³ Josef VOLF, *Dějiny českého knihtisku do r. 1848*, Praha 1926.

⁸⁴ TÝŽ, *Dějinách novin v Čechách do r. 1848*, Praha 1930.

⁸⁵ TÝŽ, *Dějiny veřejných půjčoven v Čechách do r. 1848*, Praha 1931.

⁸⁶ TÝŽ, *Příspěvky osudu knihovny Jednoty bratrské v Kralicích*, Bibliofil 5, 1927, s. 161–164, 192–195; TÝŽ, *Náboženský život českých exulantů v Sasku*, Český časopis historický 31, 1925, s. 448.

⁸⁷ Ferdinand HREJSA, *Dr. Josef Volf a exulanti. K 10. výročí jeho smrti*, Časopis Národního muzea 116, Oddíl duchovnědný, Praha 1947, s. 72.

⁸⁸ Josef VOLF, *Soupis nekatolíků uprchlých z Čech z roku 1735*, Praha 1907.

⁸⁹ Albert PRAŽÁK, *Josef Volf*, s. 233.

⁹⁰ Josef VOLF, *Hanka a Katthison*, Zvon 28, č. 25, 1927/1928, s. 336.

⁹¹ TÝŽ, *Hudební vztah J. J. Ryby k Plzni*, Plzeňsko 7, 1925, s. 12–15.

⁹² TÝŽ, *Amerlingův „Stavitelský sbor“*, Pedagogické rozhledy 32, Praha 1922, s. 181–202.

aj. Pátral i po osobnostech méně známých,⁹⁵ o kterých následně vytvářel portréty vycházející v nedělních přílohách deníku Prager Presse.⁹⁶ Stejně náruživě se pídil po zapomenutých a ztracených knihách.

Bádání o mecenáši umění, hraběti F. A. Šporkovi ho přivedlo ke studiu svobodného zednářství⁹⁷ a tajných nauk⁹⁸ u nás i v Rakousku. Projevil se jako „vynikající znalec literatury tajných společností a celé jejich historie.“⁹⁹ Sám se pak stal svobodným zednářem, členem lože Jan Amos Komenský, kde dosáhl pozice Velikého Mistra.

Pro propagaci knihovny a knižních fondů pořádal Josef Volf občas literární výstavy spojené s přednáškami. Do sledovaného období spadá výstava věnovaná A. S. Puškinovi a J. Kollárovi. Mimoto uskutečnil ještě výstavu jugoslávské knihy, bulharské literatury nebo výstavu literatury lužické u příležitosti 100. výročí založení lužického oddělení muzejní knihovny. Ke každé pořizoval dobře zpracované hodnotné katalogy.

V roce svého úmrtí¹⁰⁰ měl ještě spoustu rozpracovaného materiálu, který po něm zůstal. Volfova zatím nezpracovaná pozůstalost obsahující osobní doklady, korespondenci a jiné materiály je součástí Literárního archivu Památníku národního písemnictví.

Jak vyplývá z deníkových záznamů, byl Josef Volf nepochybně známou osobností, alespoň co se týče vědecké obce a především ve společnosti humanitně zaměřených vzdělavců. Díky své činnosti ve velkých institucích a angažovanosti v různých spolcích, měl rozsáhlé kontakty, které sahají až do politických kruhů. Jeho přátelé ho líčí jako „zjev velmi společenský a milý, překypující výmluvností a instruktivní pohotovostí.“¹⁰¹ Do dějin knihovnictví se natrvalo zapsal přínosem mnoha nových poznatků v oblasti historie knihtisku, půjčoven knih nebo novinářství. Příští badatelé tak budou mít na co navazovat.

⁹³ TÝŽ, *Vzácné rozmnožení pozůstalosti a památek na Karla Havlíčka Borovského v Národním museu*, Venkov 23, č. 97, 1928, s. 7.

⁹⁴ TÝŽ, *Byl Josef Dobrovský svobodným zednářem?* in: Josef Dobrovský 1753–1829. Sborník statí, Praha 1929, s. 371–382.

⁹⁵ TÝŽ, *O Bartoloměji Netolickém*, Časopis československých knihovníků 16, 1937, s. 63–64; TÝŽ, *Typograf Václav Urban Suchý*, Typografické listy 41, 1929, s. 2–3; TÝŽ, *Wenceslaus Fabri de Budweis*, Český bibliofil 2, 1929, s. 202–205 adalší.

⁹⁶ Bohumír LIFKA, *Knihomil Josef Volf*, s. 11.

⁹⁷ články o zednářství publikoval Volf od roku 1926 hlavně v časopise Svobodný zednář; Josef VOLF, *The Masonic bibliophiles*, Vitřinka 10, 1933, s. 171–172; TÝŽ, *Podstata zednářství*, Svobodný zednář 10, 1936, s. 99–102; TÝŽ, *Stručný přehled svobodného zednářství v Čechách*, Svobodný zednář 8, 1934, s. 37–44.

⁹⁸ TÝŽ, *Bratři Růžového kříže (Rosse crucis) v zemích českých a prorocství jejich na rok 1622*, Český lid 19, 1910, s. 217–221, 261–267, 338–341, 362–366, 401–412.

⁹⁹ Jan EMLER, *Josef Volf*, s. 183.

¹⁰⁰ Zemřel 12. května 1937.

¹⁰¹ Bohumír LIFKA, *Knihomil Josef Volf*, s. 14.

4. Ediční úvod

Po smrti Josefa Volfa ležely deníky v Knihovně Národního muzea řadu let čekající na zpracování. Teprve v červenci 2012 se při vystěhovávání staré budovy Národního muzea v důsledku plánované rekonstrukce a stěhování celého vnitřního zařízení do nových muzejních depozitářů v Terezíně dostaly deníky do Archivu Národního muzea. Po zběžném prozkoumání se rozhodl tým spolupracovníků pod vedením PhDr. Kláry Woitschové jednotlivé díly postupně zpracovávat. Z celkového počtu 12 dílů by měla v budoucnu vzniknout ucelená edice. Cílem je přiblížit badatelům a zájemcům významnou část osobní pozůstalosti jedné z předních vědeckých a kulturních osobností 1. poloviny 20. století a jejím prostřednictvím poodhalit proces fungování instituce KNM jak v rovině vědecko-pracovní, tak po stránce meziosobních vztahů.

Deníky jsou nyní uloženy v ANM ve fondu Registratura Národního muzea v nečíslovaných kartonech, ovšem vzhledem k tomu, že materiál svým charakterem ze zbytku registraturních písemností výrazně vybočuje, bude patrně v nejbližší budoucnosti od registratury oddělen a uložen v samostatném osobním fondu Josefa Volfa. Jednotlivé sešity byly prozatím opatřeny provizorní foliací. Zbytek Volfových osobních dokumentů včetně rukopisů, korespondence, fotografií etc. vlastní Literární archiv Památníku národního písemnictví, kde je uložen také jeden díl deníků. Fond čítá 65 kartonů a je taktéž nezpracovaný. O osobě Josefa Volfa nebyla vydána ještě žádná monografie či jiná odborná práce.

Předkládaná edice se dotýká posledních dvou let života a působení Josefa Volfa, tedy roku 1936 a necelých čtyř měsíců roku 1937. Vlastnoruční zápisy jsou vedeny chronologicky den po dni, avšak s občasnými pauzami. Jejich délka je nestejná, někdy stačil autorovi pro vyjádření jeden řádek, někdy se zase rozepíše více, obecně však bývají jeho poznámky spíše kratší a stručné. Jednotlivé úseky zabývající se jednou záležitostí odděloval Volf pomlčkami. Samotné ručně psané zápisy jsou občas proklopeny nalepenými výstřižky z novin.

Volfův rukopis je dobře čitelný. Písmo je drobné, postavené téměř kolmo na řádku a jeho sklon se nemění. Všechna písmena jsou psána humanistickým písmem s výjimkou písmene z, které si ponechalo kurentní tvar. Škrty a vpisky se téměř neobjevují, nehodící se slovo je maximálně jednoduchou čarou vodorovně přeškrtnuto. Hojně se naopak vyskytují podtržené výrazy, patrně pro zdůraznění významu.

Z kompozice a obsahu zápisů vyplývá, že celý deník byl veden jako čistě soukromý pro vlastní potřeby bez úmyslu pozdějšího zveřejnění. Obsahově se informace týkají především pracovních záležitostí okolo knihovny, v níž je již osmým rokem ředitelem. Ta hraje v jeho životě hlavní roli. Zjišťujeme, že kulturní život v Československu byl bohatý a Josef Volf se denně přičiňoval o jeho rozvoj především v oblasti knihovnictví. Lze usuzovat, že Volf vykonává svou práci svědomitě a snaží se o všestranný rozvoj knihovny a jejích sbírek. Sám přispívá svými poznatky na různá témata do časopisů a novin řadou kratších článků. Udržuje široké kontakty s kolegy knihovníky po celých Čechách i Moravě, informuje se o knižních výstavách, sám pořádá a provádí výstavami, přednáší a u toho si velmi pečlivě zaznamenává veškeré zmínky o své činnosti. Volf je nyní na jakémisi společenském i pracovním „vrcholu“. Vede poměrně bohatý společenský život, vzhledem ke členství ve Spolku českých bibliofilů, Ústředním spolku československých knihovníků a zednářské lóži Jan Amos Komenský. Tomu odpovídají i rozsáhlé známosti a kontakty, mezi kterými najdeme jak knihovníky, historiky, archiváře, literární kritiky a publicisty, se kterými ho pojí pracovní vztahy, tak některé úředníky, právníky, vědce, politiky, se kterými se setkával spíše prostřednictvím svobodného zednářství. Zřejmě prostřednictvím nich se Josef Volf znal také s takovými osobnostmi, jako byl ředitel Živnostenské banky Jaroslav Preiss, kardinál Karel Kašpar či prezident Edvard Beneš. Objevují se zde i četná zahraniční jména opět nějakým způsobem vázaná na knihovnictví či zednářství. Převažují hlavně lidé z jihovýchodní Evropy a Ruska. Jak se zdá i z prozkoumání dobových periodik,¹⁰² na život ve slovansky mluvících oblastech byl tehdy zaměřen nejen Volfův zájem. Sám Volf byl hnán touhou dozvědět se, jak vypadal stav péče o knihovny také v zahraničí a případně se v jejich metodách inspirovat, proto udržoval četné písemné styky i s cizími kolegy.

Se svými spolupracovníky vycházel Josef Volf poměrně dobře, i když oba díly provázejí zmínky o slovním „napadání“ v tisku povětšinou ze strany Antonína Dolenského a Jarmila Krecara. Jak vyplývá z předchozích dílů deníku i například z podobných zápisů jeho kolegů,¹⁰³ Volfova povaha zřejmě napomáhala vyvolávání občasných konfliktů. Nutno však dodat, že jakékoliv osobní nedorozumění nikdy nepřesáhlo míru slušnosti a často ani nepřekročilo hranice tisku, prostřednictvím kterého si protagonisté vyměňovali své názory.

¹⁰² *Národní listy*, roč. 77, č. 90, Praha 1. 4. 1937, večerní vydání; roč. 76, č. 5, Praha 5. 1. 1936.

Národní politika, roč. 55, č. 91, Praha 2. 4. 1937; roč. 55, č. 80, Praha 21. 3. 1937, ranní vydání; roč. 54, č. 42, Praha 11. 2. 1936 ranní vydání.

¹⁰³ Jedná se o teprve připravované díly Volfova deníku z let 1908–1921 uložené v ANM ve fondu Registratura Národního muzea v nečíslovaných kartonech a PhDr. Klárou Woitschovou, Ph. D. zprostředkované informace o denících Václava Řezníčka, které jsou uchovány v archivu Muzea Boženy Němcové v České Skalici.

Členství v řádu tvoří druhou významnou kapitolu ve Volfově životě a je mu v zápisech věnována rovněž velká pozornost. Dozvídáme se, že svou „domovskou“ lóži J. A. Komenský navštěvuje pravidelně téměř každý večer a aktivně se zapojuje prostřednictvím přednášek do jejího fungování. Jako zasvěcený zednář, mistr lóže a zednářský historik k tomu je jistě mezi bratry váženou osobností a vyhledávaným řečníkem. Své vnitřní pocity a stanoviska zde sice přímo nesděluje, avšak je jisté, že má k zednářství hluboký vztah, jakož i ke svým spolubratrům, k celé věci přistupuje svědomitě a snaží se naplnit ideál pravého zednáře. Někdy se setkává s jistým nepochopením či nevděčností, což s hořkostí nezapomene poznamenat, jelikož kvůli své ješitnosti touží po uznání. V zápiscích se zmiňuje o některých kauzách, jež se řešily napříč lóžemi, ovšem z kusých narážek není lehké dnes určit, o co se tehdy jednalo (např. aféra kolem jistého zednáře Aarona). Bližší informace by snad mohlo poskytnout probádání jeho zatím nezpracovaného zvláštního deníku věnovaného výhradně zednářským záležitostem.

Naproti tomu o svém soukromém životě a rodině se Volf téměř nevyjadřuje. V porovnání s díly z předešlých let, především z let 1908–1909, se jakékoliv zmínky o svých vnitřních pocitech, náladách a ryze soukromých záležitostech omezily na minimum. Možná k tomu přispěl fakt, že Josef Volf je nyní starší zralý muž se zajištěnou existencí, který se již dávno oženil, usadil a nemá proto potřeby svěřovat se deníku. O jeho rodině tedy víme pouze to, že má dvě dospělé děti. Dceru Věru,¹⁰⁴ které tu a tam pomáhá při studiu, a dvaadvacetiletého syna Miloše,¹⁰⁵ který se v zápisech vyskytuje častěji, jelikož se spolu s otcem podílí na jeho práci, ač byl zaměřen na rozdíl od J. Volfa spíše přírodovědecky. Jméno jeho manželky Hermíny (Hermy) rozené Tobiaschové¹⁰⁶ se v deníku objevuje pouze jednou. Stejně tak nenajdeme ani zmínky o tehdejší politické dění, od kterého se Volf víceméně distancoval.

V porovnání se zápisy z dřívějších let je patrná markantní změna vyvolaná pravděpodobně Volfovými zkušenostmi z první světové války. Dříve obšírná sdělení a poměrně časté reflexe svého psychického stavu jsou vystřídána krátkými větami týkajícími se pouze pracovních záležitostí. Josef Volf zde zřejmě prošel jakousi duševní proměnou, která mu možná změnila pohled na svět. Přispělo k tomu snad i nalezení své životní partnerky a celkové zklidnění. Na druhou stranu strohé a suché výpovědi mohou odkazovat k jisté uzavřenosti.

¹⁰⁴ Narodena 7. dubna 1919.

¹⁰⁵ Naroden 23. dubna 1915

¹⁰⁶ Josef Volf se s Hermínou Tobiaschovou oženil 27. června 1914.

Deníky jsou doplněny bohatým přílohovým materiálem, který tvoří nejruznější výstřižky z novin pojednávající vždy o nějaké události vážící se ke knihovně, konaným výstavám nebo Volfovým přednáškám. Jedná se zřejmě o snahu uchovat si povědomí o zajímavých akcích a zejména o veškeré své činnosti.

Edice se opírá o platný a aktuální metodický postup pro editování pramenů nejnovější doby, přičemž vychází z práce Ivana Šťovíčka.¹⁰⁷ Podkladem pro edici byly originální vlastní rukou psané deníky Josefa Volfa.

Oba díly tvoří dvě oddělené části. Zápisy jsou všechny vedeny v češtině s výjimkou jednoho jazykově německého vloženého textu, jehož překlad uvádím v poznámkách pod čarou. Členění textu je zachováno podle originálu. Datace je uváděna rovněž tak, jako v předloze vedle textu v podobě arabské číslice pro označení dne, římské číslice pro označení měsíce a na některých místech plného letopočtu též arabskými číslicemi. Vzhledem k typografickým pravidlům pro úpravu textu bylo však v přepisu vynecháno lomítko mezi dny a měsíci. Ve dvou případech (9. 3. a 19. 4. 1936) je zachováno umístění data nad textem. Pro snadnější orientaci v původním dokumentu je u zápisů pod datem uvedena kurzívou v hranatých závorkách příslušná strana originálu. Ve stejné podobě a na stejném místě pod datem je u některých zápisů poznamenáno, pokud byl do deníku vložen jako zvláštní samostatná stránka.

V samotném textu nebylo nic měněno. Přeškrtnatý nebo jinak nečitelný text se zde téměř neobjevuje, případně je slovo jednou čarou vodorovně přeškrtnuto např. takto *Karlovi*. Úseky nejistého čtení jsou potom vyznačeny otazníkem v hranatých závorkách [?]. Ojedinele se kvůli autorově nepozornosti vyskytla drobná pravopisná chyba, v textu je označena [!]. Všechny zkratky jsou rozepsány s tím, že doplněná část je, stejně jako jakékoliv jiné zásahy editora do textu, ohraničena hranatými závorkami, případně jsou rozepsány v příslušné poznámce pod čarou. Nerozepsané zůstávají některé běžně užívané zkratky jako *t.j.* (to je), *aj.* (a jiné/jiní) nebo titul *Dr.* (doktor). Podtrhl-li původce pro zdůraznění významu některé slovo, je podtrženo i v přepise. Zachován je také autorův zvyk oddělovat zápisy týkající se jednoho tématu dlouhou pomlčkou. Jakákoliv datace v textu je uvedena ve stejném tvaru jako datace na začátcích zápisů, tedy ve tvaru arabská číslice pro den a římská číslice pro měsíc. Časové údaje jsou zapsány arabskou číslicí a slovo hodina je kráceno na písmeno *h* na místě horního

¹⁰⁷ Ivan ŠŤOVÍČEK, *Zásady pro vydávání novověkých historických pramenů z období od poč. 16. století do současnosti. Příprava vědeckých edic dokumentů ze 16. – 20. století pro potřeby historiografie*, Praha 2002.

indexu, např. takto ve 3^h. V jednom případě bylo pro slovo „lóže“ užito znaku podle původní předlohy.

Přepis se po gramatické stránce řídil pravidly dnešního pravopisu. Výjimku tvoří dobový úzus psaní *s* namísto *z* ve slovech *president*, *universita* a *museum*, kde je tento pro větší autentičnost ponechán. Taktéž ve slovech *korrespondence* a *korrektura* je zachováno psaní zdvojeného *rr*. V poznámkovém aparátu a v textu mimo edici jsou už ale uvedeny v současném tvaru. Psaní velkých písmen je v textu ponecháno podle dobových norem s velkým písmenem na začátku každého slova, např. *Národní Politika*. V poznámkovém aparátu jsou uvedeny podle současné normy – *Národní politika*.

Jazykově německá část textu je přepsána podle pravidel německého pravopisu. Z jiných jazyků je zde zastoupena latina, a sice ve dvou slovech *De beneficiis* a *de ingratis*, dále francouzština v názvu města Nîce, psáno se znakem *î* (circumflex), podle pravopisu francouzského.

Každý díl je na začátku opatřen hlavičkou uvádějící časové rozmezí zápisů. Edice je opatřena poznámkovým aparátem, který má podobu malých arabských číslic na místě horního indexu, které odkazují k poznámce pod čarou uvedené dole na stránce pod textem. Poznámky podávají detailnější informace především o osobnostech zmíněných v textu s uvedením let narození a úmrtí a vypsáním povolání a nejdůležitějších funkcí ve veřejném životě.

U periodik uvádějí bližší upřesnění a dataci, kdy vycházela. Dále jsou objasněny některé další náležitosti potřebné pro lepší pochopení textu. Z důvodu dnes již obtížného dohledávání určitých dílčích informací, nemůže být poznámkový aparát zcela kompletní. Některé narážky a zmínky nejsou proto vysvětleny. Bližší určení místních názvů je uvedeno v rejstříku místním na konci práce. K vyhledávání osobních jmen v edici slouží připojený rejstřík jmenný již bez charakterizujících údajů a rovněž rejstřík věcný.

Celý text je psán jednotně univerzálním typem písma pro tištěný text Times New Roman velikostí 12. Kurzívou jsou vyznačeny ty úseky, které tvoří vystřižený text z určitého periodika a jsou v originále deníku vlepeny do textu. Stejně tak je kurzívou uveden jeden písemný vzkaz B. Koutníka zaslaný Volfovi, který je rovněž do deníku vlepen. Všechny ostatní vložené přílohy v podobě různých výstřižků, pohlednic, vzkazů, záložek, poznámek apod., které nejsou napevno připevněny ke stránkám zde uvedeny nejsou. Po úplném zpracování edice budou publikovány jako zvláštní příloha, pravděpodobně v elektronickém formátu.

5. Deník Josefa Volfa, kniha 11

7. I. 1936 – 10.–11. X. 1936

7. I. 1936 5. I. byl jsem napaden v N[árodních] L[istech]¹⁰⁸ pro Novoročenku, že ji
[s. 15] spolek¹⁰⁹ nevydal a pro noticku z Volné Mysle¹¹⁰, kterou si tam s chutí
Kr[ecar]¹¹¹ s Dol[enským]¹¹² otiskli. 7. I. na pohřbu Vančurově.¹¹³ Večer na
zahraniční komisi¹¹⁴ po delší době.

8. I. 1936 Poslal dlouhý dopis Ossianu Langovi.¹¹⁵
[s. 19] včera v zahran[aniční] [komisi] naznačil Kose,¹¹⁶ že Nej[asnější]¹¹⁷
prohlásil, že president¹¹⁸ vystoupí z řádu,¹¹⁹ aby nedráždil lidovce.¹²⁰
Leckohos se to divně dotklo, jak jsem po schůzi slyšel. I mně, který
jsem ho do řádu přijímal a povyšoval.

13. I. 1936 Přednášel jsem v Plzni v Dobrovském:¹²¹ Kapitoly z nového bádání
o zednářství. Zdá se, že [se] to moc líbilo. Před tím jsem prohlížel
knihovnu po † Hirschovi¹²² a chvíli byl doma. Spal na nádraží.

Vynikající návštěva z Belgie v Praze.

Do Prahy přijel vynikající belgický nakladatel

a bibliofil Stools., který promluví v pondělí

20. ledna o 20. hod. v hotelu Gráf o bibliofil-

¹⁰⁸ Národní Listy – české noviny vycházející mezi lety 1861–1941.

¹⁰⁹ Patrně míněn Spolek českých bibliofilů, založený v r. 1908 a zaměřený na vydávání bibliofilských tisků.

¹¹⁰ Volná Myšlenka – časopis stejnojmenného ateistického a antiklerikálního hnutí.

¹¹¹ Jarmil Krecar (1884–1959) – český dekadentní básník, spisovatel, dramatik, kritik.

¹¹² Antonín Dolenský (1884–1956) – vrchní knihovník Knihovny Národního muzea, bibliograf, historik umění, publicista.

¹¹³ Jindřih Vančura (1855–1936) – historik, pedagog, překladatel, regionální badatel.

¹¹⁴ Týká se zednářství, snad komise mající za úkol pěstovat zahraniční styky se zednáři.

¹¹⁵ Ossian Herbert Lang (1865–1945) – anglický spisovatel, pedagog, editor, autor knih o výchově a vzdělávání, zednářský historik, člen Velké Lóže v New Yorku.

¹¹⁶ Jaroslav Kose (?–?) – náměstek generálního ředitele Exportního ústavu, svobodný zednář.

¹¹⁷ Zednářské označení pro Karla Weignera (1874–1937), českého lékaře, anatoma a profesora na UK.

¹¹⁸ Edvard Beneš (1884–1948) – druhý československý prezident, představitel prvního a druhého československého odboje, člen zednářské lóže od r. 1927.

¹¹⁹ Z řádu svobodných zednářů.

¹²⁰ Členové Československé strany lidové založené r. 1919.

¹²¹ Lóže Josef Dobrovský, založena v Plzni v r. 1922.

¹²² Rudolf Hirsch (1880–1934) – filozof, bibliofil, sběratel knih, gymnaziální a přítel J. Volfa, budovatel a majitel rozsáhlé soukromé knihovny čítající cca 60 000 svazků obsahující mnohé vzácné tisky, prvotisky i rukopisy z různých vědních oborů od 16. do 20. století.

*ských poměrech v Belgii a Holandsku. Ředitel N[árodní] L[isty] 76, 1936,
knihovny Národního musea PhDr. Josef Volf č. 17, 18./I., s. 5
uvítá vzácného hosta za Spolek českých bi-
bliofilů a jako druhou přednášku večera pro-
mluví o českém domnělém prvotisku z r. 1414.
- jr.*

20. I. Na výstavě finského umění.¹²³
[s. 20] V práci.
21. I. Latinu s Věrou [Volfovou].¹²⁴ Ráno kvůli Milošovi [Volfovi]¹²⁵
na Zemském úřadě.¹²⁶
26. I. Včera přednáška na instrukčním kursu.¹²⁷
Přítomná jen mládež, t.j. uče[d]níci. Potlesk
veliký.
Potom slavná recepce, při níž slavil triumf
můj usmiřovací plán: zásluha o tento průběh
se přičítá sice dnes Ctihodnému,¹²⁸ ale mám
to vnitřní uspokojení, že jsem šel cestou
dobrou, cestou lidskou a cestou lásky.
Dnes ve Venkově¹²⁹ feuill.: Putování K. L.
Kramériusa¹³⁰ po Čechách.¹³¹
Novák¹³² mě vyzval k spolupráci na Máchově
sborníku.¹³³ Nevím, čím bych přispěl ještě.

¹²³ Výstava finské grafiky, textilu a knižního umění v Uměleckoprůmyslovém muzeu ve dnech 21.1–16.2. 1936.

¹²⁴ Věra Volfová (1919–?) – dcera Josefa Volfa a Hermíny Volfové rozené Tobiaschové.

¹²⁵ Miloš Volf (1915–?) – syn Josefa Volfa a Hermíny Volfové rozené Tobiaschové.

¹²⁶ Zemský úřad v Praze, nejvyšší úřad české politické správy.

¹²⁷ Pro zednářské učně byly pořádány instrukční kurzy, aby se seznámili s rituálem a mohli postoupit do vyšších stupňů.

¹²⁸ Zednářský titul pro Mistra Lóže, zde Jaroslava Kvapila (1868–1950), českého básníka, dramatika, překladatele, libretistu, divadelního režiséra, prvního velmistra lóže Jan Amos Komenský.

¹²⁹ Venkov – časopis Agrární strany spoluzaložený Antonínem Švehlou v r. 1906.

¹³⁰ Karel Liboslav Kramerius (?–?) – syn spisovatele, nakladatele a novináře Václava Matěje Kramera.

¹³¹ Josef VOLF, *Putování K. L. Kramériusa po Čechách*, Venkov ?, 1936, s. ?.

¹³² Arne Novák (1880–1939) – literární historik, kritik, profesor české literatury na MU v Brně, publicista, redaktor, editor.

¹³³ Arne NOVÁK (red.), *Karel Hynek Mácha: osobnost, dílo, ohlas. Sborník k 100. výročí Máchovy smrti*, Praha 1937.

Podle sdělení Vikt[ora] Stretti¹³⁴ není Němec¹³⁵ už ani příslušníkem vys[okých] stupňů, čili není ničím.

31. I. Byl u mně [!] Vybíral.¹³⁶ Sdělil mi mimo
[s. 22] jiné, že za služby, jež jsem mu v Praze pro-
kázal, navrhl mě Reichovi¹³⁷ za člena Zemědělské
Akademie.¹³⁸
Stalo-li se to, nevím, ale do Akademie jsem se
nedostal. Byl jsem pouze pozván do jedné schůze
komise pro studium nových hosp[odářských] dějin za před-
sednictví Václava Černého.¹³⁹

Na čtvrtek 6. II. jsem pozván ke kardinalovi¹⁴⁰ na čaj.
Na neděli 9. II. s Hermou¹⁴¹ k tov[árníku] Waldesovi.¹⁴²

[4. II.] Dnes v úterý 4. II. práce.¹⁴³ Odstrčil¹⁴⁴ v otázce židovské.
Dol[enský] s Krecarem rejou, kde a jak mohou. Jejich zlost
stoupá tím více, čím méně mohou dosáhnouti.

8. II. V 6. h. večer Quatuor.¹⁴⁵ Poslední přípravy na
koncert.¹⁴⁶ Prosadil Urzidil¹⁴⁷ proti Wolfovi,¹⁴⁸

¹³⁴ Viktor Stretti (1878–1957) – grafik, malíř, kreslíř, portrétista některých známých osobností, zakladatel moderní grafiky, svobodný zednář.

¹³⁵ Karel Němec (1886–1972) – archivář, odborný učitel kreslení, ředitel muzea a měšťanské školy v Horažďovicích, zakladatel Spolku pro zachování památek, svobodný zednář.

¹³⁶ Bohuš Vybíral (1887–1951) – překladatel, knihovník, znalec jihoslovenské literatury, vysokoškolský pedagog, publicista.

¹³⁷ Eduard Reich (1885–1943) – ministerský rada ministerstva zemědělství, odborný spisovatel, vydavatel

¹³⁸ Československá akademie zemědělská, založená v r. 1924.

¹³⁹ Václav Černý (1894–1962) – agrární historik, redaktor Časopisu pro dějiny venkova a ředitel Zemědělského archivu ministerstva zemědělství.

¹⁴⁰ Karel Kašpar (1870–1941) – královéhradecký biskup, arcibiskup pražský, český kardinál od r. 1935.

¹⁴¹ Herma Volfová (1889–?) – celým jménem Hermína rozená Tobiaschová, od 27.6. 1914 manželka Josefa Volfa

¹⁴² Jindřich Waldes (1876–1941) – továrník, podnikatel, mecenáš umění.

¹⁴³ Jedná se o přednášku na určité téma pronesenou v lóži, zedáři je označovali jako „práce“.

¹⁴⁴ Oskar Josef Odstrčil (1891–1951) – vedoucí knihovník a zástupce ředitele v Ústavu Tomáše Garrigue Masaryka (po r. 1945 jeho ředitel), soukromý knihovník TGM, literární tajemník, archivář, editor spisů TGM, evangelický duchovní, spisovatel.

¹⁴⁵ Quatuor Coronati – pražská zednářská lóže.

Pachnerovi¹⁴⁹ a Gerstlovi,¹⁵⁰ že bude koncert
zahájen státní hymnou.
8²⁰ ve slov[anském] ústavě¹⁵¹ 75leté nar[ozeniny] Murka.¹⁵²
Seděl se Slavíkem¹⁵³ a Obernpfalcerem.¹⁵⁴ Zmínil
jsem se o příhodě, jak Murko 1928 v
Kolíně n. Rýn[em] při výstavě¹⁵⁵ se přel s to-
várníkem o Baťu.¹⁵⁶ Niederle¹⁵⁷ mi řekl, že slyšel, že chci jít do Plzně.

9. II. Vycházka do výstavy českošvéd[ských] styků.¹⁵⁸ Pro-
váděly Dr. Urbánková¹⁵⁹ a Hamanová.¹⁶⁰ Obě
jsem pochválil.
Odpol[edne] na čaji - u Waldesů.¹⁶¹

11. II. Nár[odní] Politika¹⁶² o Dobr[ovském] 9. II.¹⁶³
Dnes Veliká rada.¹⁶⁴

¹⁴⁶ Hudební program pořádaný lóžemi pro zednáře všech pražských lóží, zde se jedná nejspíše o akci „Veselý Mozart“ viz zápis z 15. II.

¹⁴⁷ Johannes Urzidil (1896–1970) – pražský německy píšící spisovatel, básník, esejista, historik umění, svobodný zednář, emigrant.

¹⁴⁸ Jindřich Wolf (1878–?) – rada politické správy a přednosta okresní politické správy v Novém Městě nad Metují.

¹⁴⁹ Jaroslav Pachner (1914–?) – český astronom.

¹⁵⁰ Max Gerstl (1897–1982) – architekt, žák J. Kotěry, emigrant, svobodný zednář.

¹⁵¹ Jeden z nejstarších ústavů tvořících Akademii věd ČR, založen pro rozvíjení československých vztahů v r. 1922.

¹⁵² Matija Murko (1861–1952) – slovinský literární historik, etnolog, slavista, redaktor, první profesor jihoslovanských jazyků a literatury na FF UK, jeden ze zakladatelů Slovanského ústavu.

¹⁵³ Jan Slavík (1885–1978) – český historik, archivář, ředitel Ruského zahraničního archivu při Ministerstvu zahraničních věcí.

¹⁵⁴ František Obernpfalcer (1890–?) – ministerský tajemník, přednosta osvětového oddělení Ministerstva školství a národní osvěty, redaktor, publicista, jazykovědec.

¹⁵⁵ Mezinárodní výstava tisku v Kolíně nad Rýnem v r. 1928.

¹⁵⁶ Zde zřejmě myšleno jako o firmu na výrobu bot Baťa založenou v roce 1894 sourozenci Annou, Antonínem a Tomášem Baťovými.

¹⁵⁷ Lubor Niederle (1865–1944) – český slavista, antropolog, etnolog, archeolog, muzejník, zakladatel moderní archeologie.

¹⁵⁸ „Kulturní styky švédsko-československé“, pořádala Národní a univerzitní knihovna v Praze ve spolupráci s Královskou knihovnou ve Stockholmu.

¹⁵⁹ Emma Urbánková (1909–1992) – literární historička, pracovnice Národní knihovny.

¹⁶⁰ Pavlína Hamanová (1894–1978) – knihovnice, odbornice na historické ilustrace a knižní vazby.

¹⁶¹ Rodina továrníka a podnikatele J. Waldese.

¹⁶² Český deník vycházející v letech 1883–1945.

¹⁶³ F. SEKANINA, *Z nových bádání o Josefu Dobrovském a jeho rodu*, Nedělní zábavná a poučná příloha Národní politiky 54, č. 40, 9. 2. 1936, s. 4.

¹⁶⁴ Užší předsednictvo Veliké Lóže.

13. II. Pohřeb dobrého bratra Ondř[eje] Pukla.¹⁶⁵

14. II. Škola.¹⁶⁶ Projev pro družici v Nár[odní] Radě.

15. II. Veselý Mozart.¹⁶⁷ Proslov.

9. III. [19] 36

[vloženo] Napsal B. Mathesiovi¹⁶⁸ pro ucházení se do slov[anské] knihovny¹⁶⁹ dobrozdání. (Od té doby se mě straní! 27. VI. 1936).

Novotný¹⁷⁰ mě vyzval, abych napsal několik slov úvodem do katalogu.

Red[aktor] z Venkova mi telefonoval o feuilleton o Vodňanech pro neděli.

Polák¹⁷¹ z Nových Benátek, abych přišel do Divišovy ul[ice]

Přivede advokáta Horského, který se chce hlásit.¹⁷²

Večer: kapitolky ze zednářství v 18. věku.

Řed[itel] Novák¹⁷³ z hluchoněm[ých] ústavu¹⁷⁴ o slavnostní předn[ášce].¹⁷⁵

19. IV. Včera došlo 1. číslo Č. Č. H.¹⁷⁶ Je tu několik zmínek¹⁷⁷ o mé lit[erární]

[s. 31] činnosti.

Ve 3^h odpol[edne] při otevření výstavy Havlíčkovy,¹⁷⁸ v jejímž pracovním

¹⁶⁵ Ondřej Pukl (1878–1936) – český chemik, atlet, účastník LOH 1900, svobodný zednář.

¹⁶⁶ Státní knihovnická škola, založena 1920 pro odborné vzdělání knihovníků.

¹⁶⁷ Hudební zábava pořádaná zednářskou lóží Quatuor Coronati pro ostatní pražské české i německé zednáře a jejich manželky.

¹⁶⁸ Bohumil Mathesius (1888–1952) – překladatel, básník, literární kritik, redaktor, překladatel ruské literatury.

¹⁶⁹ Slovanská knihovna vznikla při Národní knihovně jako speciální vědecká knihovna pro obor slavistiky v r. 1924.

¹⁷⁰ Miloslav Novotný (1894–1966) – prozaik, literární historik, bibliograf, kunsthistorik, překladatel, knihovník a pozdější ředitel Knihovny Národního muzea, spolu s J. Volfem zakladatel Literárního archivu, vědecký pracovník ČSAV.

¹⁷¹ Správně Pollak Arnošt (?–?) – místoředitel firmy Spojené závody pro výrobu Karborunda, svobodný zednář.

¹⁷² Pravděpodobně ke svobodnému zednářství.

¹⁷³ Alois Novák (?–?) – ředitel Pražského soukromého ústavu pro hluchoněmé v Praze na Smíchově.

¹⁷⁴ Pražský soukromý ústav pro hluchoněmé byl založen pražskou zednářskou lóží v r. 1786 při příležitosti návštěvy Josefa II. v Praze.

¹⁷⁵ Ústav hluchoněmých slavil 150 let od svého založení.

¹⁷⁶ Český časopis historický – ústřední periodikum pro vědce a badatele v oboru historie, vychází od r. 1895; 1. číslo, roč. 42, z roku 1936.

¹⁷⁷ Jedná se o ČCH 42, sešit 1, Praha duben 1936; zde na s. 193 je odkaz na Volfův článek *Domnělý pokus svobodných zednářů o vzpouru v Praze v r. 1766*, Časopis českého muzea, 1935, s. 78–79; na s. 194 odkaz na Volfovy *Příspěvky k životu a dílu Jos. Dobrovského*, Archiv pro bádání o životě a díle Jos. Dobrovského, sv. 3, 1934; na s. 168 zmíněn článek *Hundertfünfzig Jahre Kgl. Böhmische Gesellschaft der Wissenschaften*, Slavische Rundschau VII, 1935.

¹⁷⁸ Výstava Karla Havlíčka Borovského, Praha 18.4–31.7. 1936.

výboru jsem za Masarykův Lidových[ovný] Ústav¹⁷⁹ jsem byl (viz katalog: Výstava Karla Havlíčka Borovského, 1936, str. 4).¹⁸⁰

Večer se sestrami u nás.

Dnes ráno: Tráva a počal Dürera.¹⁸¹

Zítra jedu do Bratislavi[!] usmířovat Kollára¹⁸² s Mostem.¹⁸³ Měl tam podle rozhodnutí V[eliké] R[ady] jet Sedmík;¹⁸⁴ ten ale v poslední chvíli odřekl, poněvadž prý je nervosní. Proto mě Richter¹⁸⁵ vyzval, abych tam jel a hleděl je usmířit sám. Napřed, t.j. v sobotu již odjel Hartl,¹⁸⁶ který navštíví dnes v neděli Most; já vyjedu 9²⁰, přijedu tam 3¹⁵ a budu očekáván Hartlem. Večer je sedění Kollára. Instrukcí nijakých nemám pouze výzvu, abych hleděl smířit. Je to trochu mnoho žádáno ve chvíli, kdy se blíží valné shromáždění kvapem.

Pierre¹⁸⁷ mi při sest. schůze vypravoval, že Thein¹⁸⁸ sabotuje 30.¹⁸⁹ A s ním pevně drží Kadeřávek!¹⁹⁰ Mucha¹⁹¹ nedovede poručit a tak Thein ukládá vše pěkně do zásuvky. Prý je Pierre a Weigner tak rozmrzelý kvůli tomu, že se chtěli v Nejv[yšší] Radě¹⁹² vůbec vzdát. Jsou prý to jen marodi, od ledna jediná schůzka dodnes a ta poslední nebyla k tomu ani kompetentní pro malou návštěvu.

19. IV. 1936

[s. 34] Nalepený výstřížek je z novin Le Moment,¹⁹³ Journal de Bucarest 4, 1936, Nr. 349, vendredi 17. IV.

¹⁷⁹ Původně Osvětový ústav, založen v r. 1905, v r. 1925 přejmenován na Masarykův lidovýchovný ústav, podporoval rozvoj kultury a tvůrčích aktivit občanů.

¹⁸⁰ Výstava Karla Havlíčka Borovského: památky, dokumenty, literatura. Praha-Belveder 18. duben–31. červenec, Otakar Štáfl, Praha 1936.

¹⁸¹ Albrecht Dürer (1471–1528) – německý malíř, grafik, teoretik umění.

¹⁸² Lóže Ján Kollár založená v Bratislavě r. 1925.

¹⁸³ Lóže Most založená r. 1925 v Praze.

¹⁸⁴ Jiří Sedmík (1893–1942) – český legionář, politik, diplomat, tajemník Edvarda Beneše, účastník protinacistického odboje, popraven.

¹⁸⁵ František Richter (?–?) – ředitel tiskárny Legiografie, svobodný zednář.

¹⁸⁶ Antonín Hartl (1885–1944) – český žurnalista, překladatel, politik, lingvista.

¹⁸⁷ Constant Pierre (?–?) – belgický podnikatel působící na Plzeňsku, přední osobnost československého zednářství.

¹⁸⁸ Berthold Thein (1861–1933) – advokát, představitel pardubické židovské obce.

¹⁸⁹ Stupeň zednářského zasvěcení (Rytíř Kadosch).

¹⁹⁰ František Kadeřávek (1885–1961) – český matematik, geometr, pedagog, rektor ČVUT.

¹⁹¹ Alfons Mucha (1860–1939) – český malíř a dekorativní umělec, ilustrátor, malíř reklamních plakátů, kreseb a kulis.

¹⁹² Shromáždění zednářů nejvyššího (tj. 33.) stupně.

¹⁹³ Bukurešťský deník.

Někdo mi poslal z Bukarešti toto číslo. Nevím kdo
a nevím proč, ale patrně pro článek, který jsem
vystříhl.

Je to deník a to číslo pro cizinu: Edition international,
francouzsky vydávaný.

20. IV. Jsem odjel do Bratislavy, zmírnit protivy mezi
J. Kollárem a Mostem. Hartl tam byl již v neděli, kdy
byl Most. Já přijel teprve večer v 8^h, kdy už Hartl
přednášel. Bouřlivá nálada. Proti „Pražákům“. Proti
Weignerovi i Richterovi. Mladá generace měšťanská je
prý maďarofilská. 50% Mostu nedají za nic. Těch
6 soudu udaných nesmí být přijato. Přes to bude
pozdán předseda Mostu Matzner¹⁹⁴ do schůze Kollára
a až bude vyřešena otázka šesti, pak bližší z[!]blížení.
Instrukci jim dát nechtějí.
V noci s Hartlem domů. Probrali jsme leccos z osobní historie.

- [s. 37] V úterý 21. IV. 1934[!]: Práce v lóži. Mathesiovi: Trávu.
Ve středu 22. IV. oslava 60. K. Dyrynk¹⁹⁵ a Art[ura] Nováka.¹⁹⁶ Úvodní
slovo a doslov. S Lifkou¹⁹⁷ o jeho výpadu proti Seifertovi.¹⁹⁸ –
Ve Večerníku Českého Slova¹⁹⁹ zpráva o Domnělém prvotisku.²⁰⁰

¹⁹⁴ Franz Matzner (1869–1943) – československý politik a poslanec Národního shromáždění za Německou socialistickou stranu.

¹⁹⁵ Karel Dyrynk (1876–1949) – český knihtiskař a typograf, redaktor, zakladatel Spolku českých bibliofilů, technický ředitel Státní tiskárny v Praze, překladatel.

¹⁹⁶ Artur Novák (1876–1957) – český spisovatel, bibliofil, literární a výtvarný kritik.

¹⁹⁷ Bohumír Lifka (1900–1987) – český knihovník Knihovny Náprstkova muzea, Národního muzea a Základní knihovny Akademie věd.

¹⁹⁸ Jaroslav Seifert (1901–1986) – český básník, spisovatel, překladatel, novinář, národní umělec, nositel Nobelovy ceny za literaturu.

¹⁹⁹ Národně socialistický deník vydávaný od r. 1907, každý den vycházel také Večerník Českého slova.

²⁰⁰ Vyšlo také jako Domnělý prvotisk z roku 1414 in: Bibliofil 13, 1936, s. 25–28, 1. příloha.

23. IV. Koutník²⁰¹ mi poslal Čin²⁰² s jeho článkem o dvou sbornících (Živný²⁰³ a Tobolka²⁰⁴). Myslím, že Tob[olka] mnoho radosti mít nebude. A jiní také ne. Postavil tam trojici knihovníků vedoucích vedle sebe: Živného, Tobolku a mě. A krátce činnost jejich zhodnotil. Leccos mohlo být správněji formulováno. Přikládám dopis Art[ur] Novákův. Zdá se být upřímný, ale v posledním Hollaru²⁰⁵ mě napadl, což si pak Krecar²⁰⁶ s gustem otiskl.
24. IV. Navštívil mě Sukennikov²⁰⁷ a vyzval mě, abych byl 1. června t[ohoto] r[oku] slavnostním řečníkem při zahájení výstavy „Dagmar“²⁰⁸ v Kodani. Přednáška by byla francouzská. Odřekl jsem pro svou chatrnou znalost francouzštiny. Statistický Klíma pobíhá s Činem. Prý upozornil Beneše, že má přestárlíky v pres[identské] kanceláři. Red[aktor] Dr. Kreitner z Prager Presse²⁰⁹ mě interv[ui]oval o Havlíčkovských tiscích.²¹⁰ Chtěl by do lóže.
25. IV. Otevřena výstava Máchova²¹¹ v Ústř[ední] knihovně,²¹² vydán k ní katalog²¹³, zdarma rozdávaný; místopředsedou ve pracovním výboru. Zahájil Žipek,²¹⁴ promluvil něco Thon²¹⁵ a slavnostní

²⁰¹ Bohuslav Koutník (1891–1965) – středoškolský profesor, knihovník pražské Univerzitní knihovny a tiskového odboru prezidia ministerské rady, redaktor Časopisu československých knihovníků.

²⁰² Čin. Týdeník pro veřejné a kulturní otázky – vycházel mezi lety 1929-1939.

²⁰³ Ladislav Jan Živný (1872–1949) – významný knihovník 20. století, publicista, knihovní teoretik, bibliofil, bibliograf, pedagog.

²⁰⁴ Zdeněk Václav Tobolka (1874–1951) – český historik, politik, knihovník, významná osobnost československého knihovnictví, publicista, ředitel knihovnických kurzů, externí ředitel Státní knihovnické školy.

²⁰⁵ Hollar – sborník grafického umění.

²⁰⁶ Jarmil Krecar (1884–1959) – český dekadentní básník, spisovatel, dramatik, kritik.

²⁰⁷ Michail Alexandrovič Sukennikov (1890–?) – ruský spisovatel, redaktor, dramatik, publicista.

²⁰⁸ Zřejmě se jedná o výstavu o dánské královně Dagmar (1186–1212) původem z Čech (Markéta Přemyslovna, dcera Přemysla Otakara I.).

²⁰⁹ Pražský německý deník vydávaný v letech 1921–1938 nakladatelstvím Orbis na požadavek československé vlády.

²¹⁰ Josef VOLF, *Seltene Havlíček-Drucke. Aus einer Unterredung mit dem Direktor der Bibliothek des National-Museums*, Prager Presse 16, č. 116, 26. 4. 1936.

²¹¹ Výstava Karel Hynek Mácha pořádaná výborem pro oslavy K. H. Máchy v Litoměřicích v Masarykově obecné škole 1.5. – 12. 7. 1936.

²¹² Hlavní knihovna Knihovny hlavního města Prahy, vznikla v r. 1891, dnešní Městská knihovna Praha.

²¹³ Karel Hynek Mácha 1836-1936. Výstava pořádaná „Výborem pro oslavy K.H. Máchy v Litoměřicích“ v Masarykově obecné škole od 1. května do 12. července 1936, Karel Mádlo, Litoměřice 1936.

²¹⁴ Alois Žipek (1885–1950) – kulturní referent pražského magistrátu, profesor, publicista.

- řečník byl Arne Novák. Krásný průběh; podařilo se to znamenitě.
27. IV. Sukennikov mě láká do Dánska; odmítám. Richter mi sdělil, že náhle † milý, drahý bratr Zdeněk Gintl;²¹⁶ večer sezení Ligy.²¹⁷ Z bratří tam: Pierre a já, z něm[eckých] Klatscher²¹⁸, Popper,²¹⁹ Pachner a pak jen Mostáci.²²⁰ Schůzka u W. Stránského.²²¹ Dozvěděl jsem se, že byly nalezeny u Sachse nějaké protokoly zednářské, a že budou dány Klatscherovi. Tento popřel vědomost o tom a odvolával se pouze na nález Winterův.²²²
28. IV. Aukce Jeřábková. – Večer J. A. K.²²³
[s. 38]
29. IV. † Gintl pohřeb. – Puškinovo komité.²²⁴ – Recepce konservatoře; poprvé s Milošem [Volfem]. Pobavil s Dr. Ant[onínem] Veselým.²²⁵ –
9. V. 1936 Dnes u mně[!] Koutník s Novotným. Koutník se vytasil s
[vloženo] úmyslem, že chtějí vydat k mé 60tce sborník, jehož redaktorem by byl Novotný. Namítal jsem, že by byl Koutník lepší, poněvadž by mu to v jeho službě nevadilo, kdežto Novotnému případně ano. Novotný odvětil, že by mu to nevadilo. Koutník mínil, že by byl Nov[otný] lepší než on, poněvadž jsme si pracovně i thematicky bližší.
17. VI. Dansk frimurerblad Frimuren,
[vloženo] VII, 1936, č. 6, str. 90

²¹⁵ Jan Thon (1886–1973) – literární historik, 2. ředitel Veřejné a univerzitní knihovny v Praze, knihovník, vydavatel, profesor na Státní knihovnické škole.

²¹⁶ Zdeněk Gintl (1878–1936) – knihovník, překladatel, spisovatel, básník, ředitel literárního oddělení pražské městské knihovny, úředník Magistrátu hlavního města Prahy, svobodný zednář.

²¹⁷ Velká zednářská liga – mezinárodní organizace sdružující jednotlivé zednáře.

²¹⁸ Ernst Klatscher (?–?) – veliký tajemník lóže.

²¹⁹ Popper (?–?) – ředitel banky, svobodný zednář.

²²⁰ Členové lóže Most.

²²¹ W. Stránský (?–?) – obchodník, svobodný zednář.

²²² Zikmund Winter (1846–1912) – pedagog, historik, badatel, spisovatel.

²²³ Jan Amos Komenský – lóže založená v r. 1919, prvním velmistrem Jaroslav Kvapil, členové např. V. Stretti, A. Mucha.

²²⁴ Schůze přípravného výboru výstavy o A. S. Puškinovi chystané v Národním muzeu na rok 1937.

²²⁵ Antonín Veselý (1886–1961) – literární a divadelní kritik, redaktor.

o mně v souvislosti s výstavou Dagmar;
kdo as dodal data zednářská?

24. VI. Dnes se podrobilo 10 posluchačů Státní knih[ovnické] školy (české
[s. 40] oddělení) zkoušce. Předsedal Dr. Wirth:²²⁶ neposlouchal.

Dr. Grund²²⁷ se ženil²²⁸ – neoznámil mi nic, až po! Když se mu
vedlo ještě špatně, uvedl jsem ho do rodiny Kruliš=
Randovy!²²⁹

26. VI. Něm[ecké] zkoušky.²³⁰
[s. 42] Večer schůzka s některými posluchači do 12^h v
Riegrových sadech.

27. VI. Rodina dnes odjela.
V 11 h schůze Purkyňovy společnosti²³¹: projednáván
program oslav²³² a r. 1937.
Mluvil s Duckem²³³ o Jeníkovi Myšíkovi²³⁴ ve věci
[?]. Je skeptický. Jistě bude postižen těžce
vystátým utrpením.

28. VI. Ráno přednáška o vzniku ústavu hluchomých,
založeném zednáři. Myslím, že se přednáška
předsedovi Dr. Sommovi a duchovním vůbec
nelíbila, poněvadž mi nikdo negratuloval:
ani pres[ident] Dr. Sobotka, ani Dr. Zenkl,²³⁵ ba

²²⁶ Zdeněk Wirth (1878–1961) – historik umění, teoretik a organizátor památkové péče, předseda Národní kulturní komise, člen ČSAV.

²²⁷ Antonín Grund (1904–1952) – literární historik, profesor dějin české literatury na UK a brněnské univerzitě, knihovník Národní knihovny.

²²⁸ Šňatek Antonína Grunda s Jarmilou Šámalovou (dcera Přemysla Šámala) 22.6. 1936.

²²⁹ Známá a vážená česká rodina se středověkými kořeny, patří sem např. Antonín Randa, významný právník, povýšen do rytířského stavu nebo Otokar Kruliš-Randa, generální ředitel Báňské a hutní společnosti.

²³⁰ Nejspíše na Státní knihovnické škole.

²³¹ Sdružení pro studium osobnosti a díla J. E. Purkyně.

²³² V r. 1937 24. –28. září se v Praze konaly oslavy 150. výročí narození J. E. Purkyně.

²³³ Emanuel Ducke (?–?) – advokát, člen Společenského klubu v Praze.

²³⁴ Jan Myšík (?–?) – ředitel pojišťovny Fénix, svobodný zednář.

ani řed[itel] [Alois] Novák. Ovšem potlesk auditoria
 byl velký. Z bratří: Vlasák²³⁶ za učitelstvo,
 malíř Wiesner;²³⁷ z Němců člen kuratoria Brok²³⁸
 a 33°. ²³⁹ Jinak nikdo, ač bylo na to v lóži
 Vlasákem upozorněno. Nemám již v lóži ohlasu.

7. VII. [19]36 Dnes mi telefonoval

[s. 45] Hais-Týnecký,²⁴⁰ že prý jeho přítel
 objevil v Bezděkově²⁴¹ v archivu
 Korb-Weidenheima²⁴² archivalie, z
 nichž jasně vysvítá, že byl Dobr[ovský] zednář
 čili že za něj Kinigl²⁴³ platil příspěvky.
 Sdělil to Lešehradovi²⁴⁴ a mně to říká,
 že nemůže mě „Mistra“ atd. – velice
 v dythyrambech²⁴⁵ – vzpomenout. Prý zajede
 na Pec autem někdy ráno pro mě a
 pojedem tam. Dobře – Chce psát drama,
 v němž bude vystupovat Koniáš.²⁴⁶

9. VII. Dnes jsem se rozloučil s „panem Srbem”,
 [s. 46] Radnadanovičem V.,²⁴⁷ insp[irátorem] domu slepých
 v Zemuni.²⁴⁸

²³⁵ Petr Zenkl (1884–1975) – československý politik, primátor města Prahy, předseda Národní socialistické strany, místopředseda československé vlády, předseda exilové Rady svobodného Československa.

²³⁶ Emil Vlasák (?–?) – odborný učitel v Praze na Smíchově, člen lóže Jan Amos Komenský.

²³⁷ Richard Wiesner (1900–1972) – malíř, pedagog, publicista, člen Spolu výtvarných umění Mánes, portrétista.

²³⁸ Jindřich Brok (1912–1995) – český umělecký fotograf skla a zátiší.

²³⁹ Nejvyšší stupeň v zednářství (Svrchovaný velký generální inspektor).

²⁴⁰ Josef Hais-Týnecký (1885–1964) – spisovatel, dramatik, redaktor, autor společenských románů, naučných próz pro děti a povídek.

²⁴¹ Bezděkov u Klatov.

²⁴² Karl Korb von Weidenheim (1836–1881) – šlechtic původem z Čech, ministr obchodu předlitavské vlády, poslanec českého zemského sněmu, Říšské rady, místopředseda Moravy.

²⁴³ Kaspar Hermann Künigl (1745–1824) – hrabě, rada u apelačního soudu, velmistr lóže u Devíti hvězd.

²⁴⁴ Emanuel Lešehrad (1877–1955) – český básník, prozaik, dramatik, kritik, překladatel, sběratel, propagátor okultismu a svobodného zednářství.

²⁴⁵ Dithyrambos/dithyramb – starořecká oslavná píseň nebo báseň k počtě boha Dionýsa.

²⁴⁶ Antonín Koniáš (1691–1760) – český kazatel, jezuita, misionář, cenzor, náboženský spisovatel; zde asi myšleno přeneseně.

²⁴⁷ Správně V. Radamanovič (?–?) – zakladatel Ústavu pro nevidomé v srbské Zemuni .

²⁴⁸ Jedná se o městskou část Bělehradu.

Zítra, jede domů v noci do Bratislavi [!], odtud
 lodí. Hodný člověk. Nepije, nekouří, maso nejí.
 Trochu mu bylo líto, že Veliký²⁴⁹ už vícekrát
 nepřišel, ani Vlasák, ani žádný z bratří.
 Bratrství až do toho pohodlí – pak z toho
 nic nekouká. To je ten rub. –

12. VII. Včera s Jahodou²⁵⁰ a Reichlem²⁵¹ na výstavě
 textilní ve Dvoře Král[ové]²⁵², kde jsme si pro-
 hlédli pozorně museum²⁵³ a odpoledne
 za vůdcovství Backova²⁵⁴ výstavu, zejména
 „Sporcků“²⁵⁵, t. j. expozici knih, kterou
 tam udělal „ze sbírek svých a musejních.“
 Pak i prohlídka zběžná „kobky rukopisné“²⁵⁶
 a knihovny Backovy.²⁵⁷

6. X. Na pohřbu JUDr Bedř. Schwarzen-
 [s. 47] berga²⁵⁸ na Vorlíce²⁵⁹ jako zástupce úřed-
 nictva. Jel autem s příb[uzným] Hlavatým,²⁶⁰
 Němcem,²⁶¹ Dominem,²⁶² Zemkem.²⁶³
 Bavit se tam dobře se statkářem
 Veselým²⁶⁴ z Molitorova.²⁶⁵

²⁴⁹ Veliký nebo také Velmistr – předseda Veliké Lóže.

²⁵⁰ Josef Jahoda (?–?) – učitel, novinář, spisovatel, svobodný zednář.

²⁵¹ Václav Reichl (?–?) – inženýr, architekt, svobodný zednář.

²⁵² Textilní a krajinská výstava ve Dvoře Králové nad Labem konaná v červenci a srpnu 1936.

²⁵³ Městské muzeum Dvůr Králové nad Labem založené v r. 1891.

²⁵⁴ Ernst Back (?–?) – německý advokát, bibliofil, sběratel knih spojených s osobou hraběte F. A. Šporka.

²⁵⁵ Výstava týkající se hraběte F. A. Šporka a Šporků obecně konaná v gymnasiu ve Dvoře Králové v létě 1936.

²⁵⁶ Místnost ve věži královédvorského kostela, kde jsou vystaveny církevní předměty a kopie Rukopisu královédvorského.

²⁵⁷ Rozsáhlá sbírka knih vydaných nebo vlastněných hrabětem Šporkem nasbíraná německým advokátem E. Backem.

²⁵⁸ Bedřich Schwarzenberg (1862–1936) – poslanec říšského sněmu, předseda Společnosti národního muzea, Národní besedy a České zemědělské rady.

²⁵⁹ Ve schwarzenberské hrobce na panství Orlík.

²⁶⁰ Václav Hlavatý (1894–1968) – český matematik, profesor na UK, člen KČSN a ČAVU, člen Rady osvobozeného Československa, zakladatel Společnosti pro vědy a umění v USA, držitel řádu TGM.

²⁶¹ Karel Němec (1886–1972) – archivář, odborný učitel kreslení, ředitel muzea a měšťanské školy v Horažďovicích, kronikář, zakladatel Spolku pro zachování památek.

²⁶² Karel Domin (1882–1953) – český botanik, vysokoškolský pedagog, politik, děkan PřF UK, rektor UK, poslanec Národního shromáždění.

²⁶³ Metoděj Zemek (1915–1996) – katolický kněz, historik, archivář, ředitel okresního archivu v Mikulově.

Výborný buffet.
 Vede se vojna. Vyskytlo se mnoho
 padělaných dopisů Havlíčkových,
 Máchových aj. Jsou z majetku
 karlínského [?] Korbeláře.
 Do oběhu je dává Krecar a Dolen-
 ský. V neděli padělky Mánesovy
 jako pravé uveřejnil Krecar,
 ale České slovo²⁶⁶ napsalo hned
 v neděli článek proti. Dnes
 v úterý odpovídá Krecar svým
 způsobem.

8. X. Pol[ední] List²⁶⁷ a České Slovo o ruk[opisech] dále.

[s. 49] Krecar a Dolenský skleslí. Mácha už
 není pravý, ale pouze „zajímavý“, i
 jako nová věc; básně jsou prý duchem
 máchovské.
 O Havlíčkových se mlčí. Jsou už prodané.
 Zink²⁶⁸ mi telefonoval, že mi sdělí podrob-
 nosti v pondělí.
 Zd[eněk] Kalista²⁶⁹ udělal epigram peprný
 na Krecara. Novotný prý ho neotiskne.
 Není nikoho, kdo by Kr[ecarovi] věřil.
 Tak vypadá budoucí můj nástupce
 Dolenský, který chtěl mě překvapit,
 abych koupil Havlíčka 30./IX.
 do 2^h odpoledne: 10 d. za 1000,-Kč.
 Janskému²⁷⁰ zapověděli chodit k Novotnému,

²⁶⁴ Jaroslav Veselý (?–?) – radní městského zastupitelstva v Kouřimi, velkostatkář v Molitorově.

²⁶⁵ Vesnice Molitorov, dnes součást města Kouřim.

²⁶⁶ Deník národně-socialistické strany vydávaný nakladatelstvím Melantrich od r. 1907.

²⁶⁷ Český fašizující bulvární deník vydávaný Jiřím Stříbným v letech 1926–1945.

²⁶⁸ Karel Zink (1889–1975) – knihkupec, nakladatel, antikvář.

²⁶⁹ Zdeněk Kalista (1900–1982) – historik, básník, esejista, překladatel, literární kritik.

²⁷⁰ Karel Janský (1890–1959) – bankovní úředník, literární historik, máchovský badatel, vydavatel bibliofilii, zakladatel nakladatelství Hyperion.

že prý prozrazuje, co viděl a slyšel v
rohové kanceláři.

29. X. [19]36 Návštěva rumunského

[s. 51] krále Carola.²⁷¹ Večer na
Prodané [nevěště]²⁷² v Nár[odním] divadle.
Báječné toalety. Vybraná společnost.
Na 2. balkoně.

10.–11. X. 1936 přišel ke mně br[at]r Vonka,²⁷³ aby mi sdělil, že byl u něho

adv[okát] Dr. Aaron, bratr, aby si stěžoval, aby on dal ze svého soudcem mu
přiznaného palmare, jenž je velice značné, přiměřenou část Weignerovi za
práci, spojenou s pojednáváním pozůstalosti Trnožkově,²⁷⁴ a br[atru]
Helfertovi.²⁷⁵ Aaron dal Helfertovi na jeho žádost 2000 Kč, poněvadž mu
tento říkal, že je veliký znalec a že musí jezdit a nemá na to peníze.
Weigner ho odkázal na svého advokáta, aby obnos s ním vyjednal.

Zloději!

Aaron povolí, bojí se Weignera, poněvadž prý W[eigner] brojil, že by ho
vyloučili z lóže. Dopis nějaký má. Nedá-li, budou ho u soudu žalovat.
Ptal se Vonky, co má dělat. Vonka prý radil, aby se dal žalovat.
Přivedu tu řeč na pořad: Jestli Aaron žid všechno nezapře. Vonka mi
to 2x tvrdil, doprovázel mě domů, potkali jsme Bružu.²⁷⁶

²⁷¹ Státní návštěva rumunského krále Karla II. ve dnech 28.10–1.11. 1936.

²⁷² Opera Bedřicha Smetany, premiéra 30.5. 1866 v Prozatímním divadle v Praze.

²⁷³ Rudolf Jordán Vonka (1877–1964) – tajemník československého zastupitelského úřadu v Haagu, tiskový mluvčí ministerstva zahraničí, vrchní odborový rada, pedagog, iniciátor vzniku muzea v Městci Králové, vydavatel, překladatel, regionální vlastivědný badatel, komeiolog, svobodný zednář.

²⁷⁴ Vojtěch Trnožka (?–1928) – generální ředitel exportní společnosti pro východ.

²⁷⁵ Jaroslav Helfert (1883–1972) – ředitel Moravského zemského muzea v Brně, zakladatel muzeologie na brněnské Filozofické fakultě.

²⁷⁶ Eduard Bruža (?–?) – knihovník v Roudnici, kulturní pracovník.

6. Deník Josefa Volfa, kniha 12

1. I. 1937 – 27. IV. 1937

1. I. 1937 Na Silvestra doma. Děti²⁷⁷ na Šumavě. Psal pro Pocha:²⁷⁸ Bezděkův²⁷⁹ dar knižní městu Březnici,²⁸⁰ a pro Marginalie:²⁸¹ původ písma v Hankově²⁸² vydání R[ukopisu] K[rálovédvorského]²⁸³ 1819.²⁸⁴ – Rovnal poznámky. Na novoročních přáních se sešlo na 170 kusů. Nepsal však Lifka, patrně následkem mé nespokojenosti s ním pro jeho výrok o ševcích; pak Zink a Hála,²⁸⁵ což překvapuje. Novoročenka o knihovně Václ[ava] z Vřesovic²⁸⁶ také dosud nepřišla: jsem zvědav, jak ji Kaláb²⁸⁷ upravil. Beneš Buchlovan²⁸⁸ neodpovídá na můj dopis O tiskárenském omylu,²⁸⁹ Jarmil²⁹⁰ chce změnu o získání Purkyně²⁹¹ Komenian,²⁹² v čemž mu vyhovím. V Č[eském] Č[asopisu] H[istorickém] změna mi nepříznivá; v Č[asopise] N[árodním] M[uzea]²⁹³ není za Prokše²⁹⁴ lepší.
3. I. Napsal několik drobností pro Marginalie; dále: Původ písma v Hankově vydání R[ukopisu] K[rálovédvorského] z r. 1819; pro Pocha: Vznik knihovny

²⁷⁷ Miloš a Věra Volfovi.

²⁷⁸ Josef Poch (1899–1964) – berounský knihovník, pedagog, ředitel Státní knihovnické školy.

²⁷⁹ František Bezděka (1788–1871) – rodák z Březnice na Příbramsku, učitel českého jazyka a literatury, vlastenec, čestný občan města Písku.

²⁸⁰ Josef VOLF, *Bezděkův knižní dar rodnému městu Březnici*, Osvětový věstník Podbrdská 15, 1937, s. 89–92.

²⁸¹ Věstník Spolku českých bibliofilů v Praze, vydávaný v letech 1934–1951.

²⁸² Václav Hanka (1791–1861) – bibliotekář a kustod Národního muzea, docent slovanských jazyků a literatur, editor staročeských a staroslověnských památek, autor jazykových učebnic, „objevitel“ a autor Rukopisů Královéhradeckého a Zelenohorského.

²⁸³ Soubor historických básní a písní údajně ze 13. století, literární padělek V. Hanky a J. Lindy.

²⁸⁴ Josef VOLF, *Původ písma v Hankově vydání rukopisu Královédvorského z roku 1819*, Marginalie 11, 1937, s. 6–10.

²⁸⁵ Rudolf Hála (1892–1968) – grafik, typograf, zabýval se tvorbou exlibris, redaktor časopisu Typografia.

²⁸⁶ Václav z Vřesovic (1532–1583) – český šlechtic, rada komorního soudu, komorník arcivévody Ferdinanda Tyrolského.

²⁸⁷ Method Kaláb (1885–1963) – ředitel knihtiskárny, bibliofil, pedagog, publicista, redaktor časopisu Český bibliofil.

²⁸⁸ Bedřich Beneš Buchlovan (1885–1953) – vl. jménem Bedřich Beneš, spisovatel, překladatel z němčiny a polštiny, učitel a knihovník, redaktor časopisu Bibliofil.

²⁸⁹ Vyšlo jako: Josef VOLF, *Prý tiskárenský omyl* in: Bibliofil 14, s. 1–4, 27–31.

²⁹⁰ Myšleno Jarmil Krecar.

²⁹¹ Jan Evangelista Purkyně (1787–1869) – fyziolog, anatom, biolog, filozof, básník, spoluzakladatel cytologie, člen Londýnské královské společnosti nauk, překladatel z němčiny a italštiny.

²⁹² Díla J. A. Komenského.

²⁹³ Nejstarší vědecké periodikum u nás založené F. Palackým v r. 1827.

²⁹⁴ Jaroslav Prokeš (1895–1951) – český historik, archivář, ředitel Státního archivu, profesor českých dějin, profesor na Státní archivní škole, ředitel Archivu ministerstva vnitra.

v Nové Huti;²⁹⁵ Hanka polyglot: doplňoval Hankovu Plavbu²⁹⁶ a Kalouskovu²⁹⁷ censurovanou přednášku o svob[odných] zednářích.
Opožděné gratulace došly. Zink nemocen.

4. I. Dnes mi přinesl rada Tachecí²⁹⁸ svou novoročenku, již jsem mu napsal: Knihovna Václava Vřesovce z Vřesovic,²⁹⁹ m. 8°, 21 str. Honoráře jsem se vzdal.
Lifkovi poslal rukopisy pro Marginalie, Lifkovi též dopis o presidiálce Č[eského] S[polku] B[ibliofilů]³⁰⁰ – Pochovi do Berouna. –
5. I. Poslal rukopis o hluchoněmých ~~Karlovi~~ Sedmíkovi.³⁰¹ Kalouska³⁰² do Č[eského] Č[asopisu] H[istorického] – Amici crucis³⁰³ – Misařovi.
V knih[ovně] je vzrušení, že při jmenování byl přeskočen Axmann,³⁰⁴ Jirešová³⁰⁵ a Polívková.³⁰⁶ Axman právem je roztrpčen, Jir[ešová] a Polívková mají pro svou výkonnost malé právo na povýšenost, leda stáří.
Ljackij³⁰⁷ mě podrobně informoval o otázce: ruští emigranti a Rusko při oslavách puškinských³⁰⁸ u nás; míní, že je pod těžkým tlakem Nejedlý³⁰⁹ – Horák,³¹⁰ Krofta³¹¹ poukázal Ljackého na Horáka, aby s ním věc projednal, Horák to prý ujedná, ale Ljacký jako českosl[ovenský] státní

²⁹⁵ Josef VOLF, *Vznik knihovny v Nové Huti pod Nižborem*, Osvětový věstník Podbrdská 15, 1937, s. 1–3.

²⁹⁶ Báseň Josefa Václava Hanky „Plavba“, v r. 1814–15 zhudebněná Václavem Janem Tomáškem.

²⁹⁷ Josef Kalousek (1838–1915) – český historik a univerzitní profesor, editor, zemský polanec, člen KČSN.

²⁹⁸ Vítězslav Jan Tachecí (?–?) – vydavatel.

²⁹⁹ Josef VOLF, *Knihovna Václava Vřesovce z Vřesovic*, Praha 1937.

³⁰⁰ Dobrovolná organizace sběratelů, příznivců a tvůrců krásných a vzácných knih a tisků založená v r. 1908, zaměřuje se na vydávání bibliofilských tisků.

³⁰¹ Jiří Sedmík (1893–1942) – český legionář, politik, diplomat, tajemník Edvarda Beneše, popraven jako účastník protinacistického odboje.

³⁰² Josef VOLF, *Censurovaná přednáška Kalouskova o svobodném zednářství v XVIII. stol.*, Český časopis historický 43, Praha 1937, s. 83–87.

³⁰³ Josef VOLF, *Amici crucis – přátelé kříže*, Český časopis historický 38, č. 3–4, 1932, s. 551–561.

³⁰⁴ Emil Axmann (1887–1949) – český hudební skladatel, publicista, folklorista, pracovník Knihovny národního muzea, po J. Volfovi její ředitel, po r. 1945 ředitel Národního muzea.

³⁰⁵ Marie Jirešová (?–?) – knihovnice Knihovny Národního muzea.

³⁰⁶ Božena Polívková (1897–?) – knihovnice Národního muzea, publicistka, překladatelka.

³⁰⁷ Jevgenij Alexandrovič Ljackij (1868–1942) – ruský spisovatel.

³⁰⁸ Celostátní oslavy 100 let od úmrtí básníka, prozaika a dramatika Alexandra Sergejeviče Puškina spojená s výstavou byla zahájena 10. 2. 1937.

³⁰⁹ Zdeněk Nejedlý (1878–1962) – historik, estetik, muzikolog, pedagog, hudební skladatel, vlastivědný pracovník, profesor hudební vědy na UK, profesor Lomonosovy univerzity, ministr kultury a národní osvěty, první prezident ČSAV.

³¹⁰ Jiří Horák (1884–1975) – etnograf, profesor slovanských literatur.

³¹¹ Kamil Krofta (1878–1945) – český historik, diplomat, ministr zahraničních věcí, vyslanec ve Vatikánu a v Berlíně, aktivní účastník odboje.

příslušník odmítl. Nyní sovětské Rusko dovolilo, že se Rusové smí účastnit oslavy, když nebudou dáni na „přední místa“. To sdělil Murko jako předseda Celostátního komitétu³¹² Ljackému. Ten mi dnes sdělil své ohrazení proti tomu.

Laurin³¹³ žádá rukopisy pro Prager Presse.

Hanku polyglota Novotnému.

6. I. Laurinovi: Wie die Freimaurere Österreichs im J. 1793 freiwillig ihre Tätigkeit einstellte. – Wie das sogenannte Bauern= oder Freiheitspatent der Franzosen im J. 1742 gedruckt wurde. Zdeňkovi³¹⁴ Nossberger, Praha XIV, Lumírovi č. 1 o členství v Českém Sp[olku] [pro] komorní hudbu³¹⁵ pro sebe a Miloše.³¹⁶ – Frant[išku] Rydvalovi v Zásadě u Žel. Brodu³¹⁷ – snížení nájemného.

Jak mi Nov[otný] sdělil, roznáší Dol[enský] po hospodách, že to není spravedlivé, že jsem navrhl k jmenování³¹⁸ Nov[otného] a že jsem dal vědomě

přeskočiti jiné. A já zatím o jmenování nic nevěděl. Zlá huba!

Opisuji archiv vídeňský o freimaurech. – Arne Novák³¹⁹ mi psal.

10. I. Dopsal zedn[ářské] archiválie vídeňské.
[s. 2] Napsal řeč frenštátskou³²⁰ a dal ji Koutníkovi pro Časopis,³²¹ bude-li ještě místa.

³¹² Zřejmě souvisí s oslavami A. S. Puškina.

³¹³ Arne Laurin (1889–1945) – vl. jménem Arnošt Lustig, českoněmecký novinář, redaktor, šéfredaktor Prager Presse, člen Penklubu, emigrant.

³¹⁴ Patrně Zdeněk Václav Tobolka.

³¹⁵ Jedna z nejstarších českých hudebních institucí pro podporu koncertní činnosti mladého Českého kvarteta založená v r. 1894.

³¹⁶ Syn J. Volfa.

³¹⁷ Městys mezi Tanvaldem a Železným Brodem (Liberecký kraj).

³¹⁸ Míněno nejspíše jmenování příštího ředitele Knihovny Národního muzea.

³¹⁹ Arne Novák (1880–1939) – literární historik, kritik, profesor české literatury na MU v Brně, publicista, redaktor, editor.

³²⁰ Volfův projev na sjezdu knihovníků ve Frenštátě v r. 1936.

³²¹ Časopis československých knihovníků, vydával mezi lety 1922–1944 (1939–1944 jako Časopis českých knihovníků) Ústřední spolek československých knihovníků.

11. I. Schůze areopagu!³²² Něco jsem pověděl i já. Bertholdovi³²³ se celek líbil.
Černý pivovár.³²⁴
Dočetl André Maurois:³²⁵ Važič duší.³²⁶
12. I. Na přednášce o Purkyni. (univ[erzitní] extense³²⁷); přednášel pěkně Němec³²⁸
Urgence příspěvku do sborníku svatováclavského,³²⁹ Kaprasem.³³⁰ Sotva
budu hotov. Korrekturu dělal do moravského Bibliofila.³³¹ Prý tiskárenský
omyl.³³²
13. I. Jdu do zahraniční komise,³³³ jsa pozván zvlášť Kosem.³³⁴
Eisnerovi,³³⁵ Mágrovi³³⁶ a Kubíčkoví:³³⁷ Knihovna Vřesovce³³⁸
V zahr[aniční] kom[isi] Ripka³³⁹ s Jugoslavií. Mluvil jsem o chorv[atských]
sv[obodných] zedn[ářích] (o Radamanoviči³⁴⁰ a Šišiči³⁴¹) a malé pozornosti,
kterou prokazujeme hostům.

³²² Sněm zednářů určitého stupně.

³²³ Berthold Thein (1861–?) – představený náboženské židovské obce, advokát, svobodný zednář.

³²⁴ Dům s adresou Karlovo náměstí 13, Praha 2 – Nové Město, původně zde sídlila pojišťovna Riunione Adriatica di Sicurtà a vedle pivovaru, nyní restaurace a bufet.

³²⁵ André Maurois (1885–1967) – vl. jménem Émile Salomon Wilhelm Herzog, francouzský spisovatel, historik, esejista, publicista, kritik.

³²⁶ Fantastická románová novela, v originále „Le peseur d’âmes“, poprvé vyšlo v r. 1936, nakl. Julius Albert.

³²⁷ Cyklus přednášek vysokoškolských profesorů pro široké vrstvy.

³²⁸ Bohumil Němec (1873–1966) – botanik, profesor UK, ředitel Ústavu pro anatomii a fyziologii rostlin, člen ČAVU.

³²⁹ Dobroslav OREL – Karel STLOUKAL – Václav CHALOUPECKÝ, *Svatováclavský sborník. Na památku 1000 výročí smrti knížete Václava Svatého*, Praha 1937.

³³⁰ Jan Kapras (1880–1947) – český historik, právník, politik, ministr školství a národní osvěty, senátor národního shromáždění, člen Královské české společnosti nauk, starosta Ústřední matice školské.

³³¹ Časopis Moravský bibliofil (obdoba Českého bibliofila).

³³² Josef VOLF, *Prý tiskárenský omyl*, Bibliofil 14, s. 1–4, 27–31.

³³³ Týká se zřejmě zednářství.

³³⁴ Jaroslav Kose (?–?) – náměstek generálního ředitele Exportního ústavu, svobodný zednář.

³³⁵ Pavel Eisner (1889–1958) – český a německy píšící spisovatel, překladatel, spolupracovník redakce Prager Presse.

³³⁶ Antonín Stanislav Mágr (1887–1960) – slavista, redaktor Prager Presse, překladatel, nakladatel, literární kritik.

³³⁷ Stanislav Dalibor Kubíček (1879–?) – redaktor, vlastník a vydavatel časopisu Český jih, novinář, osvětový a kulturní pracovník v Táboře.

³³⁸ Josef VOLF, *Knihovna Václava Vřesovce z Vřesovic*, Praha, 1937.

³³⁹ Hubert Ripka (1895–1958) – český politik, novinář, historik, člen zahraničního odboje, poslanec Národního shromáždění, ministr zahraničního obchodu.

³⁴⁰ V. Radamanovič (?–?) – zakladatel Ústavu pro chudé v srbské Zemuni.

³⁴¹ Ferdo Šišić (1869–1940) – chorvatský historik, historiograf, specialista na chorvatské středověké dějiny.

14. I. Slov[anský] ústav:³⁴² Slavík³⁴³ mluvil o slov[anské] vzájemnosti. Byl jsem jediný oponent proti některým jeho vývodům. V Prager Presse 16. I referát bez zmínky o mně.
15. I. Mám přednášku pro lóže: Zánik zednářství v Rakousku 1794, 7³⁰ večer.

Von der Bibliothek des Václav Vřesovic

vec z Vřesovic handelt eine Schrift von Jo-

sef Volf: „Knihovna Václava Vřesovce

z Vřesovic (1937, 8°, 20 S. Zum neuen Jahr

Mágr, Prager

1937 als Privatdruck in 120 Exemplaren her-

Presse, 1937,

ausgegeben von Vítězslav Jan Tacheci). Die

č. 15 z 15. I.

über 500 Bücher enthaltende Bibliothek des

im Jahre 1583 verstorbenen Schriftstellers ist

im Jahre 1782 in der Bibliothek des Klemen-

tinum gelangt, das alte Inventar hat der Ver-

fasser infolge verschiedener Hindernisse noch

nicht veröffentlichen können. Hoffentlich ge-

lingt es ihm sein Vorhaben auszuführen.³⁴⁴

16. I. Mám dojem, že se moje přednáška v Kotvě líbila.
Dnes ráno přišla ke mně sl[ečna] Dr. Psotníčková,³⁴⁵ že v extens[ích]
univ[erzitních] o Purkyni může v úterý 19. I. přednášet Dr. Bouček.³⁴⁶ Navrhl
jsem jí Pátu,³⁴⁷ ten prý není hotov. Řekl jsem jí, je-li v takové nouzi, že
bych zaskočil thematem „P[urkyně] a sv[obodní] zednáři.“ Ale jen je-li to
nutno.

³⁴² Slovanský ústav Akademie věd ČR, založen T. G. Masarykem v r. 1922.

³⁴³ Jan Slavík (1885–1922) – český historik, archivář, ředitel Ruského zahraničního archivu při Ministerstvu zahraničních věcí.

³⁴⁴ Překlad: O knihovně Václava Vřesovce z Vřesovic pojednává spis Josefa Volfa: Knihovna Václava Vřesovce z Vřesovic (1937, k novému roku 1937 jako osobní tisk ve 120 exemplářích shromáždil Vítězslav Jan Tacheci). Knihovna obsahující přes 500 knih spisovatele zemřelého v roce 1583 se roku 1782 dostala do knihovny v Klementinu. Její starý inventář nemohl autor pro různé překážky zveřejnit. Doufejme, že se mu nyní podaří jeho záměr uskutečnit.

³⁴⁵ Jarmila Psotníčková (1910–?) – historička, publicistka, editorka.

³⁴⁶ Antonín Bouček (1880–1947) – novinář, redaktor, politik, vydavatel, překladatel.

³⁴⁷ Pravděpodobně František Páta (1885–1942) – knihovník Národního muzea, literární historik, spisovatel, překladatel, vydavatel, pedagog, redaktor, popraven nacisty

Telefonovala to prof. Dr. Němcovi,³⁴⁸ který s tím souhlasil; „prý to bez toho prostě vysypu z rukávu” bez obtíží.

Národní výzva³⁴⁹ mi pak vynadala za tuto nekonanou přednášku, viz 19. I. a 8. II.

17. I. Psal pro Pocha: Dar Bezděkův městu Březnici.³⁵⁰

[s. 4]

18. I. V 11³⁰ Purkyňova Společnost,³⁵¹ výbor u Studničky.³⁵² Zítra mám přednášku: D[obrovský] a svob[odní] zednáři.

Napsal 1. část: Wie die Freimaurer Österreichs ihre Tätigkeit im den J[ahren].

1793 u[nd] 1794 selbst eingestellt haben. Urzidilovi,³⁵³ otiskne-li.

19. I. Měl jsem mít přednášku v Extensích:³⁵⁴ P[urkyně] a svob[odní] zednáři.

Poněvadž však přenáška Boučkova: Co vděčí medicína Purkyňovi, trvala sama hodinu, odřekl jsem ji. Dr. Matoušek,³⁵⁵ lékař, žádal mě o data zednářství Purkyňova. Sl[ečna] Zielecká,³⁵⁶ arch[ivářka] Fričova, mi vyprávěla, jak si Šalda,³⁵⁷ jenž vynadal několikrát J. V. Fričovi,³⁵⁸ otci Jana Friče,³⁵⁹ představoval vydání Pamětí Fričových³⁶⁰ ve vybraných ukázkách s obšírnou studií lit[erárně]-historickou. Řekl jsem jí, chtějí-li vydat celé Paměti – a já

³⁴⁸ Zde Bohumil Němec.

³⁴⁹ Fašistický protizidovský zaměřený časopis vydávaný u nás asi od r. 1939 do r. 1941.

³⁵⁰ Josef VOLF, *Bezděkův knižní dar rodnému městu Březnici*, Osvětový věstník Podbrdská 15, 1937, s. 89–92.

³⁵¹ Sdružení pro studium osobnosti a díla J. E. Purkyně.

³⁵² František Karel Studnička (1870–1955) – český přírodovědec, profesor, spoluzakladatel Československé biologické společnosti, iniciátor založení Purkyňovy společnosti, člen ČAVU a KČSN.

³⁵³ Johannes Urzidil (1896–1970) – pražský německy píšící spisovatel, básník, esejista, historik umění, svobodný zednář, emigrant.

³⁵⁴ Univerzitní extenza.

³⁵⁵ Miloslav Matoušek (1900–1985) – lékař, gynekolog, sociolog, publicista, profesor dějin lékařství na Lékařské fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

³⁵⁶ Olga Zielecká (1876–1948) – editorka, učitelka zpěvu, majitelka pěvecké školy, komorní pěvkyně, knihovnice, archivářka.

³⁵⁷ František Xaver Šalda (1867–1937) – český kritik, prozaik, básník, esejista, dramatik.

³⁵⁸ Josef Václav Frič (1829–1890) – český básník, prozaik, dramatik, novinář, účastník revoluce v r. 1848, od r. 1859 působil v emigraci jako novinář, dopisovatel, politický agitátor, redaktor almanachu Lada Nióla, časopisů Lumír a Květy.

³⁵⁹ Josef Jan Frič (1861–1945) – český průmyslník, zakladatel hvězdárny v Ondřejově (Astronomický ústav AV ČR), syn J. V. Friče.

³⁶⁰ Hugo TRAUB (ed.), *Paměti J. V. Friče*, Praha 1939.

jsem pro celé – aby to Šaldovi sdělili a toto sdělení aby i Šustovi³⁶¹ dopsali, jenž jim doporučil Čejchana³⁶² pro celé vydání.

20. I. Miloš³⁶³ má přednášet na valné hromadě botan[ické] společnosti³⁶⁴ – Dnes bibliofilové. Dlouhé jednání. Poprvé Hrubý z Hradce přítomen.
21. I. 3 ¼ přednášky v Zem[ědělské] Osvětě³⁶⁵ v sekci Z[emědělské] Akademii:³⁶⁶ O selské vzpouře 1525 a principiální otázce: kdy se sedlák bouří. Referent: když se sedláku daří dobře. Mendl:³⁶⁷ když se mu vede špatně. Já: když se mu berou lepší podmínky či když se mu počíná vésti hůř. Večer smuteční za L[va] Schwarze.³⁶⁸ Zastupoval jsem Kaprase. Pronesl jsem úctu a dík theosofů. – Do Pr[ager] Presse donesl zprávu o knize Garriguesově: Ein ideales Sängerpaa.³⁶⁹
22. I. Dnes v Prager Presse feuil[eton]. o zániku zednářství a včerejší zpráva o Garriguesově knize o Schnorru z Carolsfeldu.³⁷⁰
Mám jít na bál techniků.

Sukennikow³⁷¹ mi poslal výstřižky z novin, kde psal o mně.
Ossianu Langovi³⁷² dopis na jeho dopis z 29. I. 1936.
23. I. Ospalý po plesu, kde jsem byl s rodinou do dvou hodin. Poslal
[s. 5] dopis Langovi a feuil[eton] z Prager Presse Misařovi do Vídně.

³⁶¹ Josef Šusta (1874–1945) – politik, spisovatel, historik, profesor všeobecných dějin na UK, prezident ČAVU, ministr školství a národní osvěty, člen Pátečníků.

³⁶² Václav Čejchan (1904–1973) – historik, překladatel, editor, slavista, pracovník ČSAV, ředitel Slovanské knihovny a později Univerzitní knihovny.

³⁶³ Rozumí se Miloš Volf.

³⁶⁴ Česká botanická společnost – celostátní organizace sdružující zájemce o botaniku, založena 1912.

³⁶⁵ Dům zemědělské osvěty v Praze na Vinohradech určený k přednáškám a studiu o zemědělství otevřený r. 1926, jehož součástí je i rozsáhlá Ústřední slovanská zemědělská knihovna.

³⁶⁶ Československá akademie zemědělská založená 1924, ústřední vědecká zemědělská instituce.

³⁶⁷ Bedřich Mendl (1892–1940) – historik, první profesor hospodářských dějin na UK.

³⁶⁸ Lev Schwarz (?–?) – přednosta kanceláře Ringhofferových závodů, svobodný zednář.

³⁶⁹ C. H. N. GARRIGUES, *Ein ideales Sängerpaa* – Ludwig Schnorr von Carolsfeld und Malvina Schnorr von Carolsfeld geb. Garrigues, Kopenhagen 1937 – kniha o životě německého operního zpěváka Ludwiga Schnorra a jeho ženě, dánské sopranistce Malvině Garrigues.

³⁷⁰ Ludwig Schnorr z Carolsfeldu (1836–1865) – německý operní zpěvák.

³⁷¹ Michail Alexandrovič Sukennikov (1890–?) – ruský spisovatel, redaktor, dramatik, publicista.

³⁷² Ossian Herbert Lang (1865–1945) – anglický spisovatel, pedagog, editor, autor knih o výchově a vzdělávání, zednářský historik, člen Velké Lóže v New Yorku

Dnes po půlnoci † prof. Dr. J. Pekař,³⁷³ osobnost v každém směru významná, muž veliký jako povaha i jako dějepisec. Není tu druhého tak velikého gentlemana. Ukouřil a upil se.

Upravil pro Koutníka (Čas[opolis] č[eskoslovenských] knihovníků³⁷⁴) svou řeč na radnici ve Frenštátě na valné hromadě Ú[středního] S[polku] Č[eskoslovenských] Knih[ovníků]³⁷⁵ r. 1936.

*Milý příteli,
dal jsem Tvůj článek³⁷⁶ opsat
na stroji a upravit poznámky
do fasetu. Pěkně Tě prosím,
kdybys to laskavě přečetl, zda
se při tom něco nezapackalo.
Tvůj Ktk³⁷⁷
23/I 1937*

24. I. Psal drobnosti zednářské.

25. I. Otištěno v Osv[ětovém] Věstn[íku] Podbrdská³⁷⁸ č. 1: Založení knihovny v Nové Huti.³⁷⁹ – Dnes večer Pálcov: 7 nových rytířů.³⁸⁰ – Myslím, že jsem našel první tištěnou báseň Purkyňovu z r. 1814. – Na večeri s Grohem,³⁸¹ domů v Kaprasově autě.

³⁷³ Josef Pekař (1870–1937) – přední český historik, profesor a rektor UK, vedoucí redaktor ČČH.

³⁷⁴ Periodikum vydávané Útředním spolkem československých knihovníků mezi lety 1922–1939, poté přejmenován na Časopis českých knihovníků.

³⁷⁵ Vznikl v r. 1935 sloučením Spolku československých knihovníků a jejich přátel se Spolkem veřejných obecních knihovníků.

³⁷⁶ Týká se stále Volfova projevu na sjezdu knihovníků ve Frenštátě r. 1936.

³⁷⁷ Dopis od Bohuslava Koutníka.

³⁷⁸ Měsíčník Osvětový věstník Podbrdská, List pro kulturní práci a výchovu lidu, orgán ústředí osvětových sborů v Berouně, redaktor Josef Poch.

³⁷⁹ Josef VOLF, *Založení knihovny v Nové Huti pod Nižborem*, Osvětový věstník Podbrdská 15, 1937, s. 1–3.

³⁸⁰ Přijetí nových svobodných zednářů.

³⁸¹ Vladimír Groh (1895–1941) – historik, profesor starověkých dějin na FF MU v Brně, klasický filolog, redaktor časopisu Věda a život, zapoje do protinacistického odboje, popraven.

26. I. Na pohřbu Pekařově; z dvorany právnické fakulty kolem univ. – Večer předsednictvo S[polku] Č[eských] B[ibliofilů], rozšířené o red[akční] radu; odhlasovalo se jednohlasně, že Marginalie budou dány do tisku Orbisu.³⁸²
27. I. Rovnal věci; četl Lumír³⁸³ 1861. Napsal drobnůstku: Knižní dar březnické obci 1864³⁸⁴ (do Rackova Věstníku).
28. I. Dnes mi Dyrynk³⁸⁵ rozhořčeně telefonoval, že jsme mu odňali hist[orii] Marginálií. Vystoupil ze Spolku³⁸⁶ a rezignoval na své čestné členství. Těžce to nesl a svaloval vinu na Lifku a Sonberga,³⁸⁷ že mu buď nedodávali neb opožděně rukopisy a adresy.
29. I. Porada o rozpočtu.³⁸⁸ – Novotný i Zemek³⁸⁹ neupřímní, jak se při [s. 6] poradě ukázalo.
Poslal Misařovi: Amici crucis a seznam bratří 1793.³⁹⁰ Viz 12. –13. II.
31. I. Napsal drobnůstku: První tištěná báseň Purkyňova v Prvotinách r. 1814.³⁹¹ Říkal mi o to Novotný.
Učitel hluchoněmých Pringel mě[!] vyřizoval, že si stěžuje Rada-manovič, že mu nepíšu.
Zdenkovič mi poslal zprávu o úmrtí Weillfertově.
1. II. Red[aktor] Viktor Hánek³⁹² mi v 12h telefonoval, abych mu napsal drobnost o lidových průpovídkách únorových do Venkova.³⁹³ Učinil jsem

³⁸² Pražská tiskárna, nakladatelství a vydavatelství novin a časopisů, vznikla v r. 1921.

³⁸³ Beletristický časopis vycházející v letech 1851–1898.

³⁸⁴ Patrně se jedná o ten samý nebo podobný článek jako *Bezděkův knižní dar rodnému městu Březnici* in: Osvětový věstník Podbrdská 15, 1937, s. 89–92.

³⁸⁵ Karel Dyrynk (1876–1949) – český knihtiskař a typograf, redaktor, zakladatel Spolku českých bibliofilů, technický ředitel Státní tiskárny v Praze, překladatel.

³⁸⁶ Spolku českých bibliofilů.

³⁸⁷ Josef Sonberg (1892–1979) – typograf, bibliofil.

³⁸⁸ Míněn nejspíše rozpočet Knihovny Národního muzea.

³⁸⁹ Metoděj Zemek (1915–1996) – katolický kněz, historik, archivář, ředitel okresního archivu v Mikulově.

³⁹⁰ Josef VOLF, *Poslední seznam svobodných zednářů v Brně z června 1793* in: Časopis Národního muzea 61, 1937, s. 217–220.

³⁹¹ Josef VOLF, *První tištěná báseň Purkyňova. r. 1814*, Literární noviny 9, č. 11, 1936/1937, s. 7.

³⁹² Viktor Hánek (1891–1954) – novinář, publicista, spisovatel, literární kritik, redaktor časopisu Venkov.

³⁹³ Venkov – časopis Agrární strany spoluzaložený Antonínem Švehlou v r. 1906.

výpisky z kalendářů z pol. 17. stol. / do 2^h/. – Báseň Purkyňovu jsem dal Novotnému.

Napsal pro Prager Presse: Die Haupträsonneure im Gasthause zur steinernen Glocke im J. 1792. Dal. 2. II. Viz 9. II.

2. II. Ve Venkově dnes: Únor v kalendářích,³⁹⁴ plno chyb. – Fri=muren mi poslal Ekstrabladet³⁹⁵ z 19. I.
Prokeš³⁹⁶ mi poslal Sborník X, 1937, 59/60,³⁹⁷ kde je o mých studiích z dějin knihtisku a censury, jež vyšly z bohatých zdrojů archivu min[isterstva] vnitra.

Dnes o 5^h: schůze reorganizační komise kapitoly „Tábor”.³⁹⁸
v 7^h: J. A. Komenský.³⁹⁹

3. II. V divadle na „20leté”.⁴⁰⁰ Nestojí za to, promarnit čas tímto posloucháním.

4. II. Psal Sukennikovi a Misařovi ruk[opis], do Č[eského] Č[asopisu] H[istorického] též. – Korrekturu Marginalií. – Opisoval výslech Purkyňův. – S Tagblattem⁴⁰¹ (red[aktorem] Fuchsem⁴⁰²) mluvil o Puškinovi. – Na ruském vyslanectví s leg[ačním] tajemníkem Šaprovem⁴⁰³ o Puškinovi.

8. II. Dopoledne výstavu Puškinovu.

[s. 7] Večer 18.⁴⁰⁴ Před ní mě upozornil Richter⁴⁰⁵ na výstřižek Národní výzvy, kde je velice prudký útok na mě, pro mou nekonanou před-

³⁹⁴ Josef VOLF, *Únor kalendářích v pol.ovině 17. století*, Venkov 32, č. 28, 1937, s. 1.

³⁹⁵ Správně Ekstra Bladet – dánské bulvární noviny, založeny r. 1904.

³⁹⁶ Jaroslav Prokeš (1895–1951) – český historik, archivář, ředitel Státního archivu, profesor českých dějin, profesor na Státní archivní škole, ředitel Archivu ministerstva vnitra.

³⁹⁷ Jaroslav PROKEŠ (red.), *Sborník archivu ministerstva vnitra republiky československé*, sv. X, Praha 1937.

³⁹⁸ Lóže Kalich v Táboře, založená v r. 1934, jedná se o menší venkovskou lóži označovanou jako kroužek.

³⁹⁹ Jan Amos Komenský – lóže založená v r. 1919, prvním velmistrem Jaroslav Kvapil, členové např. V. Stretti, A. Mucha.

⁴⁰⁰ Divadelní hra amerického dramatika Samsona Raphaelsona (1894–1983) „Dvacetiletá“, premiéra v r. 1934.

⁴⁰¹ Prager Tagblatt – německy psaný liberálně demokratický pražský deník vycházející v letech 1877–1939.

⁴⁰² Alfred Fuchs (1892–1941) – česko-židovský spisovatel, novinář, překladatel, šéfredaktor deníku Prager Tagblatt, pedagog na Svobodné škole sociálních nauk.

⁴⁰³ Michail Šaprov (?–?) – první rada sovětského vyslanectví v Praze, ruský špión.

⁴⁰⁴ Schůze v rámci zednářské lóže podle stupně zasvěcení.

⁴⁰⁵ František Richter (?–?) – ředitel tiskárny Legiografie, svobodná zednář.

nášku: Purkyně u svob[odného] zednářství a že používám úředního telefonu pro mé zednářské věci. I Trnožkovy⁴⁰⁶ miliony se tam připletly. Článek srší zlobou a nepravdou: přednáška na univ[erzitě] se vůbec nekonala! Za druhé: žádné výzvy jsem nepodal, aby mi bylo telefonováno v zedn[ářských] věcech! Je to denunziace prvo-třídní, za kterou vězí jistě přátelé Dolenský s Krecarem. – Domů s mlčelivým Kaprasem. Pročetl jsem věc v 18. Nikdo k tomu nic nepoznamenal, Weigner⁴⁰⁷ řekl, že je to sprostý útok. Kapras řekl, že tu nelze nic dělat.

9. II. Dopoledne výstavu Puškinovu.
V Prager Presse, č. 40, dnes feuilleton: Die Haupträsonneure im Gasthause “Zur stein. Glocke” 1792 (chyby).
Viz 1./II. Dnes večer V[elká] R[ada]⁴⁰⁸ –
Napsal pro Plzeňsko drobnůstku: Dodatek k proroctví nábožného formana z Hrobčic. – Podrobně se sl[ečnou] Gašparíkovou⁴⁰⁹ o knih[ovně] pana presidenta.⁴¹⁰
10. II. Na přednášce Horákově⁴¹¹ o Puškinovi (oslavy Puškinovy) s dětmi.
Večer ve spolku knihovníků;⁴¹² nekrolog Lehárův pronesl. Malý⁴¹³ mluvil o Exlibristech.⁴¹⁴
11. II. Dnes v Lit[erárních] Novinách⁴¹⁵: První tištěná báseň Purkyňova;
v Margináliích o vydání R[ukopisu] K[rálovédvorského] z r. 1819.
Puškin dále. – Napsal několik úvodních slov: Purkyněs Freimauretum vor dem Gericht.⁴¹⁶ viz 15.II.

⁴⁰⁶ Vojtěch Trnožka (?–1928) – generální ředitel exportní společnosti pro východ, svobodný zednář.

⁴⁰⁷ Karel Weigner (1874–1937) – český lékař, anatom, profesor na uK, svobodný zednář.

⁴⁰⁸ Užíší předsednictvo Veliké Lóže.

⁴⁰⁹ Želmíra Gašparíková (1901–1968) – slovenská knihovnice, bibliografka, jazykovědkyně, autorka Slovensko–českého slovníku.

⁴¹⁰ Edvarda Beneše (nebo T. G. Masaryka)

⁴¹¹ Jiří Horák (1884–1975) – etnograf, profesor dějin slovanských literatur

⁴¹² Ústřední spolek československých knihovníků.

⁴¹³ Jaromír Malý (1885–?) – knihovník, spisovatel, redaktor, vydavatel Sborníku pro exlibris a Knihovny pro exlibris.

⁴¹⁴ Československý spolek sběratelů a přátel exlibris, založen r. 1918 na propagaci exlibris (knihovnických značek) a jejího sběratelství.

⁴¹⁵ Český kulturně-politický týdeník vycházející od r. 1927.

⁴¹⁶ Purkyně jako zednář před soudem in: Svobodný Zednář 11, 1937, s. 102–105.

12. –13. II. Dělal Puškina. – Zahraniční [komisi]zameškal, na recepci Bečkově⁴¹⁷ též nedbal. – Řeč pro otevření zítřejší výstavy.
Od Misaře sdělení ohledně zaslaných článků (viz. 29. I.)
14. II. Otevíral Puškinskou výstavu. Vykládal ruskému vyslanci.⁴¹⁸
Výstava se, myslím, velice líbila. Slavík⁴¹⁹ míní, že mě zítra vynadají, že jsem stále mluvil o ruském národě, nevysloviv ani jednou slovo sověty. Murko, Štangler,⁴²⁰ Horák, Ljackij a jiní neskrbli pochvalou. Jinak oficielní lit[erární] historici nepřišli, podobně nikdo z knihovny. Odepsal Misařovi.
15. II. Byl u mě Žikeš,⁴²¹ nakladatel, bibliofil, a žádal mě, abych
[s. 9] mu napsal 2 sv. dílo o našich nakladatelích a knihkupcích. 1. díl by sahal do r. 1920, druhý do konce r. 1937. Požádal jsem ho o lhůtu 10 denní na rozmyšlenou.
Mágr mě žádal o napsání článku o Puškinově výstavě. Zároveň mi sděloval, že otiskne Pr[ager] Presse můj feuilleton o Purkyňovi.⁴²²
P. Verhör.
Dr. Koliha⁴²³ mi sdělil, že v pátek 12. II. došlo k usnesení, a to přičiněním přisedícího Hlavatého⁴²⁴, proti hlasům Domina⁴²⁵ a Němce,⁴²⁶ s podporou Komárkovou⁴²⁷, že bylo usneseno, aby úředníci vydávali svůj časopis: Annály Nár[odního] Mus[ea], který by sami redigovali a do něhož by sami přispívali a do jehož redakce by universita

⁴¹⁷ Josef Bečka (1894–1955) – literární historik slovanských literatur, knihovník, bibliograf, lexikograf, překladatel z polštiny a ruštiny.

⁴¹⁸ Sergej Sergejevič Alexandrovskij (1889–1945) – sovětský diplomat, vyslanec, v r. 1943 obviněn ze špionáže a popraven.

⁴¹⁹ Jan Slavík (1885–1878) – český historik, archivář, ředitel Ruského zahraničního archivu při Ministerstvu zahraničních věcí.

⁴²⁰ Bohuslav Štangler (1895–1980) – učitel, kulturní a osvětový pracovník, správce městského muzea v České Třebové, spisovatel, historik.

⁴²¹ Vladimír Žikeš (1906–1980) – nakladatel, účastník protinacistického odboje.

⁴²² Josef VOLF, *Purkyně jako zednár před soudem*, Svobodný Zednár 11, 1937, s. 102–105.

⁴²³ Jan Koliha (1890–?) – vedoucí geologicko-paleontologického oddělení Národního muzea.

⁴²⁴ Václav Hlavatý (1894–1968) – český matematik, profesor na UK, člen KČSN a ČAVU, člen Rady osvobozeného Československa, zakladatel Společnosti pro vědy a umění v USA, držitel řádu TGM.

⁴²⁵ Karel Domin (1882–1953) – český botanik, vysokoškolský pedagog, politik, děkan PřF UK, rektor UK, poslanec Národního shromáždění.

⁴²⁶ Karel Němec (1886–1972) – archivář, odborný učitel kreslení, ředitel muzea a měšťanské školy v Horažďovicích, kronikář, zakladatel Spolku pro zachování památek.

⁴²⁷ J. Komárek (?–?) – profesor, člen kuratoria Národního muzea.

neměla co mluvit. Domin, Němec a Šimák⁴²⁸ se namáhali, aby byl Čas[opolis] N[árodního] M[uzea] byl přeměněn na orgán úředníků, ale nezmohli to. Uškodili si, že nemohli ukázat, že je tu aspoň jeden redaktor úředníkem musejním. Knihovna převezme administraci. Budou 2 nebo 1 hlavní redaktor, což se teprve rozhodne. V úřednictví mimo knihovnu velká radost.

16. II. Napsal několik slov o výstavě Puškinově do Prager Presse. – Večer promluvil v l[óži] o zedn[ářství] Puškinově a o úmrtí Maštalířově.⁴²⁹ – Lešehrad láká na mě data o zedn[ářích] z 18. stol. – V kanceláři jsem zavalen prací, takže se k ničemu nedostanu.
18. II. 1937 Večer na Hradě u presidenta.⁴³⁰ Oslovil mě po [s. 14] starém způsobu: Jak se máš atd. Já ho požádal o návštěvu Puškinovi[!] výstavy.
19. II. „Redaktor” z okruhu obránců R[ukopisu] K[rálovédvorského] a R[ukopisu] Z[elenohorského] byl Krecarem a Dolenským pobízen k nějakému výpadu proti mně, jak mi Knobl[ochová]⁴³¹ tvrdila. Byl prý tam veliký křik – Dol[enský] Chtějí hlavně Zednáře⁴³², jehož ročník koupil Dol[enský] od Pyšvejce.⁴³³ Napsal pro mor[avského] Bibliofila zprávičku: „Česká knihovna pro přítomné i budoucí obyvatele města Hranic”.⁴³⁴

⁴²⁸ Josef Vítězslav Šimák (1870–1941) – český historik, profesor UK, člen České akademie, mimořádná člen Společnosti nauk, zakladatel turnovského muzea.

⁴²⁹ Jan Křtitel Maštalíř (1906–1988) – archivář Státní konzervatoře, účetní, korepetitor, pedagog, klavírista, člen státní tajné policie, martinista, přírodní lékař, svobodný zednář, zakladatel lóže Bohemia.

⁴³⁰ Edvard Beneš (1884–1948) – druhý československý prezident, představitel prvního a druhého československého odboje.

⁴³¹ Pavla Knoblochová (1904–?) – pracovnice Knihovny Národního muzea.

⁴³² Časopis Svobodný zednář – zednářské periodikum vydávané v letech 1925–1938 J. Kaprasem, J. Myslíkem a J. Volfem.

⁴³³ Oldřich Pyšvejc (1865–1938) – knihkupec.

⁴³⁴ Josef VOLF, *Česká knihovna pro přítomné i budoucí obyvatele města Hranic*, Bibliofil 14, 1937, s. 54.

- 20.–21. II. Dohromady 0. Odklízal výstavu Kollárovu. – Emler,⁴³⁵
kdo referuje do Lid[ových] N[ovin]⁴³⁶ o výstavě. Že prý v nich při návštěvě
výstavy Puškinovy byl on za univ[erzitní] knih[ovnu] vynechán.–
22. II. Byl jsem mravně napaden v Nár[odní] Výzvě. Podepsán je
Jan Rys,⁴³⁷ ale informace dodal A[ntonín] Dolenský a J[armil] Krecar
přes ing. Matouška. Budu zítra na poradu Duckemu.⁴³⁸
– Dnes v 11³⁰ výborová schůze Purkyňovy společnosti. –
Vyslanec Alexandrovskij⁴³⁹ mi poslal Věčného Puškina,⁴⁴⁰
Škrach⁴⁴¹ mi přinesl Tři projevy o vzájemnosti slov[anské]⁴⁴² od
Masaryka.
2. III. Včera odpoledne jsme jeli s Pátou⁴⁴³ a Dr. Psotníčkovou
[s. 16] na přání Němce⁴⁴⁴ do Libochovic, abychom tam urovnali některé
disharmonické projevy tamějšího výboru pro oslavy Purkyně.⁴⁴⁵ Debata
pohnuta, zvláště Páta a Psotníčková rozčilení. Chytání za slova,
obviňování Prahy, a záludné činy: nálepky vlastní, protektorát
presidentův a j. Nepěkně pomlouval prý nás učitel Babka.⁴⁴⁶ Spali
u tří lip.⁴⁴⁷ Ráno jsme se nemohli dobouřit domovníka. Přijel v 8^h do Pr[ahy]
ráno. Dopoledne vykládal dívkám i školákům Puškina; včera i dnes.
Zemek se informoval o údajích [Národní] Výzvy, které jsem mu včera dal.
Dol[enský] s Krecarem navštívili Skalského⁴⁴⁸ a rozčilovali se nad usne-

⁴³⁵ Jan Emler (1877–1951) – knihovník Univerzitní knihovny v Bratislavě a v pražské Veřejné a univerzitní knihovně.

⁴³⁶ Deník vycházející od r. 1893.

⁴³⁷ Jan Rys (1901–1946) – český fašistický politik, novinář, funkcionář hnutí „Vlajka“, popraven.

⁴³⁸ Emanuel Duce (?–?) – advokát, člen Společenského klubu v Praze.

⁴³⁹ Sergej Sergejevič Alexandrovskij (1889–1945) – sovětský diplomat, vyslanec, v r. 1943 obviněn ze špionáže a popraven.

⁴⁴⁰ S. S. Alexandrovskij, Věčný Puškin. K 100 letému výročí Puškinovy smrti, Praha 1937.

⁴⁴¹ Vasil Škrach (1891–1943) – advokát, osobní knihovník, archivář a literární tajemník T. G. Masaryka, vrchní rada ministerstva zahraničí, vydavatel, redaktor, publicista, člen odboje.

⁴⁴² T. G. Masaryk, *Tři projevy z let devadesátých o slovanské vzájemnosti a o Janu Kollárovi*, Praha 1936–1937.

⁴⁴³ František Páta (1885–1942) – knihovník Národního muzea, literární historik, spisovatel, překladatel, vydavatel, redaktor, pedagog, popraven nacisty.

⁴⁴⁴ Nejspíše se jedná o Bohumila Němce

⁴⁴⁵ Při příležitosti oslavy 150letého Purkyňova výročí narození se v r. 1937 konala v Libochovicích výstava o jeho životě a díle.

⁴⁴⁶ Juraj Babka (1868–1942) – slovenský a československý pedagog, politik, senátor Národního shromáždění ČSR, školní inspektor.

⁴⁴⁷ U Tří lip – kulturní dům v Libochovicích založený v r. 1892.

⁴⁴⁸ Gustav Skalský (1891–?) – vedoucí numizmatického oddělení v Národním muzeu, pozdější ředitel NM.

sením spolku odb[orných] úředníků, který projev N[árodní] V[ýzvy] odsoudil. Prý není v článku nic urážejícího. Prý mě bude žalovat, že jsem mu řekl onehdy, že lže.

3. III. Vykládám denně s Novotným až 500 pražských dětí o Puškinovi a jeho dílu.
[s. 19] Žádná návštěva básnickovy pozůstalosti nebyla tak velká jako tato.

Ve 12 h výbor Purkyňovy Spol[ecnosti] Němec: Nechme Libochovice dělat, co chtějí. Zaskočili nás, ale nebudem se s nimi hádat. –

Dnes jsem byl u Duckeho. Upřímně mi radil, abych upustil od žaloby na N[árodní] Výzvu, že by se to táhlo dlouho a že by nakonec to bylo odbyto nějakým neslaným soudním rozhodnutím. To samé prý mu radil Lány⁴⁴⁹ a Červíček.⁴⁵⁰ Přitom vyslovil Lány zvláštní podivení nad jménem „Rys“. Ve svém mládí a po převratu psal prý do Práva Lidu⁴⁵¹ pod tím jménem. Pak jsem mu pověděl o výstupu s Dolenským: Nikdo o tom nevěděl, kdo jste – v tomto případě lžete, poněvadž tito tři věděli (Hedrichová,⁴⁵² Mlejnek⁴⁵³ a Kubec⁴⁵⁴), poněvadž jsem jim to oznámil – a výrok Dol[enského] v kanceláři: Já nelžu, ale vy lžete, neboť jste členem Společnosti, která lže. Kefer⁴⁵⁵ stál u toho, ale ten nic nebude svědčit, poněvadž se bojí.

Je to zvláštní: co toto jsem právě dopsal, volá mě dcera Věra, abych ji pomohl překládati Seneku. De beneficiis,⁴⁵⁶ a to de ingratitis. Co jsem prokázal dobrodiní Dol[enskému] a Krec[arovi].

4. III. Ticho před bouří. Nov[otný] stále vyzvídá, co se děje. – Red[aktor] Dostál⁴⁵⁷ z Česk[ého] Slova ranního se mě dotazoval na výstavy v Praze,

⁴⁴⁹ Emil Lány (?–?) – ministerský rada, právník, člen Společenského klubu.

⁴⁵⁰ Kryštof Červíček (1859–1934) – vl. jménem Karel Leger, český básník, spisovatel, dramatik.

⁴⁵¹ Český sociálně demokratický list vycházející od r. 1893 do r. 1948.

⁴⁵² Bohumila Hedrichová (1902–?) – pracovnice Knihovny Národního muzea.

⁴⁵³ František Mlejnek (1900–?) – pomocný zřízenec v KNM.

⁴⁵⁴ Jaroslav Kubec (1895–?) – knihovník KNM.

⁴⁵⁵ Jan Kefer (1906–1941) – český astrolog, hermetik, publicista, knihovník Národního muzea, předseda Společnosti československých hermetiků Universalie, redaktor časopisu Logos, překladatel.

⁴⁵⁶ Filosofické eseje římského filosofa, dramatika, básníka a politika Senecy (4. př. n. l. – 65 n. l.) o morálce z 1. století n. l.

⁴⁵⁷ Josef Dostál (?–?) – český redaktor a publicista.

dnešní i budoucí. Sdělil jsem mu je všechny, zejména jsem zdůraznil Purkyňovy.

5. III. Nemohu se stále vzpamatovati. Včera večer sem byl v Sibi⁴⁵⁸ při povýšení 7 tovaryšů. Pozdravil jsem je. Při jídle dlouho s adv[okátem]. Dr. Růžičkou⁴⁵⁹. Někteří b[rat]ři už mě dobře neznají a ti starší již trochu zapomněli. Dnes jdu na Švehlovu hru. Potom k Procházkovi, kam přijdou bibliofilové po schůzi. Hlava mi třeští, mozek z toho stálého rozčilování bolí.
6. III. Hlava bolí.
7. III. Na oslavě narozenin Masarykových⁴⁶⁰ ve sněmovně. – Odpoledne návštěva státn[ího] návladního Dr. Tiona. Dobře pobavili. – Pak večer něco z Holíka⁴⁶¹ vypsali.
9. III. Velká rada. Risingrovi⁴⁶² ve věci Šmídově.⁴⁶³ Domů. –
[s. 20] Dlouho u mn[í]ě Menhart:⁴⁶⁴ chtěl, abych napsal článek do Přítomnosti,⁴⁶⁵ ohledně obsazení místa ředitele u státní tiskárny
10. III. M[enhart] mi ve své věci opět telefonoval a pošle dopis. – Školy na Puškinově výstavě. – Aaron dlouho u mě: celý průběh mi vyličil.

⁴⁵⁸ Pražská lóže Sibi et Posteris založená v r. 1930.

⁴⁵⁹ Karel Růžička (?–?) – brněnský advokát, svobodný zednář.

⁴⁶⁰ 87. narozeniny T. G. Masaryka 7. 3. 1937.

⁴⁶¹ Jiří Holík (1634–1707/1710) – český kazatel, exulant, ovocnář, autor knih o zahradnictví.

⁴⁶² Karel Risinger (?–?) – ředitel firmy František Křížík, člen Společenského klubu v Praze.

⁴⁶³ Jiří Šmíd (?–?) – svobodný zednář.

⁴⁶⁴ Oldřich Menhart (1897–1962) – typograf, umělecký kaligraf, písmář, autor tiskových písem, učitel na typografické škole v Praze.

⁴⁶⁵ Nezávislý neziskový časopis založený Ferdinandem Peroutkou v r. 1924.

UNIKÁT DO KNIHOVNY NÁRODNÍHO MUZEA

V roce 1914 vystavovala knihovna dr.
Edv[arda] Langra⁴⁶⁶ v Broumově na knižní vý-
stavě v Lipsku unikátní český tisk:
“Praktyku Jana, mistra učení krakov-
ského, na rok 1503”. Po válce byla Lang-
rova knihovna rozprodána.⁴⁶⁸ “Praktyka”
se nyní dostala do knihovny Národního
musea v Praze darem dra. Preisse.⁴⁶⁹ Je to
překlad z polštiny a obsahuje předpovědi
počasí, změny v jednotlivých stavech a
osudy některých zemí a měst. Zajímavé
je, jak se v ní spojují osudy dělníků s
láci nebo zdražením kovů.

Polední List.
1937, 10. III.
Rozeslal jsem 9. III.
pomocí Četky⁴⁶⁷ do
všech listů. Úmysl:
N[árodní] Výzva křičí, ne=
dávejte. A hle, ono
se dává!
O adv[okátu] Kreslovi,
jenž daroval mnoho
menších věcí knihovně,
noviny pomlčely.
Také: Rušno na
Puškinově výstavě
se mlčí.

Dol[enský] poprvé vkročil do kanceláře:
přinesl 2 akty, jež měl přes 14 dní
k řízení, ale nevyřídil je nijak kladně.
Krekar chodí, sotva pozdraví.

Večer na přednášce Čorovičově.⁴⁷⁰ Chtěl jsem ho vzít do ☐⁴⁷¹ An=
drial⁴⁷² mi však řekl, že prý ho hlídají v Praze, a že by to bylo
nápadno, kdyby šel se mnou. Vím však, že je tu stále
bázeň, přiznat se k zednářství

⁴⁶⁶ Eduard Langer (1852–1914) – český etnograf, továrník, sběratel starých tisků, autografů a bibliofilii, budovatel a majitel soukromé knihovny.

⁴⁶⁷ Četka/ČTK – Československá tisková kancelář založená v r. 1918.

⁴⁶⁸ Odborná knihovna bohatá na rukopisy a staré tisky, cca 1600 svazků.

⁴⁶⁹ Jaroslav Preiss (1870–1946) – český bankéř, národohospodář, ředitel Živnostenské banky.

⁴⁷⁰ Vladimír Čorovič (1885–1941) – srbský historik a profesor, člen Srbské královské akademie, 10.3. přednášel v Lobkovickém paláci na pozvání Slovanského ústavu na téma „Rusija i srpsko pitanje u XX. veku“.

⁴⁷¹ Grafický znak, který J. Volf používal pro slovo „lůže“.

⁴⁷² Jindřich Andrial (1888–1959) – diplomat a právník, od r. 1946 vyslanec Československa ve Švýcarsku, od r. 1919 vyslanec v Bělehradě, ve 30. letech generální konzul ve Frankfurtu nad Mohanem a Berlíně.

11. III. Dnes spěch s Výroční zprávou. Se Zemkem o poměrech v knihovně: sám
[s. 21] mě litoval, což málo kdy činí, na základě agendy, kterou vyřizují. –
Dopsal drobnost: Typografie národní a úřední, jež má býti prostřednictvím
Dr. Maixnera⁴⁷³ vytištěna v Přítomnosti. – Večer valná hrom[ada]
Zemědělského Musea⁴⁷⁴ a Padělky Novotného ve Spolku Bibliofilů. –
12. III. Zkouška na 30;⁴⁷⁵ potom zahraniční komise.
13. III. Porada o Litomyšli; stálé výklady na Puškinově výstavě. – Kuchař,⁴⁷⁶
„jenerální dozorce” nad výstavou kongresu. Večer: 30°. Že prý přijde revize
do knihovny. N[árodní] V[ýzva] do mne pere dál; patrně má v tom prsty
Frabša.⁴⁷⁷ Lže na plno.
14. III. Dlouho opisoval Holíka.
19. III. Pozvání od Alexandrovského na čaj. – Včera v Sibi přednáška
o Puškinovi jako zednáři. Horák mě neuspokojil. Ví toho o tom ruském
zednářství hodně málo, ba o Puškinovi zednářovi vůbec nic.
Snažil se pouze dokázati z jeho děl, že z nich mluví zednářských
ideálů ton. To však slabý důvod!
Napsal jsem: Jeden za všechny, všichni za jednoho.⁴⁷⁸ Pro Nár[odní] Politiku⁴⁷⁹
Hněvsa⁴⁸⁰ je Kvapil⁴⁸¹ podle chování, mlčení i úsměvů Frant[iška]
Richtera 15. III. Zaplacen tisk 13. dosud není. „A. Zázvorková”
dosud nic nedala.
Provádím stále výstavou.
Napsal a poslal jsem Hartlovi⁴⁸² pro Mágra: Vzpomínku,
vymykající se však rázu programu. Nevím, bude-li se mu hodit.

⁴⁷³ Miloš Maixner (1903–?) – redaktor a vydavatel, zakladatel fašistického hnutí „Vlajka“.

⁴⁷⁴ Zemědělské muzeum (nyní Národní zemědělské muzeum), založeno 1891.

⁴⁷⁵ Schůze v lóži zednářů 30. stupně.

⁴⁷⁶ Karel Kuchař (1906–1975) – geograf, kartograf, autor školních zeměpisných atlasů, profesor na PřF UK

⁴⁷⁷ František Salesius Frabša (1887–1956) – český politik, novinář, redaktor, spisovatel, překladatel z ukrajinštiny.

⁴⁷⁸ Josef VOLF, *Jeden za všechny, všichni za jednoho*, Národní politika 55, č. 91, 2.4.1937, s. 5.

⁴⁷⁹ Český deník vycházející v letech 1883–1945.

⁴⁸⁰ Patrně pseudonym Jaroslava Kvapila v tisku.

⁴⁸¹ Jaroslav Kvapil (1868–1950) – český básník, dramatik, překladatel, libretista, divadelní režisér, první Mistr lóže Jan Amos Komenský řečený „Ctihodný“.

⁴⁸² Antonín Hartl (1885–1944) – český žurnalista a překladatel, olitik, lingvista.

20. III. Poslal: Jeden za všechny řed[iteli] Slavíkovi do Nár[odní] Politiky.
Článek do Přítomnosti zaslaný byl bezúčelný, neboť téhož dne 11. III.
bylo místo v nakladatelství „po domácku” obsazeno.
Včera večer na čaji u Pavla Eisnera. Dobrá zábava.
Dnes prováděl, ač neděle, Dělnickou školu: 60 osob.
Píšu Purkyně – zednář.⁴⁸³
23. III. Děti odjely do Rudy. – Napsal na přání Hánkovo do Venkova: Velikonoce.⁴⁸⁴
[s. ?] – Včera na čaji a filmu sovětském. Líbil se mi. Seznámil se s Tvarůžkem⁴⁸⁵
z Četky. Provázím stále školy. Mucha⁴⁸⁶ mi psal z Nîce; přeje mi síly k mým
půtkám; patrně myslí na útok na mě. Byl tu v sobotu Horák: bohužel jsme
nemohli posedět podle libosti. Dopsal pro Purkyňův sborník⁴⁸⁷: Vyšetřování
J. E. Purkyně pro sv[obodné] zedn[nářství]. Proto nešel do lóže.
25. III. jsem vedl 18. poprvé: s mystickou večeří a se zhášením světel.
28. III. Navštívil Žižku,⁴⁸⁸ ubožáka. – Ve Venkově feuilleton: Velikonoce.
Překládal z Abafiho:⁴⁸⁹ Lóže Sincerité v Klatovech.
30. III. Telefonoval mi Koutník, že Pol[ední] List † přinesl v Kult[urní] rubrice
zprávu o vydaném Č[asopise] č[eskoslovenských] knih[ovníků]. Že prý je to
mlácení slámy, jen aby dostal tučný honorář a aby mohl chválit své lidi jako
Šnobra⁴⁹⁰ a Kubíčka.⁴⁹¹ Prý to as psal Krecar. Jistě ne! Ten o
Časopise neví! To všechno dílo Dol[enského], jenž uvedené osoby nenávidí

⁴⁸³ Josef VOLF, *Purkyně jako zednář před soudem*, Svobodný zednář 11, 1937, s. 102–105.

⁴⁸⁴ Velikonoce in: *Venkov* 32, 1937, č. 75, s. 8.

⁴⁸⁵ Josef Tvarůžek (1878–1959) – kronikář, archivář, knihař, regionální historik, folklorista, spoluzakladatel Muzejního spolku, Lidové strany a Jednoty československého Orla v Rožnově pod Radhoštěm.

⁴⁸⁶ Alfons Mucha (1860–1938) – český malíř a dekorativní umělec, ilustrátor, malíř reklamních plakátů, kreseb a kulís, svobodný zednář.

⁴⁸⁷ František PÁTA – Jarmila PSOTNÍČKOVÁ – František Karel STUDNÍČKA, *Jan Evangelista Purkyně 1787–1937, Sborník statí [k 150. výročí narozenin českého učenice]*, Praha 1937.

⁴⁸⁸ Leoš Karel Žižka (1866–1969) – knihpec, nakladatel, bibliograf, pedagog, odborný spisovatel, kulturní publicista.

⁴⁸⁹ Lajos Abafi (1840–1909) – vl. jménem Ludwig Abafi-Aigner, maďarský amatérský entomolog, spisovatel, historik svobodného zednářství, vydavatel, knihkupec německého původu.

⁴⁹⁰ Jan Šnobra (1901–1989) – překladatel, knihovník Univerzitní knihovny v Praze, bibliograf, básník, člen Společnosti československých knihovníků.

⁴⁹¹ Jindřich Kubíček (?–?) – předseda komise pro mezinárodní styky Ústředního spolku československých knihovníků, vrchní knihovní inspektor při Ministerstvu školství a národní osvěty.

do nemožnosti. Divím se, že já tam nejsem! Neboť bije
do Koutníka, protože já tam jsem! Mizerové povahoví,
italští lotři globální s dýkou v ruce, ale za zády! – Při
telef[onickém] rozhovoru byl Páta!

Společnost Krajinského Musea v Kralupech⁴⁹² jmenovala mě
dopisujícím členem.

31. III. přednášku v zasedací síni radnice starom[ětské]: Komenský⁴⁹³
a proroctví 30. leté války. Návštěva veliká, učitelská; offi-
ciální vědecká žádná.

1. IV. Řada novin má zprávu o mojí přednášce o Komenském.⁴⁹⁴ –
Dnes mám přednášku v Díle:⁴⁹⁵ Kapitoly z dějin zedn[ářství] v 18. stol. –
Věstník [?] Jedn[oty] chce mou přednášku o Kom[enském]. –
Přednáška byla navštívena četně, ale pouze bratry Díla a 3 z dílny lidskosti.⁴⁹⁶
Líbila se myslím.
Danko⁴⁹⁷ mě navštívil kvůli včerejší schůzi⁴⁹⁸ Amattnor. Dále mi řekl:
že je zítra soud s Aronem a že je vylosovaný náhradník.

2. IV. V Nár[odní] Politice vyšla dnes moje črta: Všichni za jednoho.

6. IV. Fryček⁴⁹⁹ mi poslal brožurku: Co víte o náchodské
[s. 26] knihovně v r. 1936,⁵⁰⁰ kde umístil moji podobu,
zachycenou Jul[ií] Zemanovou,⁵⁰¹ na str. 11. – S Milošem Holíka přečetl.

⁴⁹² Založena 1927.

⁴⁹³ Jan Amos Komenský (1592–1670) – poslední biskup Jednoty bratrské, filosof, myslitel, vychovatel, pedagog
⁴⁹⁴ Např. Národní politika 55, č. 90, 1–4. 1937, s. 7; přednáška byla na téma *Komenský a proroctví XVII. století*.

⁴⁹⁵ Lóže Dílo vznikla v r. 1920 odštěpením z lóže Národ.

⁴⁹⁶ Pražská lóže Dílna lidskosti založená po r. 1989.

⁴⁹⁷ Ladislav Danko (1877–?) – český publicista, úředník státních drah, spoluzakladatel martinistické lóže.

⁴⁹⁸ Zednářská schůze.

⁴⁹⁹ Václav Fryček (1897–1969) – knihovník, básník, prozaik, dramatik, autor literatury pro mládež.

⁵⁰⁰ Co víte o náchodské knihovně v r. 1936. Zpráva za rok 1936, Knihovná rada, Náchod 1937.

⁵⁰¹ Julie Zemanová Procházková (1909–?) – česká malířka, autorka portrétů a figurálních kompozic, zátiší a krajiny Hronovska.

7. IV. Provedl korekturu seznamu sv[obodných] zednářů z r. 1793 pro Wiener Freimaurerzeitung.⁵⁰²
K padesátce Mágra vyšla příl[ohová] práce: já tam mám črtu.
8. IV. Dnes u mne řed[itel] Sutnar.⁵⁰³ Napsal stat': Zpověď Lindova, v níž prý potře Hanku⁵⁰⁴ a Lindu.⁵⁰⁵ Hauzíruje s tím po Praze a praví, že nesmí mlčet, i kdyby byl umlčen.
Adv[okát] Dr. Arend u mne, abych působil na Kostara,⁵⁰⁶ aby zaplatil Otu Kleinovi⁵⁰⁷ architektovi. – Večer předsedal schůzi bibliofilů a připojil širší poznámky k řeči Pátově v Litomyšli.
10. IV. Ráno poslední schůze užšího výboru pro společné oslavy Máchovy.⁵⁰⁸ Dal jsem několik podnětů: aby nižší personál městský dostal za práci přes čas, kterou konal; aby část přebytku pražských oslav byla dána české veřejné knihovně litoměřické,⁵⁰⁹ na stálé zakupování Máchynian⁵¹⁰ a j. -
Večer jsem řídil 1. část programu hudebního Quatuor coronati⁵¹¹ v Lessingu,⁵¹² s krátkým úvodem, zdůrazňující český (!) prvek v hudbě. Bylo přítomno mnoho českých bratří, poměrně málo Němců, vypadalo to jako demonstrace. –
Korekturu první části korespondence Dobrovského.⁵¹³ –

⁵⁰² Vídeňský časopis o svobodném zednářství určený pro širokou veřejnost, vydávala Velká Lóže ve Vídni od r. 1919.

⁵⁰³ Jaroslav Sutnar (1873–1947) – ředitel Zemské a Univerzitní knihovny v Brně, překladatel z němčiny, básník, publicista, editor.

⁵⁰⁴ Václav Hanka (1791–1861) – bibliotekář a kustod Národního muzea, docent slovanských jazyků a literatur, editor staročeských a staroslověnských památek, autor jazykových učebnic, „objevitel“ a autor Rukopisů Královédvorského a Zelenohorského.

⁵⁰⁵ Josef Linda (1789/1792–1834) – český spisovatel, novinář, spolu s V. Hankou pravděpodobný autor RKZ.

⁵⁰⁶ Otto Kostar (?–?) – ředitel Pojišťovny kvasného průmyslu, svobodný zednář.

⁵⁰⁷ Otto Klein (1864–?) – německý architekt působící v Düsseldorfu, expresionista.

⁵⁰⁸ Společný výbor pro oslavy Karla Hynka Máchy – výbor pro vydávání Máchových děl: v r. 1936 se v Litoměřicích při příležitosti 100. výročí vydání Máje uskutečnily oslavy českého básníka K. H. Máchy.

⁵⁰⁹ Knihovna K. H. Máchy v Litoměřicích, oficiálně vznikla až v r. 1946.

⁵¹⁰ Díla K. H. Máchy.

⁵¹¹ Týká se lóže Quatuor Coronati, která pořádala společenská setkání mezi zednáři pražských českých i německých lóží.

⁵¹² Jedná se patrně o Lessingheim – sídlo pražských německých zednářů v Trojanově ulici 7 na Praze 2.

⁵¹³ Josef VOLF – Josef PÁTA, *Dopisy Dobrovského s B. A. Veršausere a V. Krčmou. Z rodinných dopisů*. Praha 1937 (možno také Josef VOLF – F. M. BARTOŠ, *Dopisy Josefa Dobrovského s Augustinem Helfertem*, Praha 1941).

Napsal pro Prager Presse feuilleton: Mein Name soll
der Verachtung anheimfallen... (zedeň.).

14. IV. V sobotu 10. IV. byl soud nad Aaronem; předsedal
Zeyer.⁵¹⁴ Stalo se něco, co se neočekávalo: soud osvobodil
Aarona, čili Nejjasnějši⁵¹⁵ a Helfert⁵¹⁶ prohráli. Vznikl
z toho poprask: Karel⁵¹⁷ chtěl krýti,⁵¹⁸ Hora⁵¹⁹ též, Helfert od.
Včera 13. IV. byla V[elká] R[ada]. Tam se o tom mluvilo: Karel
prý už od krytí upustil, půjde prý k profannímu soudu.
Sedmík vydal ve Stavbě⁵²⁰ č. 13 knížku: Po cestách ke
Král[ovskému] Um[ění] 1937.⁵²¹ Věnoval ji mně, velmi jsem se
divil, že ji nevěnoval Hartlovi.
16. IV. Nár[odní] Výzva, t. j. Dolenský s Krecarem, útočí na mě dál.
[s. 27] Měl jsem žalovat a neposlouchat Duckeho!
Večer bibliof[ilská] výborka.
18. [IV.] Dnes valné shromáždění N[árodní] V[eliké] L[óže].⁵²² Vše šlo hladce.
Včerejši volební předporada zvrátila pod agitací Šejda⁵²³ kandidáta velkého
soudu a zvolila zcela jiné zástupce. Šejdova hrozba, že se tam nedostane
nikdo, kdo osvobodil Aarona, se uskutečnila. Weigner si vedl důstojně.
Potlesk dlouhotrvající mu zřejmě lahodil. Sedmíkův referát o přijetí F. Z. A.
S.⁵²⁴ Všecky lože pokoutné jsou dnes regulovány. Na jak dlouho? Nyní má
přijít vnitřní přeměna.

⁵¹⁴ Alexandr Zeyer (1882–?) – soudní askultant, prefekt Strakovy akademie, soudce.

⁵¹⁵ Hodnostní zednářské označení pro český lékaře, anatoma, profesora na UK Karla Weignera.

⁵¹⁶ Jaroslav Helfert (1883–1972) – ředitel Moravského zemského muzea v Brně, zakladatel muzeologie na
brněnské Filozofické fakultě.

⁵¹⁷ Karel Weigner.

⁵¹⁸ „Krytí“ znamená v zednářství propuštění jednotlivce z řádu, poté, co splní všechny své, především, finanční
povinnosti a slíbí zachovat mlčenlivost.

⁵¹⁹ Václav Hora (1873–1959) – právník, profesor občanského práva na UK v Praze, člen ČSAV.

⁵²⁰ Edice zednářské literatury, ve které vycházely rozsáhlejší práce o různých zednářských tématech.

⁵²¹ Jiří SEDMÍK, *Po cestách ke královskému umění*, Praha 1937.

⁵²² Národní Veliká Lóže Československá, vznikla sloučením všech československých lóží v r. 1925.

⁵²³ Jaroslav Šejda (?) – ředitel Městské spořitelny pražské, svobodný zednář.

⁵²⁴ Freimaurerbund Zur Aufgehenden Sonne – německý Zednářský svaz U vycházejícího slunce mírně se
odlišující od ostatních lóží; vznikl již v r. 1905 jako spolek volnomyšlenkářů.

Na mě, který stále pro zedn[ářství] se exponuji, nikdo nevzpomene. To se rozumí samo sebou.

Dodělal jsem Dobr[ovského] korekturu.

24. IV. Novotný mě vyprávěl, že je Lešehrad celý ustrašený, že mu Dol[enský] a Krecar říkali, že mě stopují, kam chodím a že o mě[!] vše ví. Řekl jsem, že mě to těší a že se aspoň dovědí, jak dobrý člověk má žít. A že prý do dvou let mě z musea⁵²⁵ vypudí a pak že si to zařídí. Řekl jsem, že je to hezké, že mi dávají ještě 2 léta času.
- Lešehrad⁵²⁶ drží potají s Dol[enským] a Krecarem, aby nebyl taktéž prý skandalisován.
- Dnes je u něho jakás schůzka: říkal mi Tichý st[arší],⁵²⁷ že ho na ni zval Šebl.⁵²⁸ Bude prý že tam mluvil také o aféře Aaronově.
- Koutník mi gratuloval k mé řeči při přednášce Soukupově.⁵²⁹
- Rada Voráček z Osv[ětového] Sv[azu]⁵³⁰ litoval, že málo chodím do Mas[arykova] Ústavu.
- Řed[itel] Klička z Pošum[avské] Jedn[oty]⁵³¹ mě opětovně apostrofoval při mé řeči o Soukupovi.

27. IV. Na odhalení desky min[istrovi] zahr[aničí] L[ouisi] Barthouovi,⁵³² na niž jsem pozván nebyl, ani jako ředitel knihovny, ani jako předseda Spolku bibliofilů; sekretář Beneš⁵³³ a Dr. Bečka se mi proto omlouvali, že pozvání poslali. –

⁵²⁵ Myšleno z Národního muzea.

⁵²⁶ Emanuel Lešehrad (1877–1955) – český básník, prozaik, dramatik, kritik, překladatel z francouzštiny, němčiny, angličtiny, ruštiny, italštiny, japonštiny, sběratel, propagátor okultismu a svobodného zednářství.

⁵²⁷ Ladislav Tichý (?) – právník, velkopřemyslník, zednář.

⁵²⁸ František Šebl (?) – korektor, svobodný zednář.

⁵²⁹ František Karel Soukup (1887–1947) – knihovník Městské knihovny v Praze, spisovatel, předseda Spolku československých knihovníků.

⁵³⁰ Svaz sdružující všechny československé spolky, sdružení, jednoty, matice atd. vzniklý v r. 1905, v r. 1925 přebudován na Masarykův lidovýchovní ústav.

⁵³¹ Národní jednota pošumavská – vlastenecký spolek pro podporu českých škol v Pošumaví, působila v letech 1884–1939.

⁵³² Loius Barthou (1862–1934) – francouzský politik, premiér, zavražděn bulharským atentátníkem.

⁵³³ Karel Beneš (1896–1969) – český spisovatel, scénárista, asistent Univerzitní knihovny v Praze.

Při prohlídce výstavy v refektáři všimla si mě pí. presidentová⁵³⁴ a rozmlouvala delší dobu se mnou. – Dolenský zuří a denuncuje, kde může. –

⁵³⁴ Hana Benešová (1885–1974) – rozená Anna Vlčková, manželka druhého československého prezidenta Edvarda Beneše.

7. Závěr

Cílem práce bylo edičně zpřístupnit a zároveň obsahově a stylisticky rozebrat jednu část deníků Josefa Volfa. Oba zpracované díly byly doslovně přepsány se zachováním všech textových zvláštností a s přihlédnutím k tehdejší gramatice. K identifikaci zmíněných osob, pojmů a událostí posloužily částečně zpracované předchozí díly, některé jiné Volfovy osobní dokumety, dobová periodika a příslušná literatura. Nashromážděné informace pomohly následně vytvořit podrobný poznámkový aparát.

Volfovy deníky vykazují všechny znaky egodokumentu. Jsou psány úspornou formou a jejich obsah můžeme charakterizovat jako témeř výhradně pracovní. Na rozdíl od dílů z období před první světovou válkou si autor již nevšímá politického dění ve státě a téměř nezaznamenává svůj duševní stav. Naopak je zřejmé, že se nejvíce soustřeďuje na práci a činnost v kulturních spolcích. Svou pracovní náplň a konkrétnější informace o provozu knihovny však také příliš nesdílí. V zápisech se ponejvíce objevují sdělení o schůzkách se svými spolupracovníky, o chystaných výstavách a oslavách, záležitosti týkající se vydávání Purkyňova⁵³⁵ a Máchova sborníku⁵³⁶ některé pracovní problémy či neshody se známými kolegy. Posledně jmenovaným je v textech věnován poměrně značný prostor, což svědčí o důležitosti, jakou u Volfa hrály vztahy se svými známými a také o jeho poněkud složitější povaze. Na druhou stranu poskytují tyto epizody nahlédnutí do fungování dřívějších mezilidských vztahů, jak na pracovišti, tak mimo něj. Výčet všech jmen objevujících se v denících je neobyčejně bohatý, což dokládá, jaké široké kontakty s lidmi různého zaměření Volf udržoval. Najdeme mezi nimi osobnosti v prvorepublikovém Československu známé a velmi vážené. Z tohoto hlediska může být i Josef Volf považován za osobnost patřící do společenské elity.

Díky pečlivému zamyšlení své každodenní činnosti, zejména co se týče publikování nejrozličnějších článků, poslouží deníky napříště jako výborný pramen pro sestavení Volfovy úplné bibliografie. Zároveň nám pomáhá odhalit jeho hluboký zápal a nadšení pro práci knihovníka a příkladnou svědomitost, s jakou přistupoval nejen k vedení knihovny, ale i ke všem úkolům.

Velkou a neméně zajímavou část deníků zaujmají také poznámky o Volfově účasti v řádu svobodných zednářů. Zdá se, že to je druhé pole působnosti, kde se Volf realizoval a

⁵³⁵ František PÁTA – Jarmila PSOTNÍČKOVÁ – František Karel STUDNÍČKA, *Jan Evangelista Purkyně 1787–1937, Sborník statí [k 150. výročí narozenin českého učenice]*, Praha 1937.

⁵³⁶ Arne NOVÁK (red.), Karel Hynek Mácha: *osobnost, dílo, ohlas. Sborník k 100. výročí Máchovy smrti*, Praha 1937.

které ho naplňovalo. Charakteristika historika svobodného zednářství dává tušit, kolik času věnoval studiu této organizace a se vší vážností, a jistě i hrdostí, bral účastenství v něm. Z krátkých a stručných zápisů je však celkem obtížné analyzovat jednotlivé kauzy, které se ve Volfově lóži řešily.

Odpověď na některé otázky jistě poskytne teprve podrobná analýza všech částí deníku, která tak snad pomůže vyplnit bílá místa a podá celkový pohled na Josefa Volfa a „jeho“ Knihovnu Národního muzea.

Rejstřík jmenný

Aaron 43, 59, 63, 65–66

Abafi Lajos 62

Alexandrovskij Sergej Sergejevič 57, 61

Andrial Jindřich ž0

Arend Antonín 64

Axmann Emil 45

Babka Juraj 57

Back Ernst 41

Barthou Louis 66

Bat'a ? 33

Bečka Josef 55, 66

Beneš Edvard 30, 37, 54, 56

Beneš Karel 66

Benešová Hana 67

Bezděka František 44, 49

Borovský Karel Havlíček 34–35, 37, 42

Bouček Antonín 48–49

Brok Jindřich 40

Bruža Eduard 43

Buchlovan Bedřich Beneš 44

Carol 43

Ctihodný – viz Jaroslav Kvapil

Ćorović Vladimír 60

Čejchan Václav 50

Černý Václav 32

Červíček Kryštof 58

Dagmar 37–38

Danko Ladislav 63

Dobrovský Josef 40, 49, 64, 66

Dolenský Antonín 32, 42, 46, 54, 56–58, 60, 62, 65–67

Domin Karel 41, 55–56

Dostál Josef 58

Ducke Emanuel 39, 58, 65

Dürer Albrecht 35

Dyrynk Karel 36, 52

Eisner Pavel 47, 62

Emler Jan 57

Frabša František Salesius 61

Frič Josef Jan 49

Frič Josef Václav 49

Fryček Václav 63

Fuchs Alfred 53

Garrigues C. H. N. 50

Gašparíková Želmíra 54

Gerstl Max 33

Gintl Zdeněk 38

Groh Vladimír 51

Grund Antonín 39

Hais-Týnecký Josef 40

Hála Rudolf 44

Hamanová Pavlína 33

Hánek Viktor 52, 62

Hanka Václav 44–46, 64

Hartl Antonín 35–36, 61, 65

Hedrichová Bohumila 58

Helfert Jaroslav 43, 65

Herma viz Volfová Herma

Hirsch Rudolf 30

Hlavatý Václav 41, 55

Hněvsa viz Jaroslav Kvapil

Holík Jiří 59, 61, 63

Hora Václav 65

Horák Jiří 45, 54–55, 61–62

Horský ? 34

Hrubý Václav 50

Jahoda Josef 41
Janský Karel 42
Jeřábková ? 38
Jirešová Marie 45
Kadeřávek František 35
Kaláb Method 44
Kalista Zdeněk 42
Kalousek Josef 45
Kapras Jan 47, 50–51, 54
kardinál – viz Karel Kašpar
Kašpar Karel 32
Kefer Jan 58
Klatscher Ernst 38
Klein Otto 64
Klička ? 66
Klíma ? 37
Knoblochová Pavla
Koliha Jan 55
Kollár Ján 57
Komárek J. 55
Komenský Jan Amos 63
Koniáš Antonín 40
Korbelář ? 42
Korb vonWeidenheim Karl 40
Kose Jaroslav 30, 47
Kostar Otto 64
Koutník Bohuslav 37–38, 46, 51, 62–63, 66
Krakovský Jan 60
Kramerius Karel Liboslav 31
Krecar Jarmil 30, 32, 37, 42, 44, 54, 56–58, 60, 62, 65–66
Kreitner ? 37
Kresl ? 60
Krofta Kamil 45
Kruliš-Randova rodina 39
Kubec Jaroslav 58
Kubíček Jindřich 47, 62
Kubíček Stanislav Dalibor 47
Kuchař Karel 61
Künigl Kaspar Hermann 40
Kvapil Jaroslav 31, 61
Lang Ossian Herbert 30, 50
Langer Eduard 60
Lány Emil 58
Laurin Arne 46
Lešehrad Emanuel 40, 56, 66
Lifka Bohumír 36, 44–45, 52
Linda Josef 64
Ljackij Jevgenij Alexandrovič 45–46, 55
Mácha Karel Hynek 37, 42, 64
Mágr Antonín Stanislav 47, 55, 61, 64
Maixner Miloš 61
Mánes Josef 42
Masaryk Tomáš Garrigue 54, 57, 59
Maštalíř Jan Křtitel 56
Mathesius Bohumil 34, 36
Matoušek Miloslav 49, 57
Matzner Franz 36
Maurois André 47
Mendl Bedřich 50
Menhart Oldřich 59
Misař ? 45, 50, 52–53, 55
Mlejnek ? 58
Mucha Alfons 35, 62
Murko Matija 33, 46, 55
Myšík Jan/Jeník 39
Nejedlý Zdeněk 45

Nejjasnější – viz Karel Weigner
Němec Bohumil 47, 49, 57–58
Němec Karel 32, 41, 55–56
Niederle Lubor 33
Novák Alois 34, 39
Novák Arne 31, 38, 46
Novák Artur 36–37
Novotný Miloslav 34, 38, 42, 46, 52–53, 58, 61, 66
Obernpfalcer František 33
Odstrčil Oskar Josef 32
Pachner Jaroslav 33, 38
Páta František 48, 57, 63–64
Pekař Josef 51
Pierre Constant 35, 38
Poch Josef 44–45, 49
Polák/Pollak Arnošt 34
Polívková Božena 45
Popper ? 38
Preiss Jaroslav 60
pí. presidentová – viz Hana Benešová
president – viz Edvard Beneš
Pringel ? 52
Prokeš Jaroslav 44, 53
Psotníčková Jarmila 48, 57
Pukl Ondřej 34
Purkyně Jan Evangelista 44, 47–49, 51–55, 59, 62
Puškin Alexandr Sergejevič 53–61
Pyšvejc Oldřich 57
Racek ? 52
Radamanovič V. 40, 47, 52
Reich Eduard 32
Reichl Václav 41
Richter František 35–36, 38, 53, 61
Ripka Hubert 47
Risinger Karel 59
Růžička Karel 59
Rydval František 46
Rys Jan 58
Sachs ? 38
Seifert Jaroslav 36
Schnorr Ludwig von Carolsfeld 50
Schwarz Lev 50
Schwarzenberg Bedřich 41
Sedmík Jiří 35, 45, 65
Seneca Lucius Annaeus 58
Skalský Gustav 57
Slavík Jan 33, 48, 55, 62
Sobotka ? 39
Somm ? 39
Sonberg Josef 52
Soukup František Karel 66
Sporckové 41
Stools ? 30
Stránský W. 30, 38
Stretti Viktor 32
Studnička František 42
Sukennikov Michail Alexandrovič 37–38, 50, 53
Sutnar Jaroslav 64
Šalda František Xaver 50
Šaprovič Michail 53
Šebl František 66
Šejda Jaroslav 65
Šimák Josef Vítězslav 56
Šišič Ferdo 47
Škrach Vasil

Šmíd Jiří 59
Šnabr Jan 62
Štangler Bohuslav 55
Šusta Josef 50
Švehla ? 59
Tachecí Vítězslav Jan 45, 48
Thein Berthold 35, 47
Thon Jan 37
Tichý Ladislav 66
Tion ? 59
Tobolka Zdeněk Václav 37, 46
Trnožka Vojtěch 43, 54
Tvarůžek Josef 62
Urbánková Emma 33
Urzidil Johannes 32, 49
Václav z Vřesovic 44–45, 47–48
Vančura Jindřich 30
Veliký ? 40
Věra – viz Věra Volfová
Veselý Antonín 38
Veselý Jaroslav 41
Vlasák Emil 40–41
Volf Josef 30–31, 44
Volfová Herma 32, 44
Volf Miloš 31, 38, 44, 46, 50, 63
Volfová Věra 31, 58
Vonka Rudolf Jordán 43
Voráček ? 66
Vybíral Bohuš 32
Weilfert ? 52
Waldes Jindřich 32
Waldesovi 33
Weigner Karel 35–36, 43, 54, 65
Wiesner Richard 40
Winter Zikmund 38
Wirth Zdeněk 39
Wolf Jindřich 32
Zázvorková A. 61
Zdeněk viz Zdeněk Václav Tobolka
Zdenkovič Arnošt 52
Zemanová Procházková Julie 63
Zemek Metoděj 41, 52, 61
Zenkl Petr 39
Zeyer Alexandr 65
Zielecká Olga 49
Zink Karel 42, 44–45
Žikeš Vladimír 55
Žipek Alois 37
Živný Ladislav Jan 37
Žižka Leoš Karel 62

Rejstřík místní

Belgie – Belgické království, hl. město Brusel (západní Evropa) 30–31

Beroun – okres Beroun (Středočeský kraj) 45

Bezděkov – okres Klatovy (Plzeňský kraj) 40

Bratislava – hl. město Slovenska (Bratislavský kraj) 35–36, 40

Broumov – okres Náchod (Královéhradecký kraj) 60

Březnice – okres Příbram (středočeský kraj) 44, 49, 52

Bukurešť – hl. město Rumunska 35–36

Carolsfeld/Královec/Kaliningrad – hl. město Kaliningradské oblasti (Rusko) 50

Dánsko – Dánské království (severní Evropa) 38

Dvůr Králové nad Labem – okres Trutnov (Královéhradecký kraj) 41

Frenštát pod Radhoštěm – okres Nový Jičín (Moravskoslezský kraj) 46, 51

Holandsko – část Nizozemska 31

Hradec Králové – Královéhradecký kraj 50

Hranice na Moravě – okres Přerov (Olomoucký kraj) 56

Hrobčice – okres Teplice (Ústecký kraj) 54

Jugoslávie – stát existující v letech 1918-2003, hl. město Bělehrad 47

Klatovy – okresní město (Plzeňský kraj) 62

Kodaň – hl. město Dánska 37

Kolín nad Rýnem – Severní Porýní-Vestfálsko (Spolková republika Německo) 33

Kralupy nad Vltavou – okres Mělník (Středočeský kraj) 63

Libochovice – okres Litoměřice (Ústecký kraj) 58

Lipsko – Sasko (Spolková republika Německo) 60

Litoměřice - okres Litoměřice (Ústecký kraj) 64

Litomyšl – okres Svitavy (Pardubický kraj) 61, 64

Nîce – jihofrancouzské město nacházející se v Provence mezi Cannes a Monakem 62

Nové Benátky – okres Mladá Boleslav (Středočeský kraj) 34

Nová Huť pod Nižborem – dnes obec Nižbor, okres Beroun (Středočeský kraj) 45, 50

Pec? 40

Plzeň – Plzeňský kraj 30, 33

Plzeňsko – oblast jihozápadních Čech 54

Podbrdsko – region nacházející se jihozápadně od Prahy 51

Praha – hl. město České republiky (Hlavní město Praha) 57–58, 60, 64
Rakousko – Republika Rakousko, hl. město Vídeň (střední Evropa) 48
Riegrovy sady – městský park v Praze na Vinohradech 39
Ruda ? 62
Rusko – Ruská federace, hl. město Moskva (východní Evropa, severní Asie) 45–46
Šumava – pohoří na hranicích ČR, Německa a Rakouska 44
Vodňany – okres Strakonice (Jihočeský kraj) 34
Vídeň – hl. město Rakouska (Dolní Rakousy) 50
Vorlík/Orlík – zde míněn schwarzenberský zámek v regionu Písecko 41
Vřesovice – okres Hodonín (Jihomoravský kraj) 44–45, 47–48
Zemun – jedna z městských částí Bělehradu (hl. město Srbska) 40
Zásada u Železného Brodu – městys mezi Tanvaldem a Železným Brodem (Liberecký kraj)
46

Rejstřík věcný

- „20letá“ - divadelní představení 53
Annály Národního musea 55
Amattnor 63
Areopag 47
Baťa 51
Bibliofil (moravský) 47, 56
Celostátní komitét 46
Časopis československých knihovníků 46, 51, 62
Časopis Národního muzea 44, 56
Černý pivovar 47
Česká botanická společnost 50
Česká veřejná knihovna Litoměřice 64
České slovo 42, 58
Český časopis historický 34, 44–45, 53
Český spolek pro komorní hudbu 46
Četka/ČTK/Československá tisková kancelář 60, 62
Čin 37
Dansk frimurerblad Frimuren 38
Dílna lidskosti – lóže 63
Dílo – lóže 63
Dithyrambos/dithyramb - starořecká oslavná píseň nebo báseň k počtě boha Dionýsa 38
Dobrovský – lóže 30, 33
Dům slepých v Zemuni 40
Ekstrabladet/Ekstra Bladet 53
Exlibristé 45
F.Z.A.S./Freimaurerbund Zur Aufgehenden Sonne 65
Gráf – hotel 30
Hollar 37
Hrad/Pražský hrad 56
J.A.K./Jan Amos Komenský – lóže 38, 53
Klementinum 48
Knihovna Národního muzea 60
Kollár – lóže 35–36
Komeniana 44
Kotva 48
Le Moment. Journal de Bucarest 35
Lidové noviny 57
Liga/velká zednářská liga 38
Literární noviny
Lessing – sídlo pražských něm. zednářů 64
Lumír 46, 52
Máchyniana 64
Marginalie 44, 52–54
Masarykův lidovýchovný ústav 35
Most – lóže 35–36
Národní divadlo 43
Národní listy 30–31
Národní muzeum 60
Národní politika 33, 61–63
Národní Rada 34
Národní Veliká Lóže 65
Národní výzva 53, 57–58, 60–61, 65
Nejvyšší Rada 35
Nossberger 46
Novoročenka 30, 44–45
Orbis 52
Osvětový svaz 66
Osvětový věstník Podbrdská 51
Pálcov 51
Plavba – báseň 45
Polední list 42, 60, 62

Pošumavská jednota 66	Stavba – edice 65
Prager Presse 37, 46, 48, 50, 53–56, 65	Svobodný zednář – časopis 57
Prager Tagblatt 53	svobodní zednáři 47–49, 56, 64
Pražský soukromý ústav pro hluchoněmé 34, 39	Tábor – lóže 53
Přítomnost 59, 61–62	Univerzitní extenze 47–49
Purkyňova společnost 39, 49, 57–58	Ústřední knihovna 37
Puškinovo komité 38	Ústřední spolek československých knihovníků 51, 5
Quatuor Coronati – lóže 32, 64	Večerník Českého slova 36
Rukopis Královédvorský 44, 54, 56	Veliká Rada 33, 35, 54, 65
Rukopis Zelenohorský 56	Velká zednářská Liga/Liga 38
Sibi et Posteris – lóže 59, 61	Venkov 31, 34, 52–53, 62
Sincerité – lóže 62	Volná myšlenka 30
Slovanská knihovna 34	Wiener Freimauerzeitung 64
Slovanský ústav 33, 48	Zemědělská akademie/Československá akademie zemědělská 32, 50
Společnost Krajinského musea v Kralupech nad Vltavou 63	Zemědělská osvěta 50
Spolek českých bibliofilů 31, 45, 52, 61, 66	Zemědělské museum 61
Státní knihovnická škola 39	Zemský úřad v Praze 31

Seznam použitých zkratek

ANM – Archiv Národního muzea
AV ČR – Akademie věd České republiky
ČAVU – Česká akademie věd a umění
ČČH – Český časopis historický
ČČK – Časopis československých knihovníků
ČSAV – Československá akademie věd
ČSSR – Československá socialistická republika
ČTK – Česká tisková kancelář
ČVUT – České vysoké učení technické
FF – Filosofická fakulta
KČSN – Královská česká společnost nauk
KNM – Knihovna Národního muzea
LOH – Letní olympijské hry
MŠANO – Ministerstvo školství a národní osvěty
MU – Masarykova univerzita
NM – Národní muzeum
PřF – Přírodovědecká fakulta
RKZ – Rukopis Královédvorský a Zelenohorský
TGM – Tomáš Garrigue Masaryk
UK – Univerzita Karlova
USA – Spojené státy americké

Seznam použité literatury

Prameny

Archiv Národního muzea, Registratura Národního muzea, Deníky Josefa Volfa, nečíslováno
TAMTÉŽ, Registratura Národního muzea, Osobní spisy, Josef Volf, nečíslováno

Edice

Jan BÍLEK – Helena KOKEŠOVÁ – Vlasta QUAGLIATOVÁ (edd.), *Korespondence T. G. Masaryk – Antonín Rezek*, Praha 2011

Daniela BRÁDLEROVÁ – Jan HÁLEK (edd.), *Drahý pane kancléři – vzájemná korespondence Milady Paulové a Přemysla Šámala*, 2 sv., Praha 2011–2012

Jitka RADIMSKÁ (ed.), *K výzkum zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. = Pour une étude des bibliothèques aristocratiques, bourgeoises et conventuelles. "Vita morsque et librorum historia"*. České Budějovice 2006

Jiří SEDMÍK, *Po cestách ke královskému umění*, Praha 1937

Hugo TRAUB (ed.), *Paměti J. V. Friče*, Praha 1939

Josef VOLF – F. M. BARTOŠ, *Dopisy Josefa Dobrovského s Augustinem Helfertem*, Praha 1941

Josef VOLF – Josef PÁTA, *Dopisy Dobrovského s B. A. Veršausere a V. Krčmou. Z rodinných dopisů*. Praha 1937

Slovníky a příručky

Ferdinand B. BATOVEC (red.), *Batovcův almanach. Politický kalendář Republiky československé na rok 1936*, Praha 1936

TÝŽ, *Batovcův almanach*, Praha 1937

Antonín DOLENSKÝ, *Kulturní adresář ČSR. Biografický slovník žijících kulturních pracovníků a pracovníků*, Praha 1934–1936

Art. „Dokument“ / „ego“ in: Günther DROSDOWSKI (Hrsg.): *Duden. Das große Wörterbuch der deutschen Sprache*. Bd. 2, 2. völlig neu bearb. und erw. Aufl. Mannheim (u. a.) 1993, s. 745, 815

Art. „Dokument“ / „ego“ in: Friedrich KLUGE: *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. 3. bearb. und erw. Aufl. Berlin, New York 1995, s. 187-88 und s. 205

František SEKANINA (red.), *Album representantů všech oborů veřeného života československého*, Praha 1927

Sborníky a články ze sborníků

Miroslav BURIAN – Jiří ŠPÉT (red.), *150 let Národního muzea v Praze 1818–1968. Sborník příspěvků k jeho dějinám*, Praha 1968

Olga FEJTOVÁ, *Zahraniční literatura v měšťanských knihovnách na Novém Městě pražském v XVII. století. Knihovna odiny de Bois* in: Výzkum zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. Pour une étude des bibliothèques aristocratiques, bourgeoises et conventuelles, České Budějovice 2000, s. 337

TÁŽ, *Měšťanské elity na Novém Městě pražském v 17. století a knižní kultura* in: Pražské měštské elity středověku a raného novověku – jejich proměny, zázemí a kulturní profil, Praha 2004, s. 159–174

Arne NOVÁK (red.), *Karel Hynek Mácha: osobnost, dílo, ohlas. Sborník k 100. výročí Máchovy smrti*, Praha 1937

Dobroslav OREL – Karel STLOUKAL – Václav CHALOUPECKÝ, *Svatováclavský sborník. Na památku 1000 výročí smrti knížete Václava Svatého*, Praha 1937

Jaroslav PROKEŠ (red.), *Sborník archivu ministerstva vnitra republiky československé*, sv. X, Praha 1937

Andreas RUTZ: *Ego-Dokument oder Ich-Konstruktion? Selbstzeugnisse als Quellen zur Erforschung des frühneuzeitlichen Menschen*. In: *Zeitenblicke* 1 (2002), Nr. 2 (20. Dezember 2002).

a Winfried Schulze: *Ego-Dokumente. Annäherung an den Menschen in der Geschichte? Vorüberlegungen für die Tagung „Ego-Dokumente“* in: Winfried Schulze (Hrsg.): *Ego-Dokumente. Annäherung an den Menschen in der Geschichte*. (Selbstzeugnisse der Neuzeit 2). Berlin 1996, S. 11–30

Josef VOLF, *Přehled vývoje knihkupectví a nakladatelství v Československu do převratu* in: *Československá vlastivěda*, sv. 7, Praha 1933, s. 565–580

TÝŽ, *Byl Josef Dobrovský svobodným zednářem?* in: *Josef Dobrovský 1753–1829. Sborník statí*, Praha 1929, s. 371–382

Periodika

Časopis československých knihovníků, roč. XVI, č. 1–2, Praha 1937, s. 21–24

Český časopis historický, roč. 42, č. 1–4, Praha 1936, s. 193–194, 168; roč. 43, č. 1–4, s. 83–87, Praha 1937; roč. 38, č. 3–4, Praha 1932, s. 551–561

Národní listy, roč. 77, č. 90, Praha 1. 4. 1937, večerní vydání; roč. 76, č. 5, Praha 5. 1. 1936

Národní politika, roč. 55, č. 91, Praha 2. 4. 1937; roč. 55, č. 80, Praha 21. 3. 1937, ranní vydání; roč. 54, č. 42, Praha 11. 2. 1936 ranní vydání

Články

- Jan EMLER, *Josef Volf*, Zvláštní otisk z Ročenky Slovanského ústavu sv. 1937, Praha 1938, s. 179-183
- Ferdinand HREJSA, *Dr. Josef Volf a exulanti. K 10. výročí jeho smrti*, Časopis Národního muzea 116, Oddíl duchovědný, Praha 1947, s. 72
- Miloslav HÝSEK, *Josef Volf*, Listy filologické 64, Praha 1837, s. 219
- Aleš CHALUPA, *Zaměstnanci Archivu Národního muzea v letech 1818-1968*, Časopis Národního muzea, roč. 137-139, Praha 1968-70
- Bohumír LIFKA, *Knihomil Josef Volf*, Český bibliofil 9, Praha 1937, s. 10-14
- Petr MAŠEK, *Menší zámecké knihovny západních Čech*, Miscellanea 7, č. 1, 1990, s. 203–230
- TÝŽ, *Zámecké knihovny na státním zámku Úsov*, Miscellanea 7, č. 2, 1990, s. 67–94
- František PÁTA, *Dr. Josef Volf*, Časopis společnosti přátel starožitností československých v Praze 45, 1937, s. 143-144
- Jiří PEŠEK, *Knihy a knihovny v kšaftech a inventářích pozůstalostí Nového Města pražského v letech 1576–1620*, Folia Historica Bohemica 2, 1980, s. 247–287
- Albert PRAŽÁK, *Josef Volf*, Naše věda 19, Praha 1938, s. 231-233
- F. SEKANINA, *Z nových bádání o Josefu Dobrovském a jeho rodu*, Nedělní zábavná a poučná příloha Národní politiky 54, č. 40, 9. 2. 1936, s. 4
- Josef VOLF, *Příspěvek k dějinám knihtiskárny Sporckovy v Lysé n. L.*, Časopis československých knihovníků 11, 1932, s. 9–11
- TÝŽ, *Z dějin Rokosovy knihtiskárny*, Vitrinka 9, 1932, s. 209–212
- TÝŽ, *Vývoj knihkupectví v Čechách do r. 1848*, Venkov 25, 1930, 4. 10, s. 7
- TÝŽ, *Knihovny v Kutné Hoře do roku 1850*, Časopis československých knihovníků 12, 1933, s. 167–169
- TÝŽ, *O knihovně Ditrichsteinské v Mikulově*, Vitrinka 10, 1933, s. 99–103
- TÝŽ, *Vznik a šíření našeho denního tisku*, Typografia 40, 1933, s. 195–197
- TÝŽ, *Jaké noviny odebírala královská česká kancelář v Praze v letech 1658–1691*, Časopis Národního musea 108, 1934, s. 240–243
- TÝŽ, *Noviny v kavárnách pražských na konci 18. století*, Duch novin, č. 2, 1928
- TÝŽ, *Censurní úřad proti obálkovému vydání knihy. Geheimniss, Gold, Silber und Edelsteine in Böhmen zu finden*, Český bibliofil 15, 1922, s. 448–449
- TÝŽ, *Tomek a censura*, Zvon 26, č. 19, 1926, s. 268

- TÝŽ, *Příspěvky osudu knihovny Jednoty bratrské v Kralicích*, *Bibliofil* 5, 1927, s. 161–164, 192–195
- TÝŽ, *Náboženský život českých exulantů v Sasku*, *Český časopis historický* 31, 1925, s. 448
- TÝŽ, *Hudební vztah J. J. Ryby k Plzni*, *Plzeňsko* 7, 1925, s. 12–15
- TÝŽ, *Amerlingův „Stavitelský sbor“*, *Pedagogické rozhledy* 32, Praha 1922, s. 181–202
- TÝŽ, *Hanka a Katthison*, *Zvon* 28, č. 25, 1927/1928, s. 336
- TÝŽ, *Vzácné rozmnožení pozůstalosti a památek na Karla Havlíčka Borovského v Národním museu*, *Venkov* 23, č. 97, 1928, s. 7.
- TÝŽ, *O Bartoloměji Netolickém*, *Časopis československých knihovníků* 16, 1937, s. 63–64
- TÝŽ, *Typograf Václav Urban Suchý*, *Typografické listy* 41, 1929, s. 2–3
- TÝŽ, *Wenceslaus Fabri de Budweis*, *Český bibliofil* 2, 1929, s. 202–205
- TÝŽ, *The Masonic bibliophiles*, *Vitrinka* 10, 1933, s. 171–172
- TÝŽ, *Podstata zednářství*, *Svobodný zednář* 10, 1936, s. 99–102
- TÝŽ, *Stručný přehled svobodného zednářství v Čechách*, *Svobodný zednář* 8, 1934, s. 37–44.
- TÝŽ, *Bratři Růžového kříže (Rosse crucis) v zemích českých a proroctví jejich na rok 1622*, *Český lid* 19, 1910, s. 217–221, 261–267, 338–341, 362–366, 401–412
- TÝŽ, *Seltene Havlíček-Drucke. Aus einer Unterredung mit dem Direktor der Bibliothek des National-Museums*, *Prager Presse* 16, č. 116, 26. 4. 1936
- TÝŽ, *Bezděkův knižní dar rodnému městu Březnici*, *Osvětový věstník Podbrdská* 15, 1937, s. 89–92
- TÝŽ, *Původ písma v Hankově vydání rukopisu Královédvorského z roku 1819*, *Marginálie* 11, 1937, s. 6–10
- TÝŽ, *Prý tiskárenský omyl*, *Bibliofil* 14, s. 1–4, 27–31
- TÝŽ, *Vznik knihovny v Nové Huti pod Nižborem*, *Osvětový věstník Podbrdská* 15, 1937, s. 1–3
- TÝŽ, *Původ písma v Hankově vydání rukopisu Královédvorského z roku 1819*, *Marginálie* 11, 1937, s. 6–10
- TÝŽ, *Poslední seznam svobodných zednářů v Brně z června 1793*, *Časopis Národního muzea* 61, 1937, s. 217–220
- TÝŽ, *První tištěná báseň Purkyňova. r. 1814*, *Literární noviny* 9, č. 11, 1936/1937, s. 7
- TÝŽ, *Únor v kalendářích v polovině 17. století*, *Venkov* 32, č. 28, 1937, s. 1
- TÝŽ, *Purkyně jako zednář před soudem*, *Svobodný Zednář* 11, 1937, s. 102–105
- TÝŽ, *Česká knihovna pro přítomné i budoucí obyvatele města Hranic*, *Bibliofil* 14, 1937, s. 54
- TÝŽ, *Jeden za všechny, všichni za jednoho*, *Národní politika* 55, č. 91, 2.4.1937, s. 5

Literatura primární

- Luboš ANTONÍN a kol., *Knihovna Národního muzea*, Praha 1999
- Jiří CEJPEK, *Českolovenské knihovnictví, poslání a organizace*, Praha 1967
- Jiří CEJPEK a kol., *Dějiny knihoven a knihovnictví*, Praha 2002
- Jana ČECHUROVÁ, *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*, Praha 2002
- Karel HÜNDL, *Josef Volf a jeho význam pro cs. knihovnictví, strojopis*, Praha 1987
- František ROUBÍK, *Pravidla pro vydávání pramenů k novějším dějinám (16.–20. století)*
Archivní časopis 7, Praha 1957
- Ivan ŠTOVÍČEK, *Zásady pro vydávání novověkých historických pramenů z období od poč. 16. století do současnosti. Příprava vědeckých edic dokumentů ze 16.–20. století pro potřeby historiografie*, Praha 2002
- Karel ŠVEHLA (red.), *Knihovna Národního musea*, Praha 1960
- Zdeněk Václav TOBOLKA, *Státní vědecké knihovnictví Československé republiky*, Královské Vinohrady 1918
- Zdeněk Václav TOBOLKA (red.), *Českolovenské knihovnictví*, Praha 1925
- Jaroslav VRCHOTKA, *Dějiny Knihovny Národního muzea v Praze 1818–1892*, Praha 1967

Literatura sekundární

- Mirjam BOHATCOVÁ, *Česká kniha v proměnách staletí*, Praha 1990
- C. H. N. GARRIGUES, *Ein ideales Sängerpaa – Ludwig Schnorr von Carolsfeld und Malvina Schnorr von Carolsfeld geb. Garrigues*, Kopenhagen 1937
- Josef HANUŠ, *Národní museum a naše obrození. Kniha první. K stoletému jubileu založení muzea napsal Josef Hanuš*, Praha 1921
- Jaroslav CHARVÁT, *Národní museum 1818–1948*, Praha 1949
- Bohumír LIFKA, *Exlibris a supralibros v českých korunách zemích v letech 1000 až 1900*, Praha 1982
- Jan MAUR, *Dějiny československého knihtisku (se zřetelem k Plzni – kolébce českého knihtisku)*, Plzeň 1968
- Jan RYS, *Židozednářství - metla světa*, Praha 1938
- Karel SKLENÁŘ, *Společnost Národního muzea v dějinách i současnosti*, Praha 2007
- Josef VOLF, *Soupis nekatolíků uprchlých z Čech z roku 1735*, Praha 1907
- Josef VOLF, *Knihovna Václava Vřesovce z Vřesovic*, Praha 1937
- Josef VOLF, *Dějiny českého knihtisku do r. 1848*, Praha 1926
- TÝŽ, *Dějiny novin v Čechách do r. 1848*, Praha 1930

Týž, *Dějiny veřejných půjčoven v Čechách do r. 1848*, Praha 1931

Internetové stránky

<http://www.nm.cz/Historie-NM/Institute/> (datum posledního užití 21. 7. 2013)

<http://www.knihovny.ubique.cz/his.php> (datum posledního užití 21. 7. 2013)

<http://www.nm.cz/Knihovna-nm/Knihovna-Narodniho-muzea-2/> (datum posledního užití 21. 7. 2013)

http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t1233_00.htm (datum posledního užití 21. 7. 2013)

<http://freeglobe.parlamentnilisty.cz/Articles/2980-seznam-svobodnych-zednaru-csr-961-clenu-prvorepublikovych-lozi.aspx> (datum posledního užití 25. 7. 2013)

<http://knihovna.nkp.cz/knihovnaplus122/burget.htm> (datum posledního užití 25. 7. 2013)